

Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ

- ▶▶ «Ή 28η Οκτωβρίου σήμερα»
- ▶▶ «Ή διαχρονική πνευματική διάσταση τής έλεημοσύνης»
- ▶▶ «Σόφι Σόλ. Μια μορφή-σύμβολο»
- ▶▶ «26 Οκτωβρίου 1912: Ή άπελευθέρωση τής Θεσσαλονίκης»

Περιεχόμενα

❖ Όχι...! (ΜΑΡΙΝΑ ΦΡΑΓΚΑΚΗ).....	165
❖ Ή 28 ^η Οκτωβρίου σήμερα (ΕΛΕΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ).....	167
❖ Παγκόσμια Ήμέρα Ψυχικής Υγείας (π. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗΣ)	169
❖ Ή διαχρονική πνευματική διάσταση τής έλημοσύνης (ΕΥΔΟΚΙΑ ΜΑΥΡΙΚΑΚΗ-ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΥ).....	171
❖ Μ' αγαπᾶς; Δείξέ μου το... (ΝΑΥΣΙΚΑ ΙΕΣΣΑΙ ΚΑΣΙΜΑΤΗ)	177
❖ Σόφι Σόη. Μιά μορφή-σύμβολο (ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΕΝΤΟΣ).....	179
❖ Μνήμες ανεξίτηλες, μνήμες ιερές!... (ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ ΣΑΡΑΤΣΙΩΤΟΥ)	189
❖ Τεχνολογική πρόοδος, σπουδή και ζωή (ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ)	192
❖ Από τις πίστες τοῦ τραγουδιοῦ στή μονακική ζωή τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Ή ζωή τοῦ Διονύση Θεοδόση (ΕΛΕΝΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ)	196
❖ Ὁ ἥρωας (ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΝΤΑΡΜΗΣ)	199
❖ 26 Ὀκτωβρίου 1912: Ή ἀπελευθέρωση τής Θεσσαλονίκης (ANNA K. ΚΟΡΝΑΡΟΥ-ΚΑΛΑΜΑΡΑ)..	202
❖ Παρέα με τὸν ἑαυτό μου καὶ τὶς σκέψεις μου (ΛΙΤΣΑ ΑΠΑΛΑΚΗ).....	208

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ

Έκδοτης: «Χριστιανική Ένωσις Ἀκτῖνες»,
ὁδός Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα
Τηλ. 210 6428331

Τιμή τεύχους 2,5€.

Έτήσια Συδρομή: Έσωτερικοῦ 15€.

Έξωτερικοῦ: 30€.

Κύπρου: 20€.

Κυκλοφορεῖ ἀνά δύο μῆνες
μέ 40 σελίδες.

- **Διευθυντής Σύνταξης:** Γιάννης Κ. Τσέντος,
Θελξινόης 1, 166 74 Γλυφάδα
e-mail ἐπικοινωνίας: tsentosg@gmail.com
- **Τόπος ἔκδοσης:** Ἀθήνα
- **Σεπτέμβριος - Ὀκτώβριος 2025**
- **Δημιουργικό - Έκτύπωση:** «Λυχνία Α.Ε.»,
Ἀνδραβίδας 7, 136 71 Χαμόμυθο Ἀχαρνῶν,
Τηλ. 210 3410436, www.lyhnia.com

Παρακαλοῦμε, ἀποστέλλετε τὶς συνεργασίες σας στή διεύ-
θυνση Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα.

Διατηροῦμε τό δικαίωμα νά μή δημοσιεύουμε ἢ νά συντέ-
μουμε κατὰ τήν κρίση μας ὅποιοδήποτε χειρόγραφο. Χειρό-
γραφα δημοσιευμένα ἢ μή δέν ἐπιστρέφονται.

Συμπλητήρια

Συηληπούμεθα ἀπὸ καρδίας τοὺς συνεργάτες μας τοῦ τυπογραφείου τῆς «Λυχνίας», μὲ τὸ ὁποῖο συνεργαζόμαστε ἐδῶ καὶ περισσότερα ἀπὸ δέκα χρόνια στὰ περιοδικὰ μας, γιὰ τὴν ἀδόκητη ἐκδημία τοῦ διευθυντῆ τῆς «Λυχνίας», ἀείμνηστου Κωνσταντίνου Βγόντζα. Ὅπως δὲ ἰδιαίτερως συηληπούμεθα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας τοῦ ἐκλιπόντος, σύζυγο, παιδιά καὶ ἀδέλφια, ὄλους στενοὺς καὶ πολλὸ ἀγαπημένους συνεργάτες μας σὲ ποικίλους τομεῖς τοῦ Χριστιανικοῦ Ἔργου, τὸ ὁποῖο καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἐκλιπὼν διακόνησε ἀπὸ τὶς τάξεις τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων, τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνωσης, ἀλλὰ καὶ ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τοῦ περιοδικοῦ τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνωσης, τῆς *Παρεμβολῆς*. Δεόμαστε στὸν Κύριο καὶ Θεὸ μας νὰ δώσει σὲ αὐτὸν μὲν τὴν ἀνάπαυση μετὰ τῶν Ἁγίων Του, στοὺς δὲ οἰκείους του τὴν ἄνωθεν παρηγορία.

”Οχι...!

Λίγα λουλούδια ὀλόδροσα γεμᾶτα φῶς καὶ χρῶμα
σκῦψε ψυχὴ μας πλεύτερη κι ἀπόθεσε στὸ χῶμα
ἐκεῖνο τὸ ματόβρεχτο, τὸ νοτισμένο ἀκόμα!

Πᾶρε στὰ χέρια θυμιατὸ τούτην τὴν ἄγια μέρα,
κι ἀπ’ τῆς καρδιᾶς τὰ ὀλόβαθα, εὐγνωμοσύνης δάκρυ
στεῖλε στὰ ματωμένα τὰ κορμιά.

Κι ἔπειτα ἀπ’ ἄκρη σ’ ἄκρη, ὕμνο τρανὸ ἀνάκρουσε
καὶ κάνε τον τραγούδι, σ’ ὄλο τὸν κόσμο ν’ ἀκουσεῖ,
στὰ πέρατα νὰ μάθουν:

Στὸ χῶμα τοῦτο ἀκόμη ἀνθεῖ τῆς πλευτεριάς λουλούδι.

Κλωνάρια φέρε δροσερά, μύρια πνοή βουνίσια,
κι από δάφνες και σμυρτιές και αὔρα πελαγίσια,
στεφάνια πλέξε.

Δόξα σε σᾶς, λεβέντες μας· τὸ ἄηλικό σας αἶμα
τὴ λευτεριά ὑπόγραψε, κι ἀνάσταση ξανὰ
στὸ κουρασμένο γένος μας.

Τιμὴ σε σᾶς! Τί κι ἂν τὰ χεῖλη μας βουβά,
κι ἀνήμπορα τὰ χέρια, νὰ προσκυνήσουν δὲν μποροῦν,
νὰ σφίξουν, ν' ἀγκαλιάσουν τὰ τρυπημένα σας κορμιά
ἀπ' τοῦ ἐχθροῦ τὴ λόγχη;

Ἄυλεις γύρω μας μορφές ἀλαφροφτερουγίζουν.
Τὸ νιώθουμε, τὸ βλέπουμε, τώρα τὸ ψηλαφοῦμε.

Και κεῖνο τὸ «χαμόγελο στὰ χεῖλη» σας τ' ἀντρίκεια
τότε, φωνάζει καὶ βροντοφωνεῖ σήμερα ἀκόμα «ΟΧΙ».
Τί κι ἂν σπαρμένο ἐδῶ κι ἐκεῖ σε ἡγκαδιές καὶ βράχια
ἀπόμεινε τὸ σῶμα σας;

Δεντρὶ τρανὸ τῆς λευτεριάς ξεφύτρωσε ἀπὸ πάνω,
ποὺ ρίζωσε καὶ θέριψε ἀπ' τὸ δικό σας αἶμα
τὸ τιμημένο κι ἀκριβό!

Ὡ σταυραετοὶ τῆς λευτεριάς!
Μὲς στὶς καρδιές μας ἱερὸ βωμὸ ἔχουμε στήσει
καὶ φλόγα ἀπ' τὴ φλόγα σας ἀκοίμητη ἀνάβει.

Φῦσα ξανὰ στὰ στήθια μας «ἀέρα» τοῦ '40!
Φῦσα ἢ φωτιὰ νὰ μὴ σβηστεῖ, κι ἀμόλητο τὸν τόπο μας
αἰώνια νὰ κρατήσει!

Πανηγυρίστε Ἕλληνες, κτυπᾶτε τὶς καμπάνες.
Γαλάζιο φῶς καὶ χρυσαφὶ γεμίστε ἀγκαλιές.
Κι ἐσεῖς καινούριες μάνες, τῆς λευτεριάς τὸ φόρεμα,
ἀτίμητο κρατῆστε ξωπίσω ἀπ' τὶς παλιές.

Τὰ ἀκριβά μας μουσικὰ στοὺς νιους καρποὺς σᾶς δῶστε,
φλόγα ἀπ' τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ ἀνάψτε στὶς καρδιές.

Κι ἂν σκοτεινὰ καὶ δύσκολα τῆς γῆς τὰ μονοπάτια,
«ὄχι» τὸν τόπο τοῦτο δὲν τὸν καῖν' τοῦ κόσμου οἱ φωτιές.

Κληρονομιά κι ὄπλο τους, δῶστε κι ἐσεῖς ἐκεῖνο
ποὺ κράτησαν στὰ χέρια τους οἱ πρῶτες οἱ γενιές.
Κι ἂν τῶν πολέμων ἀπειλὲς καὶ συμφορές μας ζώνουν,
«ὄχι» τὸν τόπο τοῦτο τον φυλᾶν' ἀγγέλων στρατιές!

ΜΑΡΙΝΑ ΦΡΑΓΚΑΚΗ

‘Η 28^η ‘Οκτωβρίου σήμερα

Δέν μᾶς κήρυξαν κανένα πόλεμο. Δέν ἔδωσαν τηλεσίγραφο: « Ἀνοιζτε τὰ σύνορά σας νὰ περάσει ὁ στρατός μας». Μπῆκαν δικαιωματικά. Ὡς «φίλοι» καὶ ἑταῖροι. Καὶ μᾶς... βομβάρδισαν μὲ χρήματα. «Σταματήστε τὴν καλλιέργεια βαμβακιοῦ, καπνοῦ... Ἐμεῖς θὰ σᾶς πληρώνουμε, νὰ κάθεστε. Σπάστε τὶς βάρκες σας. Μὴν ψαρεύετε. Ἐμεῖς θὰ σᾶς ἀποζημιώσουμε» (αὐτὰ ἀπὸ προσωπικὲς μαρτυρίες ἀγροτῶν). Παράλληλα... διαφήμιση. Νέα μοντέλα αὐτοκινήτων, κινητῶν τηλεφῶνων, κλιματιστικῶν καὶ διαφόρων ἄλλων μηχανῶν ποὺ κάνουν τὴ ζωὴ εὐκόλη, πολυτελεῖα, σύγχρονη, βυθισμένη στὴ ραστώνη, στὸν εὐδαιμονισμό τῆς νωθρότητας. (Πρὸ πάντων, μὴ σηκωθοῦμε ἀπὸ τὸν καναπέ! Μὲ κοντροῦλ νὰ ἀνοιγοκλείνουμε τὴν τηλεόραση, τὰ παντζούρια, τέλος πάντων νὰ νιώθουμε... Λουδοβίκοι μὲ ὑπηρετές στὰ πόδια μας).

Καὶ ἡ εὐλογοῦν ἀντίδραση: «Μοῦ ἀρέσει αὐτὸ τὸ μοντέλο. Μά, δὲν ἔχω νὰ τὸ ἀγοράσω». Καὶ οἱ ἔμποροι τοῦ σκότους: «Δὲν ἔχεις; Ἔχουμε ἔμεῖς οἱ... φίλοι σου! Σοῦ δίνουμε ἓνα δάνειο, καὶ κάνεις τὸ ὄνειρό σου πραγματικότητα. (Γιὰ νὰ ἀκριβολογοῦμε, τὸ πηλαστὸ ὄνειρο ποὺ σοῦ σερβίρουν μὲ μαεστρία). Τὸ ἴδιο καὶ ὡς χώρα. Ἔχουμε ζόρικους γείτονες ποὺ μᾶς ἀπειλοῦν ἀπὸ ἀέρα καὶ θάλασσα. (Ποιὸς τοὺς βάζει ἄραγε;). «᾽Ω, μὴν ἀνησυχεῖς», ἀπαντοῦν οἱ «φίλοι» καὶ σύμμαχοι. Θὰ σοῦ δώσουμε ἔμεῖς ὀπλικά συστήματα». «Μά, εἶμαι μικρὴ χώρα. Πῶς θὰ τὰ ἀγοράσω;» «᾽Ω, no problem. Θὰ σοῦ δανείσουμε, γιὰ νὰ ἀγοράσεις τὰ... ἄχρηστά μας». (Γιατὶ τὰ περισσότερα, ὅπως ἀποδείχθηκε

ἐκ τῶν ὑστέρων, ἦταν παρωχημένα καὶ ἑλλατωματικά).

Διαφημίσεις τοῦ τύπου: «Τὸ κέντρο μας, ἐσύ», ἢ «Power to you» (προσπαθοῦν νὰ μᾶς ἀλλοιώσουν καὶ γλωσσικά) καὶ πλῆθος τέτοιων... κολλακευτικῶν φιλοφρονήσεων ποντάρουν στὴν ἔξαψη τοῦ ἐγωισμοῦ, τῆς ἔπαρσης, τῆς ἀλαζονείας. Φτάσαμε στὸ «ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου». Λατρεία τοῦ «ἐγώ», τοῦ χρήματος, τῆς ὑλιστικῆς τρυφῆς. Τὸ τρίδυμο ποὺ σκοτώνει. Σκοτώνει συνειδήσεις πολιτικῶν, ἀξιωματοῦχων, ἡσοῦ. Παράλληλα, τὰ σύνορα ἀνοχύρωτα (δύσκολο, βέβαια, νὰ ὀχυρωθοῦν τὰ παράκτια μέρη, τὰ νησιά καὶ οἱ βραχονησίδες) μπρὸς στὶς ὀρδὲς τῶν δυστυχισμένων μεταναστῶν. (Καὶ ἐδῶ ὑπάρχει ἐρωτηματικό: Πόσο «δυστυχισμένοι» εἶναι,

ἀποῦ δίνουν ὑπέρογκα γιὰ τὰ μέτρα τους ποσὰ στοὺς διακιντὲς δουλεμπόρους;) Ἡ ἔπαρση στὸ κατακόρυφο. Καθένας αἰσθανόταν ἀφεντικό. Ὁ ἀγρότης, ὁ βιοπαλαιστὴς καταστηματοῦχος, ἀκόμη καὶ ὁ «μαγαζάτορας» τῆς λαϊκῆς ἀγορᾶς, ὅλοι εἶχαν τὸν ὑφιστάμενό τους κι ἔνιωθαν... μέγιστοι ἐπιχειρηματίες. (Χρησιμοποιοῦν Παρατατικό, γιατί σήμερα πάρα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μετανάστες εἶναι μαγαζάτορες καὶ ἀφεντικά).

Χρεώνονταν οἱ Ἕλληνες, χρεωνόταν ἡ Ἑλλάδα, διαφθείρονταν οἱ πολιτικοὶ καὶ ὅλοι τὸ σύστημα. Κι ὅμως, στὰ μάτια τῶν πολλῶν δὲν ἦταν ὀρατὸς ὁ πόλεμος, δὲν φαινόταν ὁ ἴστος τῆς σκληραβίας ποὺ δεξιοτεχνικὰ μᾶς τύλιγε. Τότε κανεὶς δὲν μιλοῦσε γιὰ Κατοχή. Ἡ λήψη τοῦ χρήματος ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὸ ὀπτικό μας πεδίο τὴν ὀμίχλη τοῦ Κακοῦ.

Ὁ φετινὸς Ὀκτώβρης βρίσκει τὸν Ἑλληνα ἀπλοτριωμένο; Πόσο μοιάζει μὲ τὸν ἐνθουσιώδη, φιλόπατρι καὶ ἥρωικὸ στρατιώτη τοῦ '40; Ἄς δοῦμε ἓνα τύπο ἀπλό, ἀγράμματο, ἀλλὰ ποτισμένο μὲ ἰδανικά, ὅπως διαβάζουμε σὲ ἓνα ἀπόσπασμα τοῦ βιβλίου *Ἡ ἀφέντρα**:

«28 τοῦ Ὀκτωβρη. Ὁ κόσμος χαλοῦσε ἀπὸ τὶς σειρῆνες. Ἡ χώρα ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὶς καμπάνες. Λαὸς χύθηκε στοὺς δρόμους. Φαντάροι πλημμύρησαν τὰ τρένα. Κι ἐσύ (ἐννοεῖ τὸν ἥρωα τοῦ ἔργου), ποὺ ἤδη βρισκόσουν στὸ στρατόπεδο καὶ ἤσουν ντυμένος στὸ χακί, ξεκίνησες μαζὶ μὲ ἄλλους λεβέντες γιὰ τὰ βουνὰ τῆς Πίνδου μὲ τὴν προθυμιὰ καὶ τὴν ὀργὴ τοῦ νοικοκύρη, ποὺ μπαίνει στὸ σπίτι του ἄρπαγας, γιὰ νὰ τοῦ κλέψει τὸ βιός του.

Δὲν εἶχες διαβάσει ἐλληνικὴ ἱστορία ποτέ σου.

δὲ θὰ περάσετε". Σὲ μιὰ φράση συνόψισες τὴν ἀγανάκτηση ἐνὸς ὀλόκληρου λαοῦ γιὰ τὴν ἀπρόκλητη καὶ ἀνάνδρη ἐπίθεση, ἀλλὰ καὶ τὴ γενναία ἀπόφαση γιὰ ἀγῶνα. Τὸ νέο "μολὼν λαβέ" ἀντιβούισε σὲ ὅλη τὴν Ἠπειρο ἀπὸ χιλιάδες νέους Λεωνίδες. Ἀνάμεσά τους ἤσουν κι ἐσύ, κι ἂς ἀγνοοῦσες τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου προγόνου».

Ἄραγε, ὁ σημερινὸς Ἑλληνας μοιάζει μὲ τὸν ἀπλοϊκὸ ἐκεῖνο, γεμᾶτο ὅμως ἰδανικά, ψυχὴ καὶ πίστη, στρατιώτη τοῦ '40; Ἐκεῖνον ποὺ θεωροῦσε τὴν πατρίδα προσωπικὴ του ὑπόθεση καὶ πορευόταν πρὸς τὴν τιμὴ, τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὸν θάνατο «μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη»; Φαινομενικὰ εἶναι «ἐκ διαμέτρου» ἀντίθετος. Ὑφίσταται ἐπίθεση, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πορτοφόλι του, ἡ γλῶσσα του, ἡ ἱστορία του, οἱ παραδόσεις του, ἡ θρησκεία του.

Ἄραγε, ὁ σημερινὸς Ἑλληνας μοιάζει μὲ τὸν ἀπλοϊκὸ ἐκεῖνο, γεμᾶτο ὅμως ἰδανικά, ψυχὴ καὶ πίστη, στρατιώτη τοῦ '40; Ἐκεῖνον ποὺ θεωροῦσε τὴν πατρίδα προσωπικὴ του ὑπόθεση καὶ πορευόταν πρὸς τὴν τιμὴ, τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὸν θάνατο «μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη»; Φαινομενικὰ εἶναι «ἐκ διαμέτρου» ἀντίθετος. Ὑφίσταται ἐπίθεση, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πορτοφόλι του, ἡ γλῶσσα του, ἡ ἱστορία του, οἱ παραδόσεις του, ἡ θρησκεία του. Εἶναι ἓνας ἄλλος πόλεμος, ἀόρατος, ποὺ ἴσως τὸν βρῆκε ἀπροετοίμαστο καὶ ἔπese στὴν καλοστημένη παγίδα. Ὅμως τὸ «κύτταρό» του εἶναι ἰσχυρό. Δὲν ὑπάρχει κανένα σφουγγάρι νὰ διαγράψει τὸ παρελθόν. Αὐτὸ ζεῖ μέσα του μὲ ὅλα τὰ δυνατά του στοιχεῖα. Ἴσως φαίνεται ὅτι κοιμᾶται. Σὲ ὦρες ὅμως δύσκολες ξυπνάει, ζεῖ καὶ προχωρεῖ τὴ δική του, ξεχωριστὴ πορεία.

Δὲν εἶχες ἀκούσει γιὰ Μαραθῶνα καὶ Θερμοπύλες, γιὰ πύλες του Ρωμανοῦ καὶ Μανιάκια τῆς Μεσσηνίας. Μόνο στὸ θέατρο σκιῶν εἶχες γνωρίσει τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο καὶ τὸν Ἀθανάσιο Διάκο. Ὅμως ὅλο τὸ λεφοῦσι τῶν ἀτέλειωτων ἡρώων ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια ὡς τὰ τωρινὰ εἶχε φουσκώσει τὸ στήθος σου. Δὲ σοῦ μιλοῦσαν μὲ τὴ γνώση καὶ τὸ μυαλό. Ἐπικοινωνοῦσαν κατ' εὐθεῖαν μὲ τὴν καρδιά σου καὶ τὴν ὁδηγοῦσαν στὸ δρόμο τῆς τιμῆς, ἀγνὴ Ἑλληνα στρατιώτη, ἀπλοϊκὸ Κυριάκο.

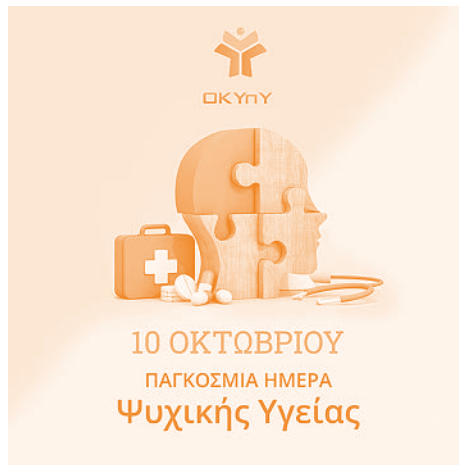
Τὰ ἐπίσημα χεῖλη εἶπαν "ὄχι" στὶς ἀπαιτήσεις τῶν ἐπιδρομῶν. Ἐσύ ὅμως ἐκεῖ πάνω στὰ βουνὰ, μὲ τὰ μάτια προσηλωμένα στὸ δράμα τῆς Παναγίας, ἔσφιγες τὰ χεῖλη καὶ ξεστόμισες ὀργισμένα: "Ἄτιμοι,

εἶναι ἓνας ἄλλος πόλεμος, ἀόρατος, ποὺ ἴσως τὸν βρῆκε ἀπροετοίμαστο καὶ ἔπese στὴν καλοστημένη παγίδα. Ὅμως τὸ «κύτταρό» του εἶναι ἰσχυρό. Δὲν ὑπάρχει κανένα σφουγγάρι νὰ διαγράψει τὸ παρελθόν. Αὐτὸ ζεῖ μέσα του μὲ ὅλα τὰ δυνατά του στοιχεῖα. Ἴσως φαίνεται ὅτι κοιμᾶται. Σὲ ὦρες ὅμως δύσκολες ξυπνάει, ζεῖ καὶ προχωρεῖ τὴ δική του, ξεχωριστὴ πορεία.

* Ἑλένη Παναγιωτοπούλου-Κουρτίδου, *Ἡ ἀφέντρα*, Ἐκδ. Νέκτ. Παναγόπουλος, 2008, σελ. 53.

Παγκόσμια Ήμέρα Ψυχικής Υγείας

Η 10^η Οκτωβρίου κάθε χρόνο θεωρείται ημέρα αφιερωμένη παγκοσμίως στην ψυχική υγεία. Καθιερώθηκε το 1994 από την Παγκόσμια Όμοσπονδία Ψυχικής Υγείας και τον Παγκόσμιο Όργανισμό Υγείας, προκειμένου να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη στα θέματα των ψυχικών νοσημάτων. Κι αυτό, γιατί τα ψυχικά νοσήματα βιώνουν διαρκώς αυξανόμενα, σε βαθμό που οι ειδικοί μιλάνε για παγκόσμια «έπιδημία» ψυχικών διαταραχών, όπως για παράδειγμα είναι αυτές που σχετίζονται με την κατάθλιψη ή την κατανάλωση αλκοόλ. Και στη χώρα μας τα πράγματα δεν είναι καλύτερα. Υπάρχουν στατιστικά στοιχεία που δείχνουν ότι ένα 10 με 12% του συνόλου του

κόσμο, ποιός ο προορισμός του, πώς πρέπει να ζει και να αντιμετωπίζει τα προβλήματα της ζωής, είναι αδύνατο να μιλήμε για την όποια κατάσταση της ψυχικής του υγείας. Και ως προς τη σωματική του υγεία τα πράγματα σε μεγάλο βαθμό είναι μετρήσιμα: υπάρχουν κάποια σταθερά σημεία αναφοράς, βάσει των οποίων κρίνεται η παθολογία ή η φυσιολογία του. Για την ψυχική του υγεία όμως; Υπάρχουν σταθερά σημεία;

Τό «αδιέξοδο» φαίνεται από το ότι οι ειδικοί αποφεύγουν τον όρισμό των χαρακτηριστικών, πέραν γενικοτήτων, της θεωρούμενης ψυχικής υγείας, επικεντρώνοντας την προσοχή τους σε ό,τι ονομάζουν ψυχική ευημερία ή απουσία ψυχικής ασθένειας.

Το ερώτημα που τίθεται βεβαίως είναι τί έννοούμε, όταν μιλάμε για ψυχική υγεία. Κι απάντηση γενικώς αποδεκτή, παραδόξως, δεν υπάρχει. Και δεν υπάρχει, διότι η ψυχική υγεία είναι θέμα όρισμού του ανθρώπου, του σκοπού και του νοήματος της ζωής του. Άν δηλαδή δεν γνωρίζουμε το ποιός είναι ο άνθρωπος, γιατί υπάρχει στον κόσμο, ποιός ο προορισμός του, πώς πρέπει να ζει και να αντιμετωπίζει τα προβλήματα της ζωής, είναι αδύνατο να μιλήμε για την όποια κατάσταση της ψυχικής του υγείας.

πληθυσμού όλων των ηλικιών πάσχει από ψυχικές ασθένειες, ενώ όσον αφορά στους εφήβους υπάρχει η έκφραση δέλησή τους (2 στους 5) ότι δεν είναι ικανοποιημένοι από τη ζωή τους και δεν νιώθουν γενικώς «καλά».

Το ερώτημα που τίθεται βεβαίως είναι τί έννοούμε, όταν μιλάμε για ψυχική υγεία. Κι απάντηση γενικώς αποδεκτή, παραδόξως, δεν υπάρχει. Και δεν υπάρχει, διότι η ψυχική υγεία είναι θέμα όρισμού του ανθρώπου, του σκοπού και του νοήματος της ζωής του. Άν δηλαδή δεν γνωρίζουμε το ποιός είναι ο άνθρωπος, γιατί υπάρχει στον

«Είναι η ψυχολογική κατάσταση κάποιου που λειτουργεί σε ικανοποιητικό επίπεδο συναισθηματικής και συμπεριφοριστικής προσαρμογής», σημειώνουν. Ή, όπως λέει ο Π.Ο.Υ., «*ψυχική υγεία είναι η κατάσταση ευεξίας όπου το κάθε άτομο αντιμετωπίζει με επιτυχία τα προβλήματα της ζωής, μπορεί να εργαστεί παραγωγικά και να συμμετέχει ενεργά στο κοινωνικό του περιβάλλον, και όχι απλά ή απουσία ενός προβλήματος ή μιας διαταραχής*». Όρισμοί που δεν άπτονται της ουσίας του θέματος, αλλά περιγράφουν κάποιες καταστάσεις, κυρίως κοινωνιολογικά κι ίσως ψυχολογικά.

Δὲν ἀρνούμαστε τίποτε ἀπὸ τὰ παραπάνω. Οἱ προσπάθειες ψυχολόγων καὶ ἰατρῶν γιὰ τὴν ὀριοθέτηση μιᾶς ὅσο τὸ δυνατόν ἀποδεκτῆς καὶ φυσιολογικῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς γιὰ κάθε ἄνθρωπο εἶναι ἀξιέπαινες καὶ πρέπει νὰ ἐνισχύονται – τὸ κοινωνιολογικὸ κριτήριό εἶναι ἀπὸ μόνο του ἰσχυρότατο στοιχεῖο. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἐπαρκές. Διότι ὁ ἄνθρωπος συνιστᾷ μέγα μυστήριο. Κι ἐδῶ ἀκριβῶς ἔχουν λόγος οἱ διάφορες πνευματικὲς παραδόσεις τοῦ κάθε τόπου, κατ' ἐξοχὴν δὲ γιὰ τοὺς χριστιανούς ἡ χριστιανικὴ παράδοσή τους.

βαίως ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνθρωπος στὸν κόσμον, προκειμένου νὰ ἄρει τὴν ἁμαρτία καὶ τὴ φθορὰ καὶ νὰ ἀποκαταστήσει τὸν ἄνθρωπο, ὅμως ἡ ἀποκατάσταση αὐτή, ποὺ ὄντως πραγματοποιήθηκε κυρίως μὲ τὴ Σταυρικὴ Θυσία τοῦ Κυρίου, ἔγινε δύσκολο ἀγώνισμα γιὰ τὸν ἄνθρωπο, περνώντας

μέσα ἀπὸ τὴ διαδικασία τῆς πίστεως, τῆς ἐντάξεώς του στὴν Ἐκκλησία, τῆς ἀσκήσεώς του πάνω στὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ. Κι αὐτὸ θὰ πεί ὅτι ἀφ' ἑνὸς ὁ Χριστός, ὡς καὶ τέλειος ἄνθρωπος πέρα ἀπὸ Θεός, συνιστᾷ τὸ ὄριο τοῦ κατ' ἐξοχὴν ὑγιούς ἀνθρώπου

Οἱ προσπάθειες ψυχολόγων καὶ ἰατρῶν γιὰ τὴν ὀριοθέτηση μιᾶς ὅσο τὸ δυνατόν ἀποδεκτῆς καὶ φυσιολογικῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς γιὰ κάθε ἄνθρωπο εἶναι ἀξιέπαινες καὶ πρέπει νὰ ἐνισχύονται – τὸ κοινωνιολογικὸ κριτήριό εἶναι ἀπὸ μόνο του ἰσχυρότατο στοιχεῖο. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἐπαρκές. Διότι ὁ ἄνθρωπος συνιστᾷ μέγα μυστήριο. Κι ἐδῶ ἀκριβῶς ἔχουν λόγος οἱ διάφορες πνευματικὲς παραδόσεις τοῦ κάθε τόπου, κατ' ἐξοχὴν δὲ γιὰ τοὺς χριστιανούς ἡ χριστιανικὴ παράδοσή τους. Λοιπὸν, γιὰ τὴ δική μας χριστιανικὴ παράδοση, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ψυχικὰ ὑγιὴς στὸν βαθμὸ ποὺ εἶναι καὶ πνευματικὰ ὑγιής. Κι εἶναι πνευματικὰ ὑγιής, ὅταν παραμένει μέσα στὸ πλῆθυσιο τῆς κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ δημιουργίας του.

Λοιπὸν, γιὰ τὴ δική μας, χριστιανικὴ παράδοση, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ψυχικὰ ὑγιὴς στὸν βαθμὸ ποὺ εἶναι καὶ πνευματικὰ ὑγιής. Κι εἶναι πνευματικὰ ὑγιής, ὅταν παραμένει μέσα στὸ πλῆθυσιο τῆς κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ δημιουργίας του. Μὲ ἀναγωγή στὸ ἀρχικὸ ζεῦγος: Ὅσο ὁ ἄνθρωπος προσέβηλε στὸν Δημιουργό του καὶ ὑπήκουε στὸ ἅγιο θέλημά Του, τόσο καὶ οἱ δυνάμεις του, σωματικὲς, ψυχικὲς καὶ πνευματικὲς, βρίσκονταν σὲ ἀνοδικὴ καὶ αὐξητικὴ πορεία. Δυστυχῶς, αὐτὸ χάθηκε λόγῳ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἁμαρτία –τῆς ἐπιλογῆς τοῦ δικοῦ του θελήματος ἀντὶ τοῦ Δημιουργοῦ του– ὁπότε καὶ ἡ ὑγεία του ἀλλοιωθῆκε: ἡ φθορὰ καὶ ἡ ἀρρώστια καὶ ὁ θάνατος μπῆκαν ὡς καθεστῶς στὴ ζωὴ του. Κι ἤρθε βε-

–σ' Ἐκεῖνον βλέπουμε τί σημαίνει ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ὑγεία σὲ ἐπίπεδο τελειότητας–, ἀφ' ἑτέρου ἡ ψυχικὴ ὑγεία (ἡ σωματικὴ μετὰ Χριστὸν στὸν κόσμον τοῦτο δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὰ ἀπαραίτητη) ὑπάρχει καὶ ἀναπτύσσεται στὸν πιστό, ὅταν ἀγωνίζεται τὴν ὁδὸ τῆς ἀγιότητας. Ἀνθρωπίνως, μὲ ἄλλα ἄλλα, ἡ κατ' ἐξοχὴν ψυχικὰ ὑγιὴς ἦταν ἡ Παναγία, κι ἀκολουθοῦν ὅλοι οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ὁσῖος Σίλωανος τοῦ Ἄθω βεβαιώνει: «*Πῶς νὰ καταλάβεις ἂν ἡ ψυχὴ εἶναι ὑγιὴς ἢ ἀσθενής; Ἡ ἀσθενὴς ψυχὴ εἶναι ὑπεροπτικὴ, ἐνῶ ἡ ὑγιὴς ψυχὴ ἀγαπᾷ τὴν ταπείνωση, ὅπως τὴ δίδαξε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα*».

π. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗΣ

Ἡ διαχρονικὴ πνευματικὴ διάσταση τῆς ἐλεημοσύνης

Εἰσαγωγή στὴν ἔννοια τῆς ἐλεημοσύνης: Ὅρισμὸς καὶ σπουδαιότητα

Ἡ ἐλεημοσύνη, ἀπὸ τὸν ὀρισμὸ τῆς, εἶναι ἡ ἀνιδιοτελεῖς προσφορὰ πρὸς τὸν συνάνθρωπό μας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐμπερίστατος. Εἶναι, μὲ ἄλλα ῥήματα, ἡ ἔμπρακτε ἐκδήλωση ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον μας.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος σημειώνει ὅτι δὲν καλοῦμαστε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ τὸν μιμηθοῦμε στὴν παντοδυναμία, στὴ σοφία ἢ στὰ θαύματα, ἀλλὰ στὴν ἀγάπη, στὴν καλοσύνη, στὴν εὐσπλαχνία. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἀπόλυτα ἐλεήμων καὶ εὐσπλαχνος, ἐπομένως ὡς παιδιὰ τοῦ Θεοῦ μπορούμε ὅλοι νὰ ὁμοιάσουμε μὲ τὸν Θεὸ ὡς πρὸς τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εὐσπλαχνία.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνὸς μᾶς ἀναφέρει ὅτι ἐλεήμων εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐλεεῖ τὸν πλησίον ἀπὸ ὅσα τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός. Ἄλλωστε, μήπως ἔχουμε κάτι δικό μας; «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν». Αὐτὰ ποὺ δίνουμε εἶναι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μᾶς δίνει ὁ Θεός.

ποὺ σοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς μέσα ἀπὸ τὴν πρόνοιά Του, δίνεις κι ἐσὺ στὸν ἀδελφό σου. Δὲν εἶναι δικά σου, σοῦ τὰ ἔδωσε ὁ Θεός, οὔτε μαζί σου θὰ τὰ πάρεις, εἶσαι ἕνας διαχειριστής, δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἔχεις μαζί σου αἰῶνια. Ὅποτε φρόντισε νὰ τὰ κάνεις ἐπενδύσεις σωστές».

Τὴν ἀρετὴ αὐτὴ τῆς ἐλεημοσύνης τὴν ἔχει κατατάξει ὁ Θεὸς σ' αὐτὲς ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴ σωτηρία μας. Γι' αὐτὸ ἀλλήλωστε καὶ μᾶς ἄφησε ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς πολλὲς ἀναφορὲς καὶ παραβολὲς γι' αὐτήν, ὅπως τὰ παρακάτω:

« Ἰθαρόν γὰρ δότῃν ἀγαπᾷ ὁ Θεός» (Β' Κόρ., θ' 7), «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν» (Μαθ., ε' 44), «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν» (Μαθ., κβ' 39), «σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου [...] καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ»

(Μαθ., στ' 3-4), «ἐπέινασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην,

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος σημειώνει ὅτι δὲν καλοῦμαστε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ τὸν μιμηθοῦμε στὴν παντοδυναμία, στὴ σοφία ἢ στὰ θαύματα, ἀλλὰ στὴν ἀγάπη, στὴν καλοσύνη, στὴν εὐσπλαχνία. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἀπόλυτα ἐλεήμων καὶ εὐσπλαχνος, ἐπομένως ὡς παιδιὰ τοῦ Θεοῦ μπορούμε ὅλοι νὰ ὁμοιάσουμε μὲ τὸν Θεὸ ὡς πρὸς τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εὐσπλαχνία.

Γιὰ τὸν ἴδιο ῥήματι ὁ Μητροπολίτης Λεμεσοῦ Ἀθανάσιος δίνει ἔμφαση στὰ παρακάτω: «Αὐτὰ ποὺ σοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, (αὐτὰ) δίνεις. Ἄν θέλῃ ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὰ πάρει, σὲ δύο λεπτὰ σοῦ τὰ παίρνει. Αὐτὰ

καὶ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ περιεβάλητέ με, ἡσθένησα, καὶ ἐπισκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἦλθετε πρὸς με» (Μαθ., κε' 35-36), τὴν Παραβολὴ τῶν Δέκα Παρθένων, τὴν Παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη.

Σύμφωνα με τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Ναζιανζηνό, ἡ ἔλεημοσύνη εἶναι ἡ ἀρίστη τῶν πνευματικῶν ἐργασιῶν, γιατί με πολλὴ λίγα ἀγοράζουμε τὴ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Μὲ μόνη τὴν ἔλεημοσύνη παίρνουμε, ἀντὶ τῶν προσκαίρων ἀγαθῶν, τὴν αἰώνια δόξα.

Ἐπίσης, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀποκαλεῖ τὴν ἔλεημοσύνη «*βασίλισσα τῶν ἀρετῶν*», ἐπειδὴ μᾶς ἀνοίγει πολλὴ γρήγορα τὶς ἀψίδες τῶν Οὐρανῶν καὶ εἶναι ἡ καλύτερη συνήγορος. Εἶναι λοιπὸν μέγα ἀπόκτημα ἡ ἔλεημοσύνη καὶ γρήγορη μεσίτρια πρὸς τὸν φιλεῦσπληαχο Θεό, γιατί ἔχει μεγάλη παρρησία μπροστά Του. Ἡ ἔλεημοσύνη εἶναι ἐπίσης τὸ *φάρμακο τῶν δικῶν μας ἀμαρτημάτων*, βγάζοντας τὸ πύον τῆς ἄρρωστης ψυχῆς μας, καὶ *σκάλα σπηριγμένη στὸν οὐρανό*. Ἡ ἔλεημοσύνη ἀνεβαίνει μέχρι τὸν θρόνο τοῦ Θεοῦ καὶ κατεβάζει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο.

Ποιά εἶναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ πνευματικὴ ἔλεημοσύνη;

– Εἶναι ὅταν *συγχωροῦμε ἕναν ἐχθρό μας*. Ἄντὶ νὰ τὸν καταδικάσουμε, τὸν ἔλεοῦμε, δὲν τὸν κατηγοροῦμε, δὲν τὸν μισοῦμε, ἀλλὰ προσευχόμαστε γι’ αὐτόν.

– Εἶναι ὅταν προσπαθοῦμε νὰ μὴν πληγώσουμε με τὴν εἰρωνεία καὶ τὸ βλέμμα μας τὸν διπλανό μας.

– Εἶναι ὅταν *βοηθοῦμε σωματικὰ ἕναν ἄνθρωπο* ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἐργασθεῖ ἢ νὰ ἐξυπηρετηθεῖ. Ὑπάρχουν τόσοι ἀσθενεῖς ἀδελφοί μας, ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ συμπαράσταση.

– Εἶναι ὅταν πηγαίνουμε καὶ *παρηγοροῦμε ἕναν ἀπεληπισμένο*. Πολλοὶ συνάνθρωποί μας ὑποφέρουν ἀπὸ ἀρνητικὲς σκέψεις καὶ λογισμοὺς, ἀπὸ ψυχολογικὰ προβλήματα καὶ ἀδιέξοδα· κι ἔχουν

Μέσω τῶν πράξεων ἔλεημοσύνης, οἱ πιστοὶ δημιουργοῦν πνευματικοὺς καρποὺς ποὺ συμβάλλουν στὴν ἀνάπτυξή τους καὶ ἐνισχύουν τὴ σχέση τους με τὸν Θεό. Γιὰ τὸν λόγον αὐτό, ἡ ἔλεημοσύνη θεωρεῖται «*κλίμακα*» ποὺ ὁδηγεῖ στὸν οὐρανό, καθὼς, με κάθε πράξη ἀγάπης καὶ προσφορᾶς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀνεβαίνουμε πνευματικὰ. Ἡ σχέση μας με τὸν Θεό ἐνδυναμώνεται μέσα ἀπὸ τὴ λειτουργία τῆς ἔλεημοσύνης, καθὼς ἐνωθήκαμε με τὸ θεϊκὸ σχέδιο τῆς ἀγάπης.

Μέσω τῶν πράξεων ἔλεημοσύνης, οἱ πιστοὶ δημιουργοῦν πνευματικοὺς καρποὺς ποὺ συμβάλλουν στὴν ἀνάπτυξή τους καὶ ἐνισχύουν τὴ σχέση τους με τὸν Θεό. Γιὰ τὸν λόγον αὐτό, ἡ ἔλεημοσύνη θεωρεῖται «*κλίμακα*» ποὺ ὁδηγεῖ στὸν οὐρανό, καθὼς, με κάθε πράξη ἀγάπης καὶ προσφορᾶς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀνεβαίνουμε πνευματικὰ. Ἡ σχέση μας με τὸν Θεό ἐνδυναμώνεται μέσα ἀπὸ τὴ λειτουργία τῆς ἔλεημοσύνης, καθὼς ἐνωθήκαμε με τὸ θεϊκὸ σχέδιο τῆς ἀγάπης.

Μορφὲς ἔλεημοσύνης

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ κοινωνικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν ἔλεημοσύνη περιορίζεται στὶς ὑλικὲς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων, ὅπως τὴν προσφορὰ φαγητοῦ, νεροῦ καὶ ἄλλων εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, καὶ ἀναφέρεται στὴν *ὕλική μορφή τῆς ἔλεημοσύνης*.

Ὅμως ὑπάρχουν καὶ οἱ πνευματικὲς, ψυχολογικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀνάγκες, ποὺ ἀπαιτοῦν συμπαράσταση καὶ ἀναφέρονται στὴν *πνευματικὴ ἔλεημοσύνη*.

ἰδιαίτερη ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἔλεημοσύνη ἐνδὸς καλοῦ λόγου, ἐνδὸς λόγου παρηγοριᾶς.

– Εἶναι ὅταν *ἐπισκεπτόμαστε τοὺς φυλακισμένους, τοὺς ἀρρώστους καὶ τοὺς ἀνήμπορους*.

– Εἶναι ὅταν *παραινῶμε ἕναν ἀμαρτωλὸ στὸ ἐξομολογητήρι*, κι ἐκεῖ συγχωροῦνται οἱ ἀμαρτίες του καὶ γίνεται ἅγιος τῆς αἰωνίου ζωῆς.

– Εἶναι ὅταν *εἰρνεύουμε ἕνα ζευγάρι* ποὺ κινδυνεύει νὰ διαλυθεῖ ὁ γάμος του, καὶ δὲν χωρίζει.

– Εἶναι ὅταν *ἐνθαρρύνουμε κάποιον ἄλλο νὰ κάνει μιὰ καλὴ πράξη ἔλεημοσύνης*.

– Εἶναι ἡ *προσευχὴ* ποὺ κάνουμε γιὰ ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἀδελφούς μας, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς ἐχθρούς μας. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ πνεῦμα μᾶς ἐλεεῖ με σκέψεις ἀγάπης καὶ προσευχὴ τὸν διπλανό μας.

– Εἶναι ἡ *προσπάθεια νὰ προλάβουμε κάποιον ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς αὐτοκτονίας*, πρᾶγμα ποὺ θὰ τοῦ στοιχίσει ὄχι μόνο τὴν παρούσα ζωὴ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν αἰώνια ζωὴ, ποὺ εἶναι καὶ ὁ ἀπώτερος στόχος μας.

– Είναι όταν προσκομίζουμε πριν από τη θεία λειτουργία ένα χαρτί με τα όνόματα των κεκοιμημένων και των αγαπημένων μας προσώπων που βρίσκονται στην ζωή, για να τα μνημονεύσει ο Ιερέας στην προσκομιδή, έτσι ώστε να βοηθηθούν πνευματικά! Έτσι όλα τα όνόματα «βαφτίζονται» στο αίμα του Χριστού!

– Είναι όταν γίνουμε άφορμή με τον λόγο μας, αλλά πιο πολύ με το παράδειγμά μας, να πλησιάσει κάποιος τον Χριστό. Να τον κάνουμε, δηλαδή, να γνωρίσει τον μόνο και αληθινό Θεό. Αυτή είναι η ύψιστη έλεημοσύνη. Διότι, όπως λένε οι Άγιοι Πατέρες μας, εάν, όταν βοηθάει κάποιος το σώμα, παρ' όλο που είναι θνητό, επιτελεί θεάρεστο έργο, πόσο μάλλον όταν βοηθάει την ψυχή, ή όποια είναι άθνατη.

Ο σύγχρονος άνθρωπος της μεταβιομηχανικής εποχής έχει ανάγκη ψυχικής συμπαράστασης και βοήθειας, είτε είναι φτωχός είτε είναι πλούσιος.

Βομβαρδίζεται καθημερινά από εκατοντάδες ειδήσεις, πληροφορίες, τεχνολογικά επιτεύγματα, πλήθος κοσμοθεωριών, πλανών και αιρέσεων, και μοιάζει σαν χαμένος.

Γίνεται, έτσι, εύκολη λεία και θύμα ανθρώπων που στόχο τους έχουν να πλουτίσουν ή να

μετάδοση του Άληθινου Λόγου του Θεού στις καρδιές των ανθρώπων, δηλαδή στη θεάρεστη Ίεραποστολή, στην ανακούφιση και σωτηρία του ανθρώπου, μέσα από την αγάπη προς τον πλησίον.

Σήμερα, που η αγάπη τείνει να εκλείψει και η μοναξιά έχει «είσχωρήσει» σ' όλες τις ηλικίες και τα κοινωνικά στρώματα, η εκδήλωση άπληου ή ελίκρινοῦς ενδιαφέροντος προς τον συνάνθρωπο είναι επιτακτική ανάγκη. Ένας παρηγορητικός λόγος, αν και ανεκτίμητης αξίας, δέν κοστίζει τίποτε. Το μόνο που χρειάζεται είναι περίσσευμα αγάπης.

έξυπηρετήσουν μηχανισμούς καθοδήγησης και χειραγώγησης των μαζών με προσωπείο κάποια όλοκληρωτική θρησκεία, έκμεταλλευόμενοι την άενα ύπαρξιακή άγωνία των ανθρώπων και την έμφυτη έπιθυμία τους για ειρήνη και εύτυχία.

Όλα αυτά, σε συνδυασμό με το ότι σήμερα πολλοί άνθρωποι δέν διαβάζουν, δέν μελετούν τα κείμενα της Έκκλησίας μας και έν όλίγοις δέν γνωρίζουν την πίστη μας, έχουν δώσει πρόσφορο έδαφος σε μιá δυναμική εμφάνιση διαφόρων παραθρησκευτικών και αίρετικών ομάδων, ήλλή και τσαρλατάνων, μέντιουμ, νεοπαγανιστών, σατανιστών κ.ά.

Όσοι χριστιανοί, με τη Χάρη του Θεού, έχουν κάποιες γνώσεις και ψυχικά άποθέματα, πρέπει να έστιάσουμε στην πνευματική έλεημοσύνη, στη

Σήμερα, που η αγάπη τείνει να εκλείψει και η μοναξιά έχει «είσχωρήσει» σ' όλες τις ηλικίες και τα κοινωνικά στρώματα, η εκδήλωση άπληου ή ελίκρινοῦς ενδιαφέροντος προς τον συνάνθρωπο είναι επιτακτική ανάγκη. Ένας παρηγορητικός λόγος, αν και ανεκτίμητης αξίας, δέν κοστίζει τίποτε. Το μόνο που χρειάζεται είναι περίσσευμα αγάπης.

Βλέποντας τους χιλιαστές και ήλλους αίρετικούς να στέκονται έξω, στις γωνιές των δρόμων, και να πλανούν τους ανθρώπους, οδηγώντας τους από τον Χριστό στον διάβολο, ως προσπαθήσουμε με τη βοήθεια και το έλεος του Κυρίου μας να κάνουμε το αντίθετο, δηλαδή να οδηγούμε ψυχές κοντά στον Χριστό! Μύριοι κόσμοι δέν μπορούν να αντιμετρηθούν με την άξια και τη σωτηρία μιáς ψυχής!

Δέν εἶναι ἀμαρτία μόνο τὸ νὰ φταιξοῦμε σὲ κάτι. Ἄμαρτία εἶναι κι ὅταν, ἐνῶ μπορούσαμε, δὲν βοηθήσαμε τὸν πλησίον μας ἀπὸ τεμπελιά, ραθυμία καὶ ἔλλειψη ἀγάπης.

Πρακτικὲς κατευθύνσεις ἐλεημοσύνης

– Ἀπαιτεῖται, μαζί με τὴν ἐλεημοσύνη, πιστὴ τήρηση τῶν ἐντολῶν, *καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν*, συμμετοχὴ στὰ Ἅγια Μυστήρια, ἐνεργὸς πίστη, φόβος Θεοῦ, εὐσέβεια, κάθαρση, φωτισμὸς καὶ θεία γνῶσις... Μόνον τότε ὁ νοῦς φωτίζεται, καὶ ἡ καρδιά θερμαίνεται καὶ καθίσταται πλήρης ἀγάπης καὶ θείου ἐλλείους.

σοῦμε, γιατί ἔτσι γινόμαστε καὶ ἐμεῖς συνεργοὶ στὸ κακό. Γιατὶ τὰ χρήματα ποῦ ἔχουμε νὰ διαθέσουμε σὲ ἀγαθοεργίες εἶναι ἱερά, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ στερήσουμε ἀπὸ κάποιον ἄλλο, ὁ ὁποῖος τὰ ἔχει ἀνάγκη. Χρειάζεται λοιπὸν προσοχή, προσευχὴ καὶ διάκριση ἢ ἐλεημοσύνη (πατὴρ Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος).

– Ὅταν προσφέρουμε κάποια ἐλεημοσύνη, νὰ τὴ δίνουμε μεγαλόψυχα καὶ μὲ ἴληρὸ πρόσωπο, γιατί, σύμφωνα με τὸν ἀπόστολο Παῦλο, *«ίληρὸν δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός»*.

– Νὰ προσφέρουμε τὴν ἐλεημοσύνη μας κρυφά, παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία γιὰ ἐπαίνους καὶ προβολή (Ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως).

Παραδείγματα ἐλεημοσύνης

Στὸν βίο τοῦ ἁγίου Νικολαίου βρίσκουμε ἕνα κατάλληλο παράδειγμα, ποῦ ἀναφέρεται στὸ θέμα ποῦ ἀναλήφουμε. Πτώχευσε ἕνας εὐκατάστατος πατέρας τριῶν θυγατέρων, καὶ ἔφτασε σὲ ἀπελπιστικὴ κατάσταση. Σκέφθηκε νὰ προαγάγει τὶς κόρες του στὴν ἀκολασία καὶ νὰ τὶς χρησιμοποιήσει σὰν βιοποριστικὸ μέσο. Πρόηλαβε μυστικὰ ὁ Ἅγιος καὶ προίκισε τὶς κόρες γιὰ γάμο, τὴ μία μετὰ τὴν ἄλλη.

Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ γνωρίζουμε φυσικὰ γιὰ τὴν ἀρετὴ αὐτὴ τῆς ἐλεημοσύνης ποῦ εἶναι συνυφασμένη μετὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν φιλάνθρωπία, πολλοὶ ὅμως μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουμε συνειδητοποιήσει ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Ὁ φτωχὸς ποῦ μᾶς ζητᾷ λίγη τροφή, ὁ ἀσθενὴς ποῦ βρίσκεται στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου καὶ δὲν ἔχει τὰ ἀπαραίτητα ἢ κάποιον νὰ τοῦ συμπαρασταθεῖ, ὁ φυλακισμένος ἀδελφός μας ποῦ διάφορες συγκυρίες μπορεῖ νὰ τὸν ὀδήγησαν ἐκεῖ καὶ ἔχει ἀνάγκες οἰκονομικὲς, ἔνδυσης ἢ μιᾶς καλῆς κουβέντας, εἶναι χτυπήματα στὴν πόρτα μας ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστό, καὶ ἀνοίγοντας τὴν πόρτα δεχόμεστε τὸν ἴδιο στὴ ζωὴ καὶ στὴν καρδιά μας.

– Τὴν ὑλικὴ καὶ πνευματικὴ ἐλεημοσύνη νὰ τὴν προσφέρουμε στὸν καθένα ποῦ ἔχει ἀνάγκη, ἀνεξαρτήτως θρησκείας καὶ ἐθνικότητας.

– Μόνον ὅταν γνωρίζουμε ὅτι τὰ χρήματα θὰ τὰ χρησιμοποιήσει κάποιος γιὰ κακὸ σκοπὸ, π.χ. ἔκτρωση καὶ χρῆση οὐσιῶν, δὲν θὰ τὸν βοηθή-

καὶ ἀπέκλεισε τὸν ὄλεθρο. Τί μεγαλύτερο καὶ ἀξιότερο ἔργο ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνη;

Ἕνας ἅγιος γέροντας ἔμενε μετὰ τὸν ὑποτακτικὸ του σὲ μιὰ καλύβη, ὄχι μακριὰ ἀπὸ ἕνα κεφαλοχώρι. Κάποτε ἔπεσε στὸν τόπο μεγάλη δυστυχία, καὶ ὁ φτωχὸς κόσμος πέθαινε ἀπὸ τὴν πείνα. Πολλοὶ

στήν ἀπεληπισία τους πήγαιναν καὶ κτυποῦσαν στήν καλύβη τοῦ ἐρημίτη. Ὁ γέροντας, πού ἦταν πολλὴ ἐλεήμων, ἔδινε μὲ τὴν καρδιά του ἀπ' ὅ,τι τύχαινε νὰ ἔχει. Ὁ ὑποτακτικὸς του ὅμως, πού ἐβλήπε τὸ ψωμί τους νὰ λιγοστεύει, εἶπε μιὰ μέρα στενοχωρημένος στὸ Γέροντα:

– Ἀββᾶ, δὲν μοῦ ξεχωρίζεις τὰ ψωμιὰ πού μοῦ ἀναλογοῦν, κι ἀπὸ δῶ καὶ πέρα μοίραζε ἀπὸ τὰ δικά σου ἐλεημοσύνη. Ἔτσι ὅπως πᾶμε τώρα, γρήγορα θὰ πεινάσουμε καὶ οἱ δύο.

Ὁ ἀγαθὸς Γέροντας χώρισε τὰ ψωμιὰ τοῦ ὑποτακτικοῦ του, χωρὶς νὰ πεῖ τίποτε, κι ἐξακολούθησε νὰ δίνει ἀπὸ τὰ δικά του στοὺς φτωχοὺς. Ὁ Θεός, πού εἶδε τὴν καλὴν του προαίρεση, τὰ εὐλόγησε, κι ὅσο ἐκεῖνος ἔδινε, τόσο αὐτὰ πληθύνονταν.

Ὁ ὑποτακτικὸς, στὸ μεταξύ, ἔφαγε τὰ δικά του ψωμιὰ. Ὅταν πιά δὲν τοῦ ἔμειναν παρὰ λίγα ψίχουλα, πῆγε στὸν Γέροντά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τρῶνε πάλι μαζί. Ἐκεῖνος τὸν δέχτηκε, χωρὶς νὰ φέρει ἀντίρρηση. Τώρα ὅμως εἶχαν αὐξηθεῖ καὶ οἱ ζητιάνοι, κι ὁ ὑποτακτικὸς ἄρχισε πάλι νὰ δυσανασχετεῖ. Μιὰ μέρα χτύπησε ἡ πόρτα. Ἦταν ὁ ἀπαραίτητος φτωχός. Ὁ ὑποτακτικὸς κατσούφιασε.

– Δῶσε του ἕνα καρβέλι, πρόσταξε ὁ Γέροντας, πού ἔκανε πὼς δὲν εἶδε τὸ μορφασμό του.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη ἀπόκτησε μεγάλη ἐμπιστοσύνη στὸν ἅγιο Γέροντά του καὶ στὸν φιλεῦσπλαχνο Θεὸ καὶ ἔγινε πρόθυμος στὸ ν' ἀνακουφίζει τοὺς φτωχοὺς.

Ἐνας καθὸς ἱερέας κάθε Κυριακὴ μετὰ τὴ Λειτουργία μάζευε τοὺς φτωχοὺς τῆς ἐνορίας του καὶ τοὺς μοίραζε τὰ χρήματα, πού μαζεύονταν στὸ «κιβώτιο τῶν πτωχῶν».

Μιὰ Κυριακὴ πῆγε μιὰ γυναῖκα μὲ παλιὰ, ξεσκισμένα ροῦχα καὶ μὲ ὕφος κακομοίρικο. Ὁ ἱερέας τὴ ληπήθηκε. Ἔβαλε τὸ χέρι του στὸ κιβώτιο μὲ τὴν πρόθεση νὰ τῆς δώσει ὅσα χρήματα χωροῦσε ἡ παλιάμνη του. Ὅταν τὸ τράβηξε ἔξω, εἶδε πὼς εἶχε πιάσει λίγα κέρματα. Βιάστηκε νὰ τῆς τὰ δώσει, γιὰ τὴν πίσω της περίμενε κι ἄλλη κυρία νὰ πάρει ἐλεημοσύνη. Αὐτὴ φοροῦσε περιποιημένα φορέματα. Ὁ ἱερεὺς σκέφτηκε πὼς ἦταν ἀπὸ κείνες πού χωρὶς λόγος ζητιανεύουν. Θὰ τῆς ἔδινε λίγα, γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀφήσει νὰ φύγει ἔτσι, καὶ τῆς ἔμενε ἡ ντροπή. Ἔβαλε πάλι τὸ χέρι του στὸ κιβώτιο, κι ἡ χούφτα του γέμισε χρυσᾶ νομίσματα.

Σὰν εὐλαβὴς πού ἦταν, κατάλαβε τὴ θεῖα ἐπέμβαση. Ζήτησε λοιπὸν πληροφορίες καὶ γιὰ τὶς δύο ἐκεῖνες γυναῖκες. Ἔμαθε τότε πὼς ἡ μία, πού φαίνονταν καθοντυμένη, ἦταν ἀπὸ καλὴ οἰκογένεια,

Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ γνωρίζουμε φυσικὰ γιὰ τὴν ἀρετὴ αὐτὴ τῆς ἐλεημοσύνης πού εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν φιλιανθρωπία, πολλοὶ ὅμως μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουμε συνειδητοποιήσει ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Ὁ φτωχὸς πού μᾶς ζητᾶ λίγη τροφή, ὁ ἀσθενὴς πού βρίσκεται στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου καὶ δὲν ἔχει τὰ ἀπαραίτητα ἢ κάποιον νὰ τοῦ συμπαρασταθεῖ, ὁ φυλακισμένος ἀδελφός μας πού διάφορες συγκυρίες μπορεῖ νὰ τὸν ὀδήγησαν ἐκεῖ καὶ ἔχει ἀνάγκες οικονομικές, ἔνδυσης ἢ μιᾶς καλῆς κουβέντας, εἶναι χτυπήματα στήν πόρτα μας ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστό, καὶ ἀνοίγοντας τὴν πόρτα δεχόμαστε τὸν ἴδιο στὴ ζωὴ καὶ στήν καρδιά μας.

– Μοῦ φαίνεται πὼς δὲν ἔχουμε πιά νὰ φᾶμε οὔτε ἐμεῖς, εἶπε φωναχτὰ ὁ ὑποτακτικὸς, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσει καὶ ὁ ζητιάνος.

– Πήγαινε καὶ ψάξε καλὰ, πρόσταξε ὁ Γέροντας. Σηκώθηκε ἐκεῖνος ἀπρόθυμα νὰ πάει στὸ κελλάρι, μὰ τρόμαξε ν' ἀνοίξει τὴν πόρτα. Τὸ βρῆκε γεμάτο ὡς ἐπάνω ἀπὸ καθοψημένα, φρέσκα καρβέλια!

πού τελευταῖα ἀπὸ διάφορα ἀτυχήματα φτώχυνε καὶ ὑπέφερε πολλὴ. Ἀπὸ ἀξιοπρέπεια φοροῦσε περιποιημένα ροῦχα. Ἡ ἄλλη ἔβαζε κουρέλια, ὅταν ἔβγαине νὰ ζητιανέψει, γιὰ νὰ τῆς δίνουν εὐκολότερα.

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ διὰ Χριστὸν σαλὸς ἀσκούσε τὴ σαλιότητα, γιὰ νὰ ὑποφέρει στὴ ζωὴ του καὶ γιὰ νὰ ἐξουδετερώσει ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ κάθε ἴχνος

ύπερφηάνειας. Ήταν μεγάλος Άγιος, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι τὸν περνοῦσαν γιὰ τρελὸ καὶ τὸν ἔβριζαν, τὸν κοροΐδευσαν καὶ τὸν χλεύαζαν μέσα στους δρόμους. Σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση περνοῦσε μιὰ γυναίκα ἐνάρετη, ὀνόματι Βαρβάρα. Βλέποντας τὸν Άγιο, πού τὸν περιέπαιζαν, τῆς ἀνοίξε ὁ Θεὸς τὰ μάτια τὰ πνευματικὰ καὶ κατάλαβε ὅτι ἦταν ἅγιος ἄνθρωπος κι ὄχι τρελός, ὅπως ἐνομιζέτο ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους. Ἔβλεπε καὶ τοὺς δαίμονες, πού ἔλεγαν μεταξύ τους: «Καλὰ τοῦ κάνουν αὐτοῦ του ἡσασαίκτη, πού ἐμπαίξει τὸν κόσμο καὶ κοροΐδεύει τοὺς ἄνθρώπους ὅτι εἶναι τρελός. Ὅταν ὄλοι αὐτοὶ πεθάνουν, θὰ τοὺς κατακρίνουμε, γιὰτι περιέπαιζαν τὸν Άγιο τοῦ Θεοῦ». Ὁ Άγιος Ἀνδρέας, πού ἄκουγε ὄλα αὐτὰ πού ἔλεγαν τὰ δαιμόνια – τὰ

Συμπέρασμα

Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ γνωρίζουμε φυσικὰ γιὰ τὴν ἀρετὴ αὐτὴ τῆς ἐλεημοσύνης πού εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν φιλιανθρωπία, πολλοὶ ὄμως μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουμε συνειδητοποιήσει ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Ὁ φτωχὸς πού μᾶς ζητᾷ λίγη τροφή, ὁ ἀσθενὴς πού βρίσκεται στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου καὶ δὲν ἔχει τὰ ἀπαραίτητα ἢ κάποιον νὰ τοῦ συμπαρασταθεῖ, ὁ φυλακισμένος ἀδελφός μας πού διάφορες συγκυρίες μπορεῖ νὰ τὸν ὀδήγησαν ἐκεῖ καὶ ἔχει ἀνάγκες ὀικονομικὲς, ἔνδυσης ἢ μιᾶς καλῆς κουβέντας, εἶναι χτυπήματα στὴν πόρτα μας ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστό, καὶ ἀνοίγοντας τὴν πόρτα δεχόμαστε τὸν ἴδιο στὴ ζωὴ καὶ στὴν καρδιά μας.

Ὁ Θεὸς παραχωρεῖ νὰ ὑπάρχουν πολλὲς δυστυχίες καὶ συμφορὲς στὸν κόσμο, γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ παθόντες διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ οἱ ἐλεήμονες διὰ τῆς ἐλεημοσύνης. Χωρὶς δυστυχίες μποροῦμε νὰ εἰσέλθουμε στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ἀλλὰ χωρὶς ἐλεημοσύνη ποτέ! Εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατο νὰ φθάσουμε, ἔστω καὶ στὴν πόρτα τοῦ οὐρανοῦ, χωρὶς τὴν ἐλεημοσύνη (Ὁσιος Ἀρσένιος Μπόκα).
Στέλνοντας ὁ Θεὸς τὸν φτωχὸ σὲ ἐμᾶς, μᾶς τιμᾷ καὶ μᾶς ἐλεεῖ.
Ὅταν ὄμως δὲν ἐλεοῦμε τὸν φτωχὸ, ἀπομακρύνουμε τὸ δῶρο πού μᾶς ἔκανε ὁ Θεὸς διὰ τοῦ φτωχοῦ!
(Γέροντας Ἀρσένιος Παπασιόκ).

ὀποῖα εἶχε ἀκούσει καὶ ἡ Βαρβάρα, τοὺς ἀπάντησε: «Μὴ χαίρεστε καὶ πανηγυρίζετε, διότι ἐγὼ παρακάλεσα τὸν Θεὸ νὰ μὴ ἡγοισθοῦν ὡς ἁμαρτία τὰ ὄσα μοῦ κάνουν οἱ ἄνθρωποι. Ἐπομένως, ἡλιανᾶστε νὰ πιστεῦετε ὅτι θὰ τοὺς κατακρίνετε ἐν ἡμέρᾳ Κρίσεως». Κι ὁ Θεός, γιὰ νὰ δείξει τόσο στὸν Άγιο ὄσο καὶ στὴν ἐνάρετη αὐτὴ γυναίκα πόσο ἦταν εὐάρεστη στὸν Θεὸ αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ συγγνώμη πού ἔδινε ὁ Άγιος Ἀνδρέας στους χλεύαζοντες ἄνθρώπους, ἀνοίγει τὸν οὐρανὸ καὶ κατεβαίνει μιὰ περιστέρα, πού εἶχε στὸ ράμφος τῆς ἓνα κλαδί ἐλιᾶς. Ἦρθε πρὸς τὸν Άγιο καὶ μὲ ἄνθρωπιν φωνὴ τοῦ εἶπε: «Λάβε, Ἀνδρέα, αὐτὸν τὸν κλάδο τῆς ἐλιᾶς, τὸν ὀποῖο σοῦ ἀποστέλλει ὁ Πατὴρ τῶν Φῶτων, γιὰτι, ὅπως Αὐτὸς εἶναι φιλιεῦσπλαχνος, ἐλεήμων, μακρόθυμος, οἰκτίρμων καὶ μετανῶν ἐπὶ κακίεσ ἄνθρώπων, ἔτσι εἶσαι κι ἐσὺ οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων πρὸς τοὺς ὑβρίζοντάς σε. Ἐπομένως, εἶσαι παιδί τοῦ Θεοῦ».

Ἄς μὴ περιφρονοῦμε, ἡοιπόν, τοὺς ἐνδεεῖς καὶ φτωχοὺς ἄνθρώπους. Ἄν μὴ τι ἄλλο, ἄς σκεφτοῦμε πὼς μὲ τὴν ἐλεημοσύνη μας καὶ αὐτοὺς βοηθᾶμε, ἀλλὰ καὶ εἰσιτήριο γιὰ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ἔξασφαλίζουμε.

Ὁ Θεὸς παραχωρεῖ νὰ ὑπάρχουν πολλὲς δυστυχίες καὶ συμφορὲς στὸν κόσμο, γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ παθόντες διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ οἱ ἐλεήμονες διὰ τῆς ἐλεημοσύνης. Χωρὶς δυστυχίες μποροῦμε νὰ εἰσέλθουμε στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ἀλλὰ χωρὶς ἐλεημοσύνη ποτέ! Εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατο νὰ φθάσουμε, ἔστω καὶ στὴν πόρτα τοῦ οὐρανοῦ, χωρὶς τὴν ἐλεημοσύνη (Ὁσιος Ἀρσένιος Μπόκα).

Στέλνοντας ὁ Θεὸς τὸν φτωχὸ σὲ ἐμᾶς, μᾶς τιμᾷ καὶ μᾶς ἐλεεῖ. Ὅταν ὄμως δὲν ἐλεοῦμε τὸν φτωχὸ, ἀπομακρύνουμε τὸ δῶρο πού μᾶς ἔκανε ὁ Θεὸς διὰ τοῦ φτωχοῦ! (Γέροντας Ἀρσένιος Παπασιόκ)

Ὁ Θεός μας ζητᾷ νὰ ἐλεήσουμε τὸν φτωχὸ, γιὰ νὰ δώσει καὶ σὲ ἐμᾶς τὸ ἔλεός Του, διότι ἐμεῖς ἔχουμε ἀπείρωσ μεγαλύτερη ἀνάγκη ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ

Θεοῦ, παρὰ ὁ φτωχὸς ἀπὸ τῆ δικῆ μας ἐλεημοσύνη ("Όσιος Ἀρσένιος Μπόκα).

Ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἐλεήμονα διάθεση εἶναι σὰν δέντρο ἄκαρπο. Δηλαδή, ὄσες ἀσκήσεις καὶ ἂν κάνει κάποιος, προσευχές, νηστεῖες, ἀγρυπνίες, ἐὰν ἡ καρδιά του δὲν εἶναι ἐλεήμων, τότε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι σὰν ἓνα δέντρο τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει καρπούς (π. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος).

Ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα συνοψίζουμε ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη κατέχει μιὰ κεντρικὴ θέση στὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ ζωὴ, ἀναδεικνύοντας τὶς ἀξίες τῆς ἀγάπης, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς θυσίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν συνάνθρωπο μας. Ὁ κόπος καὶ ἡ νηστεία, ἡ πνευματικὴ μελέτη καὶ ἡ προσευχὴ, ἡ ἐγρήγορη καὶ ἡ ἐλεημοσύνη θὰ μεταποιήσουν τὴν καρδιά μας, θὰ τὴν κάνουν εὐσπλαγχνὴ καὶ συγχωρητικὴ πρὸς τὸν πλησίον, καὶ ὁ πόνος τοῦ ἄλλου θὰ γίνῃ καὶ δικός μας πόνος.

Εἶναι λοιπὸν μιὰ διαρκὴς πρόσκληση σὲ ὅλους μας νὰ ζήσουμε βαθύτερες σχέσεις μετὰ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς συνανθρώπους μας, προσφέροντας ὑλικὴ καὶ πνευματικὴ ἐλεημοσύνη!

Βιβλιογραφία

1. *Ἡ ἀρετὴ τῆς ἐλεημοσύνης*, Ἀρχιμ. Αὐγουστίνου Καρᾶ.
2. *Τί εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη καὶ πῶς ἐφαρμόζεται;*, Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαϊδίου, Συζητήσεις στὸν Ἄθωνα, Ψυχωφελεῖν Βατοπαϊδινὰ 13, σελ. 132-137, 24.12.2014.
3. *Ἡ ἐλεημοσύνη μᾶς κάνει ὁμοίους μετὰ τὸ Θεό*, Ἀββᾶς Ἰσαὰκ ὁ Σύρος, ἀπὸ τὸ βιβλίον: Κωνσταντίνου Καρακόλη, *Ἀνθολόγιον ἀπὸ τὴν ἀσκητικὴ ἐμπειρία τοῦ Ἁγίου Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου*, Ἐκδόσεις « Ὁρθόδοξος Κυψέλη», σελ. 25.
4. *Ἡ ἀξία τῆς ἐλεημοσύνης, ἡ πρακτικὴ τῆς ἐφαρμογῆ καὶ ἡ πνευματικὴ τῆς προέκταση*, Ὁρθόδοξη Ποιμαντικὴ, 24.07.2017, Πρωτοπρεσβύτερος Στέφανος Ἀναγνωστόπουλος.
5. *Πνευματικὲς Ὁμιλίαι*, Γέροντος Ἐφραίμ Φιλοθεΐτου (Ἐκδόσεις Ὁρθόδοξος Κυψέλη) (ἀπόσπασμα ἀπὸ ὁμιλία σὲ σύναξη Χριστιανῶν στὸ ἐξωτερικό).
6. *Τὸ Γνωθὶ σαυτόν, κείμενα αὐτογνωσίας*, Ἁγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως, ἀπόδοση στὴ Νέα Ἑλληνικὴ ἀπὸ τὴν Εὐανθία Χατζῆ, ἐπιμέλεια κειμένου-ἐπιμέτρος Γιώργος Μπάρλας, ἔκδοσεις ΑΘΩΣ, Γ ἔκδοσιν.
7. Ἄρθρο στὸ διαδικτυο σκετικὸ μετὰ τὴν ἐλεημοσύνη, Αἰκατερίνης Ἀντωνιάδου, Θεολόγου – Πολιτικῆς Ἐπιστήμονος.

ΕΥΔΟΚΙΑ ΜΑΥΡΙΚΑΚΗ-ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΥ

Μ' ἀγαπᾶς; Δεῖξέ μου το...

Συμβαίνει, κάποτε, ἓνα τυχαῖο περιστατικό, μιὰ κουβέντα μ' ἓνα φίλο ἢ δυὸ λέξεις ριγμένες μ' ἀφέλεια στὴ ροὴ τοῦ λόγου, νὰ στέκονται, δείκτες γιὰ τὸ ἐπόμενο βῆμά μας. Σ' ἐπιβεβαίωση, θὰ ἤθελα νὰ πῶς καὶ σὲ σᾶς ἓνα «τυχαῖο» περιστατικὸ πού μοῦ συνέβη πρὶν χρόνια· ἴσως νὰ τὸ βρεῖτε κι ἐσεῖς ἐνδιαφέρον.

Ἦταν ἓνα περιστατικὸ πού θὰ μπορούσε νὰ περάσει ἐντελῶς ἀπαρατήρητο καὶ νὰ ξεχαστεῖ, ὄμως, γιὰ μένα στάθηκε καμπανάκι πού χτύπησε

καὶ χτυπάει ὡς τώρα, κρατώντας με σὲ σχετικὴ ἐγρήγορη. Ἄλλωστε, συνηθίζουμε νὰ λέμε πῶς τίποτα δὲν εἶναι τυχαῖο στὴ ζωὴ μας.

Βρισκόμουν μέσα στὸ τρένο, ταξιδεύοντας ἀπὸ Ἀθήνα γιὰ Πειραιᾶ. Δίπλα μου καθόταν ἓνα χαριτωμένο κοριτσάκι, κι ἀπέναντί του, ἀκριβῶς, μιὰ κοπέλα πού τὸ συνόδευε. Κουβέντιαζαν ἀσταμάτητα σ' ὅλη τὴ διαδρομὴ, γιὰ πολλὰ καὶ διάφορα. Σὲ κάποια στιγμή, τὸ κοριτσάκι κοιτάζει κατὰματα τὴ συνοδὸ του καὶ λέει:

Κι ἦταν μιὰ μέρα ἐξαιρετικοῦ προσωπικοῦ ἀνήφορου,
 πού στράφηκα κι ἐγὼ στὸν Κύριό μας καὶ τόλημσα νὰ πῶ
 τὸ ἴδιο ρῶτημα: «Κύριε, μ' ἀγαπᾷς;... δεῖξέ μου το...».
 Κι εἶδα ἀνοιγμένα τὰ χέρια Του, σὰν νὰ μοῦ ἤλεγε: «Τόοοοοο...».
 Ἀλλὰ τὰ ἀπλωμένα χέρια Του δὲν κατέβηκαν...
 Ἦμειναν ἀπλωμένα, καρφωμένα πάνω σ' ἓνα ξύλο, κι ἔσταζαν αἷμα...
 Αὐτὸ πού εἶναι μαζεμένο μέσα στὸ Ἅγιο Δισκοπότηρο καὶ
 μᾶς προσφέρεται σὲ κάθε θεία Λειτουργία, ἀποδεικτικὸ
 τῆς ἀκατάληπτης καὶ ἀσύλληπτης ἀγάπης καὶ συγκατάβασής Του.
 «*Σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε...*».

– Μάρθα, μ' ἀγαπᾷς;
 – Ναί, σ' ἀγαπῶ... ἀπάντησε ἐκείνη.
 Σὲ λίγο, ξανά καὶ πάλι τὸ ἴδιο ρῶτημα:
 – Μάρθα, μ' ἀγαπᾷς;
 – Ναί, ναί... σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ... τὸ ἐβε-
 βαίωσε ἡ Μάρθα, ἐνῶ τὸ τρένο συνέχιζε τὸν
 δρόμο του, ἠλικιζοντάς μας ἐλαφρά. Τὸ κορι-
 τσάκι ἔδειχνε συλληγοισμένο, ὥσπου –μὲ κάποια
 ἔνταση τώρα– ρωτᾷ ἀκόμα μία φορά:
 – Μάρθα, μ' ἀγαπᾷς; Μ' ἀγαπᾷς;
 – Μά... δὲν σοῦ τό 'πα; Σ' ἀγαπῶ...σ'
 ἀγαπῶ...
 – Ναί, ἀλλὰ δεῖξέ μου το... δεῖξέ μου το...
 εἶπε ἐπίμονα καὶ πεισματάρικα τὸ κοριτσάκι. Ἡ
 Μάρθα τὸ κοίταξε ἀμήχανη...
 – Δεῖ – ξέ – μου – το, σοῦ λῆω... ξανάπε
 τὸ κοριτσάκι, τονίζοντας μία-μία συλλαβὴ στὴ
 φράση της. Κι ἡ Μάρθα, ζητώντας συγγνώμη
 ἀπὸ τὸν διπλανό της, ἄνοιξε διὰπλάτα τὰ χέρια
 καὶ τῆς εἶπε αὐτὸ πού περίμενε:
 – Νά, κοίτα... Σ' ἀγαπῶ τόοοοοοο... Ὡστόσο,
 τὸ τρένο εἶχε φτάσει στὸν σταθμὸ τοῦ Μοσχά-
 του, κι ἡ Μάρθα σκώθηκε, τραβώντας ἀπὸ τὸ
 χέρι τὸ κοριτσάκι, γιὰ νὰ κατεβουῖν.
 Ἔνα τσοῦφ... καὶ τὸ τρένο ξεκίνησε πάλι, τα-
 λαντεύοντάς μας στὸν ρυθμὸ τῆς πορείας του.
 Ὅμως ἐμένα τὸ μυαλό μου ἔμεινε σταματημένο
 στό: «Μ' ἀγαπᾷς; Δεῖξέ μου το...».
 Ἄθελά μου καὶ συνειρμικά, θά ἤλεγα, πῆγε
 ὁ νοῦς μου στό –γιὰ τρεῖς φορές– ἐρώτημα τοῦ
 Κυρίου μας στὸν Ἀπόστολο Πέτρο:
 – *Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων;*

– *Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε...*
 Καὶ μετὰ τὴ βεβαίωση τοῦ ἀποστόλου Πέ-
 τρου ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Κύριό μας, Ἐκεῖνος τοῦ
 ἀναθέτει ἔργο:
 – *Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου* (Ἰω., κα' 15).
 Γιατὶ ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ἀπλή βεβαίωση μὲ
 ἐγκάρδιους λόγους· ἡ ἀγάπη ζητᾷ ἀποδείξεις·
 ζητᾷ τό: «*δεῖξέ μου το...*».
 Ἀπὸ τότε, καὶ τὰ πολλὰ χρόνια πού πέρασαν
 δὲν μπόρεσαν νὰ σβήσουν ἢ νὰ χλωμιάσουν
 τό: «Μ' ἀγαπᾷς;... δεῖξέ μου το...». Στὴν πορεία
 τοῦ βίου, σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις πού ἀπαί-
 τησαν καὶ ἀπαιτοῦν ὡς τώρα σιωπὴ, ὑπομονή,
 συγχωρητικότητα, ἐπιείκεια, ἀνοχή καὶ παρό-
 μοια πολλὰ, αὐτὸ πού μὲ βοηθᾷ νὰ πάρω θέση
 εἶναι τό: «Μ' ἀγαπᾷς;... δεῖξέ μου το...». Λόγος
 σοφός, ἀπὸ παιδικὰ χεῖλη.
 Κι ἦταν μιὰ μέρα ἐξαιρετικοῦ προσωπικοῦ
 ἀνήφορου, πού στράφηκα κι ἐγὼ στὸν Κύριό
 μας καὶ τόλημσα νὰ πῶ τὸ ἴδιο ρῶτημα: «Κύριε,
 μ' ἀγαπᾷς;... δεῖξέ μου το...». Κι εἶδα ἀνοιγμένα
 τὰ χέρια Του, σὰν νὰ μοῦ ἤλεγε: «Τόοοοοο...».
 Ἀλλὰ τὰ ἀπλωμένα χέρια Του δὲν κατέβηκαν...
 Ἦμειναν ἀπλωμένα, καρφωμένα πάνω σ' ἓνα ξύ-
 λο, κι ἔσταζαν αἷμα... Αὐτὸ πού εἶναι μαζεμένο
 μέσα στὸ Ἅγιο Δισκοπότηρο καὶ μᾶς προσφέ-
 ρεται σὲ κάθε θεία Λειτουργία, ἀποδεικτικὸ τῆς
 ἀκατάληπτης καὶ ἀσύλληπτης ἀγάπης καὶ συ-
 γκατάβασής Του. «*Σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε...*».

ΝΑΥΣΙΚΑ ΙΕΣΣΑΙ ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Σόφι Σόλ. Μιά μορφή-πρότυπο

Πάει αρκετὸς καιρὸς τώρα, πού στὸ «ἀδελφὸ» περιοδικὸ Ἀκτῖνες, μέσα ἀπὸ σειρά μελετῶν, κινήσαμε νὰ καταδείξουμε, πρῶτα, ὅτι τὸ πραγματικὸ θεμέλιο πάνω στὸ ὁποῖο οἰκοδομήθηκε ἡ φρίκη τοῦ Ναζισμοῦ ἦταν ἡ Ἄρνηση, ὅτι δὲν θὰ ἦταν καθόλου ὑπερβολὴ νὰ μιλήσει κανεὶς γιὰ ἀντιχριστιανικὸ μένος τῆς ἡγετικῆς ὁμάδας τῶν Ναζί, καὶ πρὸ πάντων καὶ κατεξοχὴν τοῦ ἰδιοῦ τοῦ Χίτλερ, καὶ

ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἐτέθη ὑπὸ ἀληθινὸ διωγμὸς στὴ ναζιστικὴ Γερμανία. Κινήσαμε, παράλληλα, νὰ ἀναδείξουμε καὶ τὸ ἀντίστροφο: ὅτι ἡ χριστιανικὴ πίστη ὑπῆρξε τὸ στέρεο θεμέλιο πάνω στὸ ὁποῖο οἰκοδομήθηκε ἡ ἀντίσταση ἐνάντια στὴ φρίκη τοῦ

σαμε ἀπὸ τὸ «Λευκὸ Ρόδο». Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀντιστασιακὴ ὀργάνωση νέων ἀνθρώπων πού τόλημψαν νὰ ὑψώσουν τὸ ἀνάστημά τους ἀπέναντι στὸ ναζιστικὸ καθεστῶς, μὲ τὰ μέλη τῆς ἡγετικῆς τῆς ὁμάδας νὰ συλλαμβάνονται ἀπὸ τὴ Γκεστάπο, νὰ καταδικάζονται σὲ θάνατο καὶ νὰ ὀδηγοῦνται στὴ λαιμητόμο τὸ 1943. Ἡ χριστιανικὴ πίστη τῶν μελῶν τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» ἦταν τόσο βαθιὰ καὶ διακηρυγμένη, καὶ ἐπιπλέον τόσο

ἀνοικτὰ καὶ ἀπροκάλυπτα παροῦσα στὰ κείμενα τῆς ἀντιστασιακῆς αὐτῆς ὀργάνωσης, ὥστε δὲν θὰ πρωτοτυπούσαμε καθόλου, ἂν χαρακτηρίζαμε τὸ «Λευκὸ Ρόδο» ὡς μιὰ χριστιανικὴ ἀντιστασιακὴ ὀργάνωση.

Ἡ Σόφι Σόλ (1921-1943) ἦταν μιὰ ἀληθινὰ εὐαίσθητη ψυχὴ.

Ἡ μορφή της ἀκτινοβολεῖ κάτι τὸ βαθιὰ ἀνθρώπινο, πού δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ συγκινεῖ, κάποτε μάλιστα ἀκόμα καὶ νὰ συγκλονίζει.

Ἡ εὐαίσθητη καὶ τόσο βαθιὰ ἀνθρώπινη προσωπικότητά της, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν καλὴν τεκμηρίωση τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς της, τὴν ἔχει ἀναγάγει σὲ ἀπαράμιλλο σύμβολο τῆς ἀντίστασης ἐνάντια στὸν Ναζισμό. Στὴ Γερμανία ἠογιζεῖται ἡ ἀπόληπτη ἡρώιδα, πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου». Καὶ σίγουρα εἶναι μιὰ μορφή-πρότυπο, σὲ μιὰ ἐποχὴ πού ἔχει τόσο ἀνάγκη τὰ ὀρθὰ πρότυπα!

Ναζισμοῦ. Τὸ εἶδαμε αὐτὸ στὴ ναζιστοκρατούμενη Αὐστρία, καὶ κατόπιν κινήσαμε νὰ τὸ δοῦμε καὶ στὴν ἴδια τὴ ναζιστικὴ Γερμανία.

Σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο, ἀναφερόμενοι στὴ χριστιανικὴ ἀντίσταση στὸν Ναζισμό στὴ Γερμανία, ξεκινή-

Ἡ Σόφι Σόλ ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ ἡγετικοῦ πυρῆνα τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου», ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν ἀδελφὸ της Χάνς, τὸν ὀρθόδοξο(!) Ἀλέξανδρο Σμορέλ (τὸν ἀνακηρυγμένο Ἅγιο Ἀλέξανδρο τοῦ Μονάχου), τὸν Βίβλυ Γκράφ καὶ τὸν Κρίστοφ

Πρόμπστ. "Όλοι τους ήταν νέοι άνθρωποι, φοιτητές στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου. Και ήταν το κείμενο που αφιερώσαμε στη Σόφι Σόλ στο τεύχος 'Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου των 'Ακτίων που έκανε κάποιους να πουν ότι ένα τέτοιο κείμενο θα άρμοζε κατεξοχήν στον *Κόσμο της 'Ελληνίδος*.

Η Σόφι Σόλ (1921-1943) ήταν μια άληθινα ευαίσθητη ψυχή. Η μορφή της ακτινοβολεί κάτι το βαθιά ανθρώπινο, που δεν μπορεί παρά να συγκινεί, κάποτε μάλιστα ακόμα και να συγκλονίζει. Η ευαίσθητη και τόσο βαθιά ανθρώπινη προσωπικότητά της, σε συνδυασμό με την καλή τεκμηρίωση των τελευταίων ημερών της ζωής της, την έχει αναγάγει σε απαραίτητο σύμβολο της αντίστασης ενάντια στον Ναζισμό. Στη Γερμανία λόγίζεται η απόλυτη ήρωίδα, πολύ περισσότερο από οποιοδήποτε από τα άλλα μέλη του «Λευκού Ρόδου». Και σίγουρα είναι μια μορφή-πρότυπο, σε μια εποχή που έχει τόσο ανάγκη τα όρθα πρότυπα! Με αυτό το σκεπτικό, μεταφέρουμε εδώ τη συγκλονιστική ιστορία της, χωρίς βεβαίως τη σχολαστική τεκμηρίωση, τις παραπομπές στις πηγές και την παράθεση και των πρωτοτύπων κειμένων, που ο αναγνώστης μπορούσε να βρει στο σαφώς ελληνικών απαιτήσεων κείμενο των *Ακτίων*.

Μαζί με τα αδελφία της, η Σόφι Σόλ ανατράφηκε με φιλελεύθερες και χριστιανικές αξίες, χάρη κυρίως στη μητέρα της Μαγκνταλένα, που ήταν πιστή λουθηρανή. Αν και το 1934 εντάχθηκε και η ίδια, παρά τις σφοδρές επιφυλάξεις των γονιών της και κυρίως του πατέρα της, στο τμήμα κοριτσιών της Χιτλερικής Νεολαίας, την «Ένωση Γερμανίδων Κορασίδων», οι χριστιανικές καταβολές της της επέτρεψαν να διακρίνει γρήγορα σε ποιές καταστροφικές άτραπούς οδηγούσε τα νέα παιδιά η έθνικοσοσιαλιστική ιδεολογία.

Είναι εξαιρετικά δύσκολο να συλλάβει κανείς σήμερα το θάρρος που χρειαζόταν, για να τοιμήσει κάποιος να ύψώσει το ανάστημά του ενάντια στο παντοδύναμο έθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς στη Γερμανία, όπου ακόμη και η παραμικρή επιφύλαξη απέναντι στον Έθνικοσοσιαλισμό θεωρείτο προδοτική πράξη, και το καθεστώς είχε απλωμένα τα δίχτυα του παντού. Σε αυτό το περιβάλλον μεγάλωσε η Σόφι Σόλ, από μια ηλικία λίγο μόλις πάνω από την ηλικία των 10 ετών μέχρι και τον μαρτυρικό της θάνατο το 1943, σε ηλικία 21 ετών.

Χαρακτηριστικό του άξιακού κόσμου της Σόφι Σόλ είναι και το γεγονός ότι η εργασία που επέλεξε να εκπονήσει για την αποφοίτησή της την άνοιξη του 1940 από το σχολείο θηλέων στο οποίο φοιτούσε είχε ως θέμα της το ποίημα του Άμερικανού

ποιητή Γουίλιαμ Ρος Γουάιλας, γραμμένο το 1865, με τίτλο: «Το χέρι που κινεί την κούνια είναι το χέρι που κυβερνά τον κόσμο». Πρόκειται για ένα ποίημα-ύμνο στη μορφή της μητέρας. Η αγάπη της ίδιας της Σόφι για τα μικρά παιδιά, εξάλλου, ήταν τέτοια, που η πρώτη εργασία που επέλεξε ήταν σε Νηπιαγωγείο.

Καθοριστική για την πνευματική οικοδομή της Σόφι Σόλ ήταν η επαφή της με την Καινή Διαθήκη και κείμενα χριστιανών διανοητών και συγγραφέων. Άγαπούσε και μελετούσε ιδιαίτερα τα κείμενα του ιερού Αύγουστίνου. Ένα αγαπημένο της, καθώς φαίνεται, χωρίο του Γάλλου καθολικού φιλοσόφου Ζακ Μαριταίν εμφανίζεται πολλές φορές στις επιστολές της, προφανώς γιατί η ίδια ένιωθε ότι

**Η πορεία της Σόφι Σόλ
προς την ανάληψη
αντιστασιακής δράσης είναι
παράλληλη και αλληλένδετη
με μια πορεία χριστιανικής
αυτοσυνειδησίας, η οποία φέρει τη
σφραγίδα της τρυφερής ψυχής της
νεαρής κοπέλας.**

**Η αδελφή της Ίνγκε θυμόταν χαρακτηριστικά για τη Σόφι
ότι «άρχισε να θέτει ερωτήματα
για τον Θεό, και τα μάτια της
άνοιξαν, για να δούν
τον κόσμο γύρω της».**

την εξέφραζε: *"Il faut avoir l'esprit dur et le cœur tendre"* (= Πρέπει να έχει κανείς σκληρό πνεύμα και μαλακή καρδιά).

Από τον Μάιο του 1942 η Σόφι Σόλ άρχισε να σπουδάζει Βιολογία και Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου, όπου σπούδαζε Ιατρική και ο αδελφός της Χάινς. Αυτός άρχικά προσπάθησε, προφανώς για να την προστατεύσει, να την κρατήσει μακριά από τον κύκλο αντίστασης που είχε οργανωθεί με πυρήνα την ομάδα του «Λευκού Ρόδου». Όταν όμως τελικά η Σόφι ανακάλυψε ότι πίσω από τα αντιστασιακά φυλλάδια που τόσο την είχαν ενθουσιάσει κρυβόταν ο ίδιος ο αδελφός της και μια χούφτα φίλοι του, τίποτα δεν μπορούσε να

την κρατήσει μακριά, στην ασφάλεια που ό αδελφός της επιθυμούσε γι' αυτήν. Τελικά, ήλιωστε, ή ίδια αποδείχθηκε εξαιρετικά χρήσιμη για τη δράση της αντιστασιακής ομάδας του «Λευκού Ρόδου», αφού ως κορίτσι διέτρεχε σημαντικά μικρότερο κίνδυνο να τη σταματήσουν για έλεγχο.

Χαρακτηριστικό του θάρρους της νεαρής κοπέλας είναι και το έξης: Τον Αύγουστο του 1942 ο πατέρας της σύρθηκε σε δίκη και φυλακίσθηκε για μειωτικό σχόλιο που είχε κάνει εις βάρος του Χίτλερ (τόν είχε χαρακτηρίσει «*μάστιγα του Θεού για την ανθρωπότητα*»). Η Σόφι δεν δίστασε να πηγαίνει τα απογεύματα έξω από τους τοίχους της φυλακής και να παίζει στο φιλάουτο, που ήξερε να παίζει, ένα σκοπό που και η ίδια και ο πατέρας της αγαπούσαν, με την ελπίδα ότι ο πατέρας της θα τον άκουγε: «*Οί σκέψεις είναι ελεύθερες [...] γκρεμίζουν τα εμπόδια και τους τοίχους*».

Η πορεία της Σόφι Σόη προς την ανάληψη αντιστασιακής δράσης είναι παράλληλη και αλληλένδετη με μια πορεία χριστιανικής αυτοσυμνευδίσης, ή οποία φέρει τη σφραγίδα της τρυφερής ψυχής της νεαρής κοπέλας. Η αδελφή της Ίλγκε θυμόταν χαρακτηριστικά για τη Σόφι ότι «*άρχισε να θέτει έρωτήματα για τον Θεό, και τα μάτια της άνοιξαν, για να δούν τον κόσμο γύρω της*». Ακόμη πιο χαρακτηριστικά της βαθιάς θρησκευτικής της πίστης, εξέλιξης, είναι τα όσα έγραφε ή ίδια ή Σόφι Σόη στις 15 Ιουλίου 1942 – και ός μάς επιτραπεί το σχόλιο ότι ο λόγος της μοιάζει με τον λόγο δαυϊδικού ψαλμού:

«*Σάν άνδρη άμμος είναι ή ψυχή μου, όταν θέλω να προσευχηθώ σε Σένα, άνδρη άμμος που δεν αισθάνεται τίποτε άλλο από τη δική της στείριότητα. Θεέ μου, μετάτρεψε αυτό το χώμα σε καλή γη, για να μην πέσει ό σπόρος Σου μάταια μέσα μου, και τουλάχιστον άφησε να μεγαλώσει μέσα της ή λαχτάρα για Σένα, τον Δημιουργό της [...]* Άνοιξε την κρύα μου καρδιά, τη μουδιασμένη μου καρδιά, δώσε μου την άνησυχία, για να βρω μια άνάπαυση, ή οποία είναι ζωντανή μέσα Σου. Ώ, είμαι άνίσχυρη, φρόντισέ με και διαμόρφωσε με σύμφωνα με την αγαθή Σου θέληση, Σε παρακαλώ, Σε ίκετεύω...».

Άκόμη πιο χαρακτηριστικά της ευαίσθητης ψυχής της νεαρής κοπέλας είναι τα λόγια που έγραψε στις 10 Οκτωβρίου 1942 – μόνο που έδω ύπαρχει και ένας έκ των ύστερων απολύτως σαφής ύπαιγιμός για τη στράτευσή της στο άγωνα ενάντια στο κακό που αντιπροσώπευε ό Έθνικοσοσιαλι-

σμός. Είλικρινά, δεν ξέρω πώς θα μπορούσε να διαβάσει κανείς αυτά τα λόγια και να μη διακρίνει την ευθεία γραμμή που ένώνει τη γνήσια ευαισθησία και τη βαθιά χριστιανική πίστη της Σόφι Σόη με την ήρωική της απόφαση να ύψώσει το ανάστημά της ενάντια στον Ναζισμό:

«*Τώρα απολαμβάνω ξανά τις τελευταίες ακτίνες του ήλιου, μένω άφωνη μπροστά στην άπιστευτη όμορφιά όλων αυτών που δεν δημιούργησε ό άνθρωπος. Οί κόκκινες ντάλιες στη λευκή πύλη του κήπου, τα ψηλά, σοβαρά έλατα και οί τρεμάμενες σημάδες με τους κορμούς τους ντυμένους με χρυσάφι να λάμπουν τώρα σε όλο το πράσινο και καφέ φύλλωμά τους, ό χρυσός ήλιος, που μεγαλώνει ακόμα περισσότερο τη λάμψη που έχει το κάθε τι, αντί, όπως ό λαμπρός καλοκαιρινός ήλιος, να συνθλίβει ό,τι θέλει να κινηθεί δίπλα του. Όλα είναι τόσο εκπληκτικά όμορφα, που δεν ξέρω ακόμα τί συναίσθημα θα έπρεπε να αναπτύξει γι' αυτά ή άφωνη καρδιά μου, γιατί δεν είναι άκομη αρκετά ώριμη για μια καθαρή χαρά γι' αυτά, αλλά θαυμάζει και άρκεται στο να θαυμάζει με ένθουσιασμό. Δεν είναι έπίσης άκομη μυστηριώδες, και αν δεν ξέρει κανείς τον λόγο γι' αυτό, σχεδόν τρομακτικό, ότι όλα είναι τόσο όμορφα; Και αυτό, παρά τα φρικτά πράγματα που συμβαίνουν. Στην απόλυτη χαρά μου για κάθε πράγμα όμορφο έχει εισχωρήσει κάτι μεγάλο άγνωστο, δηλαδή μια ιδέα για τον Δημιουργό του, που τα άθωα δημιουργημένα πλάσματα δοξολογούν με την όμορφιά τους. Γι' αυτό, τελικά, μόνο ό άνθρωπος μπορεί να είναι άσχημος, γιατί αυτός*

έχει την ελεύθερη βούληση να διαχωρίσει τον έαυτό του από αυτή τη δοξολογία. Και τώρα θα μπορούσε κανείς συχνά να νομίσει ότι θα μπορούσε να καταφέρει να σκεπάσει αυτή τη δοξολογία με τη βροντή των κανονιών και με κατάρες και βλασφημίες. Άλλα το συνειδητοποίησα την περασμένη άνοιξη ότι δεν μπορεί να το κάνει, και θέλω να προσπαθήσω να είμαι στην πλειοψηφία των νικητών».

Τα παραπάνω δίνουν ήδη μια αρκετά έναρξη εικόνα της νεαρής αυτής κοπέλας που σε ηλικία μόλις 21 ετών τόλμησε να ύψώσει το ανάστημά της απέναντι στη φρίκη του Έθνικοσοσιαλισμού, και μάς δίνουν επίσης μια ξεκάθαρη εικόνα των πνευματικών θεμελίων που την ώθησαν να το κάνει αυτό.

Οι τελευταίες, δραματικές ημέρες και στιγμές της ζωής της Σόφι Σόη, από τη σύλληψή της στο Πανεπιστήμιο στις 18 Φεβρουαρίου 1943 μέχρι τη θανατική της καταδίκη και την εκτέλεση λίγες μόλις ημέρες αργότερα, στις 22 Φεβρουαρίου, συγκλονίζουν. Άς μάς επιτραπεί, βέβαια, να τονίσουμε ότι στόχος μας με τα όσα γράφουμε εδώ δεν είναι να κερδίσουμε το ενδιαφέρον του αναγνώστη με μια καθηλωτική αφήγηση, αλλά να αναδείξουμε

το εξαιρετικό ήθος της νεαρής αυτής κοπέλας, που βάδισε με ήρεμία και ήρωισμό στον θάνατο σε ηλικία μόλις 21 ετών, καθώς επίσης και τα πνευματικά θεμέλια πάνω στα οποία στηρίζονταν όλα αυτά.

Η Έλσε Γκέμπελ, που για τις επόμενες μέρες θα μοιραζόταν το ίδιο κελί με τη Σόφι Σόη, δεν κρύβει την εντύπωση που της προκάλεσε το νεαρό κορίτσι, όταν το πρωτοείδε στις 18 Φεβρουαρίου 1943 να οδηγείται στο άρχηγείο της Γκεστάπο, όπου κρατείτο και η ίδια:

«Δεν υπάρχουν λόγια να σχολιάσει κανείς την ήσυχη, φιλική προσωπικότητά σου. Δεν είσαι ούτε κατ' ελάχιστον αναστατωμένη. Νιώθω την πίεση μέσα μου να εξασθενεί. Έδώ έχουν κάνει ένα σοβαρό λάθος. Αυτό το άξιαγάπητο κορίτσι με το φωτεινό, παιδικό πρόσωπο αποκλείεται να έχει λάβει μέρος σε τόσο τολημηρές ενέργειες».

Αν και πεπειραμένος ανακριτής, ο Ρόμπερτ Μόρ, στον οποίο είχε ανατεθεί η ανάκριση, ήταν αρχικά απολύτως πεπεισμένος ότι η Σόφι Σόη ήταν άθωα. Είχε μάλιστα δρομολογηθεί η διαδικασία για την απελευθέρωσή της, και ο ίδιος ο Μόρ της είχε πει ότι πιθανώτατα το ίδιο βράδυ θα μπορούσε να συνεχίσει το ταξίδι που προγραμματίζε προς το πατρικό της σπίτι στην πόλη Ουλμ.

Σύντομα όμως τα γεγονότα επρόκειτο να λάβουν μια κατακλισμαία εξέλιξη. Σε έρευνα στο σπίτι των αδελφών Σόη βρέθηκαν σαφή ένοχοποιητικά στοιχεία – η γραφομηχανή στην οποία είχαν γραφεί τα αντιστασιακά φυλλάδια του «Λευκού Ρόδου», χαρτί, γραμματόσημα κτλ. Ο Χανς Σόη οδηγήθηκε πρώτος σε ανάκριση και αποδέχθηκε πια εύθαρως το σύνολο των κατηγοριών, προσπαθώντας να πάρει πάνω του όλη την ευθύνη. Κατόπιν οδηγήθηκε εκ νέου ενώπιον του ανακριτή ή Σόφι. Ο Ρόμπερτ Μόρ, μπροστά σε αυτές τις κατακλισμαίες εξελίξεις, δηλώνει εύθαρως ότι ο ίδιος συγκλονίστηκε πολύ περισσότερο από την κοπέλα που είχε απέναντί του, τη δεσποινίδα Σόη, «ή οποία ήταν σε κάθε στιγμή ή προσωποποίηση της ήρεμίας». Ο ίδιος δηλώνει συγκλονισμένος από τα όσα ακολούθησαν:

«Αυτό που γινόταν δεν το είχα ξανασυναντήσει στα 26 χρόνια της θητείας μου στη Χωροφυλακή και την Αστυνομία. Η Σόφι προσπάθησε απεγνωσμένα να πάρει όλο το φταιξιμο πάνω της, για να άθώώσει, αν όχι να σώσει, τον αδελφό της, στον οποίο ήταν προφανώς άφοσιωμένη με την πιο μεγάλη άφοσιωση. Δεν έχω την παραμικρή αμφιβολία ότι η Σόφι Σόη, αν ήταν σε θέση να το κάνει, θα είχε παραιτηθεί δύο φορές από τη νεανική, γεμάτη ελπίδες ζωή της, αν μπορούσε να είχε γλιτώσει τον αδελφό της από αυτό το τέλος. Και αντιστρόφως, η ίδια προθυμία ήταν εμφανής και στον Χανς Σόη. Δεν χρειάζεται να τονίσω ιδιαίτερα ότι η αδελφική αγάπη που περιγρά-

φεται ἐδῶ, αὐτὴ ἡ προθυμία γιὰ θυσία καὶ ἡ δύναμη τοῦ χαρακτήρα, ἔκαναν τὴν πιὸ δυνατὴ ἐντύπωση σὲ μένα καὶ σὲ ἄλλους τοὺς ἄλλους ἐμπλεκόμενους».

Κάπου σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο τῶν ἀνακρίσεων, ὁ ἀνακριτὴς Ρόμπερτ Μὸρ νόμισε ὅτι εἶχε βρεῖ ἕνα τρόπο νὰ σώσει, τοῦλάχιστον, τὴ ζωὴ τῆς Σόφι Σόη, ζητώντας τὴν νὰ ὑπογράψει μιὰ διευκρινιστικὴ δήλωση, ὅτι δὲν ταῦτιζόταν ἰδεολογικὰ μὲ τὸν ἀδελφὸ τῆς καὶ ὅτι εἶχε κάνει ὅ,τι εἶχε κάνει ἀφοσιωμένη σὲ αὐτόν. Ὁ Ρόμπερτ Μὸρ ἀργότερα θὰ θυμηθεῖ:

«Ἡ Σόφι Σόη κατάλαβε ἀμέσως ποῦ ἤθελε νὰ τὴν ὀδηγήσω, ἀλλὰ ἀρνήθηκε κατηγορηματικὰ νὰ κάνει αὐτὴν ἡ ὁποιαδήποτε παρόμοια δήλωση. Στὴν πραγματικότητα, αὐτὴ ἦταν ἴσως ἡ μόνη δυνατότητα νὰ σωθεῖ τοῦλάχιστον ἡ ζωὴ τῆς Σόφι Σόη. Δὲν μπορούσα νὰ μὴν ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ Σόφι Σόη θὰ ἔνωθε προδότῆς τοῦ ἴδιου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ἂν εἶχε πιάσει αὐτὴ τὴ "σανίδα σωτηρίας". Δεδομένου τοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς στάσης τῆς Σόφι Σόη γενικὰ,

Ἄκολούθησαν καὶ ἄλλες ἐξαντλητικὲς ὥρες ἀνακρίσεων, στὶς ὁποῖες ἡ Σόφι Σόη διατηροῦσε μιὰ ἐντυπωσιακὴ ψυχραιμία, βασισμένη στὴ βαθιὰ πίστη τῆς, ποῦ ἐντυπωσίαζε ὅσους τὴν ἐβλέπαν. Βρισκόμαστε πιά στὶς 21 Φεβρουαρίου. Ἡ Σόφι Σόη κληθῆκε νὰ παραλάβει τὸ ἀμειλίκτο κατηγορητήριο, ποῦ εἶχε συνταχθεῖ ἀπὸ τὸν Εἰσαγγελεῖα τοῦ Ράικ Ἀλμπερτ Βέγιερμπεργκ καὶ προδιέγραφε μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια τὴ θανατικὴ τῆς καταδίκη. Τὰ ὅσα θυμᾶται ἡ συγκρατούμενὴ τῆς Ἔησε Γκέμπελ συγκλονίζουν:

«Ἀγαπημένη, ἀγαπημένη Σόφι, ἡ μοῖρά σου ἔχει πιά κριθεῖ. Ἐπιστρέφεις μετὰ ἀπὸ λίγα λεπτά, κλιωμή, πολὺ ταραγμένη. Τὸ χέρι σου τρέμει, καθὼς ἀρχίζεις νὰ διαβάξεις τὸ ἐκτενὲς κατηγορητήριο. Ἀλλὰ ὅσο πιὸ πολὺ διαβάξεις, τόσο πιὸ ἥρεμα γίνονται τὰ χαρακτηριστικὰ σου, καὶ μέχρι νὰ τελειώσεις, ἡ ταραχὴ σου ἔχει ὑποχωρήσει ἐντελῶς. "Δόξα τῷ Θεῷ", εἶναι τὸ μόνο ποῦ λές».

Στὰ διαηίμματα τῶν ἐξαντλητικῶν ἀνακρίσεων τῆς,
ἡ Σόφι Σόη ὀδηγεῖτο στὸ κελλὶ τῆς.

Ἡ συγκρατούμενὴ τῆς Ἔησε Γκέμπελ γράφει:

«Γιὰ λίγες ὥρες σὲ ἀφήνουν ἥσυχη, καὶ κοιμᾶσαι σταθερὰ καὶ βαθιά.
Ἀρχίζω νὰ σὲ θαυμάζω. Ὅλες αὐτὲς οἱ πολὺωρες ἀνακρίσεις
δὲν ἀλλιάζουν τίποτα στὴν ἥσυχη, μαζεμένη προσωπικότητά σου.
Ἡ ἀκλόνητη πίστη σου σοῦ δίνει τὴ δύναμη νὰ θυσιάσεις
τὸν ἑαυτό σου γιὰ τοὺς ἄλλους».

κατανοῶ τὴ στάση ποῦ κράτησε σὲ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ἀκόμη καὶ ἂν ἤμουν πολὺ ἀπογοητευμένος ἐκείνη τὴ στιγμή, ποῦ δὲν εἶχα κατορθώσει αὐτὸ ποῦ προσπαθοῦσα νὰ ἐπιτύχω...».

Στὰ διαηίμματα τῶν ἐξαντλητικῶν ἀνακρίσεων τῆς, ἡ Σόφι Σόη ὀδηγεῖτο στὸ κελλὶ τῆς. Ἡ συγκρατούμενὴ τῆς Ἔησε Γκέμπελ γράφει:

«Γιὰ λίγες ὥρες σὲ ἀφήνουν ἥσυχη, καὶ κοιμᾶσαι σταθερὰ καὶ βαθιά. Ἀρχίζω νὰ σὲ θαυμάζω. Ὅλες αὐτὲς οἱ πολὺωρες ἀνακρίσεις δὲν ἀλλιάζουν τίποτα στὴν ἥσυχη, μαζεμένη προσωπικότητά σου. Ἡ ἀκλόνητη πίστη σου σοῦ δίνει τὴ δύναμη νὰ θυσιάσεις τὸν ἑαυτό σου γιὰ τοὺς ἄλλους».

Ἡ Ἔησε Γκέμπελ εἶχε ἀρχίσει πιά νὰ διακρίνει ποῖο ἦταν τὸ «μυστικὸ ὄπλο» ποῦ κρυβόταν πίσω ἀπὸ τὴν ἀκλόνητη ἀποφασιστικὴ καὶ τὸν αὐτοθυσιαστικὸ ἥρωισμό, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐράνια γαλήνη τῆς Σόφι Σόη: ἡ «ἀκλόνητη πίστη».

Ἡ Σόφι Σόη φαίνεται ἐδῶ νὰ ἔχει κατακτήσει μιὰ ὑψηλότερη σφαῖρα πνευματικότητας, αὐτὴ στὴν ὁποία εἰσέρχονται οἱ χριστιανοὶ μάρτυρες, συγκλονίζοντας ἀκόμη καὶ τοὺς διωκτὲς τους, ἀποδεχόμενοι τὸ μαρτύριό τους μὲ ἕνα... «Δόξα τῷ Θεῷ»... Πίσω ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ κατηγορητηρίου, ἡ Σόφι Σόη ἔγραψε τὴ λέξη: «Ἐλευθερία».

Ἡ ἀφήγηση τῆς Ἔησε Γκέμπελ προσλαμβάνει ἕναν πένθιμο ἠυρισμό. Καὶ μᾶς μεταφέρει κάποιες ἀπὸ τὶς τελευταῖες σκέψεις τῆς Σόφι Σόη:

«Ἐξὼ εἶναι μιὰ ἡλιόλουστη μέρα τοῦ Φλεβάρη. Οἱ ἄνθρωποι προσπερνοῦν αὐτοὺς τοὺς τοίχους εὐθυμοὶ καὶ χαρούμενοι, χωρὶς νὰ ἔχουν ἰδέα ὅτι ἐδῶ ξανὰ τρεῖς γενναῖοι, ἀληθινοὶ ἄνθρωποι πρόκειται νὰ παραδοθοῦν στὸν θάνατο. Ἐχομε ξαπλώσει στὰ κρεβάτια μας, καὶ ἐσὺ συλλογιζέσαι μὲ σιγανή, ἥρεμη φωνή: "Μιὰ τόσο ὑπέροχη, ἡλιόλουστη μέρα, καὶ ἐγὼ πρέπει νὰ φύγω. – Ἀλλὰ πόσο πολλοὶ πρέπει νὰ πεθάνουν αὐτὲς τὶς μέρες στὰ πεδία τῶν

μαχών, πόσο πολλοί νέοι, γεμάτοι ελπίδες άνδρες... Τί σημασία έχει ο θάνατός μου, όταν με τις πράξεις μας χιλιάδες ανθρώπων θα ξεσηκωθούν και θα αφυπνισθούν. Στο φοιτητικό σώμα θα υπάρξει σίγουρα μια εξέγερση". – "Αχ, Σόφι, δεν ξέρεις ακόμα πόσο δειλό είναι το ανθρώπινο κοπάδι. – "Θα μπορούσα βέβαια να πεθάνω από κάποια άρρώστια, αλλά θα είχε αυτό το ίδιο νόημα;"».

Και ήλθε η νύκτα. Ή Έλσε Γκέμπελ γράφει:

«Σήμερα τα φώτα παραμένουν αναμμένα όλη τη νύκτα, και ένας υπάλληλος πρέπει να ελέγχει κάθε μισή ώρα αν είναι όλα ακόμα εντάξει. – Τί ιδέα έχουν αυτοί οί άνθρωποι για τη βαθιά σας ευσέβεια, την εμπιστοσύνη σας στον Θεό;».

Και ξημέρωσε η 22^α Φεβρουαρίου, η τελευταία ημέρα της ζωής της Σόφι Σόλ. Ο φοβερός δικαστής Ρόλαντ Φράισηερ, ο φόβος και ο τρόμος, που έννεα στις δέκα δίκες στις οποίες προϊστατο έληξαν με την επιβολή της ποινής του θανάτου, είχε έλθει από το Βερολίνο, ειδικά για να προεδρεύσει στο Λαϊκό Δικαστήριο, όπου τα τρία μέλη του «Λευκού Ρόδου» που είχαν συλληφθεί στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου, τα αδέρφια Σόλ και ο Κρίστοφ Πρόμπστ, θα οδηγούνταν σε λίγο, για να τιμωρηθούν παραδειγματικά. Διότι δεν υπήρχε βέβαια ή παραμικρή αμφιβολία για την τύχη που τους περίμενε. Ή Σόφι ξύπνησε λίγο πριν τις 7 το πρωί, ανακάθισε στο κρεβάτι της και διηγήθηκε

στη συγκρατούμενή της το όνειρο που είχε δει. Ή Έλσε Γκέμπελ θυμάται:

«Λίγο πριν τις 7 το πρωί, πρέπει να σε ξυπνήσω γι' αυτή τη δύσκολη μέρα... Ξυπνάς άμέσως και, καθισμένη ακόμα στο κρεβάτι, μου άφηγεσαι το όνειρό σου: "Μια ήλιόηλουστη μέρα, μετέφερα ένα παιδί με μακρύ, λευκό ένδυμα να βαπτισθεί. Ο δρόμος που οδηγούσε προς την εκκλησία άνεβαζε ψηλά σε ένα απότομο βουνό. Άλλήλ κρατούσα το παιδί με σιγουριά και ασφάλεια στην αγκαλιά μου. Τότε ξαφνικά, νάσου μπροστά μου ένα χάσμα. Είχα χρόνο μόνο να περάσω το παιδί με ασφάλεια στην άλλη πλευρά – μετά έπεσα στην άβυσσο". Ή έρμηνεία που έδωσες στο όνειρο ήταν η εξής: "Το παιδί με το λευκό ρούχο είναι η ιδέα μας. Θα επικρατήσει, παρ' όλα τα εμπόδια. Άξιωθήκαμε να ανοίξουμε τον δρόμο, αλλά πρέπει πρώτα να πεθάνουμε γι' αυτήν"».

Λίγες ώρες αργότερα τα αδέρφια Σόλ και ο Κρίστοφ Πρόμπστ οδηγήθηκαν στην αίθουσα όπου θα συνεδρίαζε το Λαϊκό Δικαστήριο. Ο φοβερός και τρομερός Ρόλαντ Φράισηερ αποδείχθηκε... άντάξιος της φήμης του. Δεν έπετράπη η εξέταση μαρτύρων υπεράσπισης, και οί κατηγορούμενοι δεν αφήνονταν καν να ολοκληρώσουν μία φράση, αλλά διακόπτονταν συνεχώς. Όπως φαίνεται στα πρακτικά της δίκης-παρωδίας, μόνο η Σόφι Σόλ τόλημψε και μπόρεσε να «άντιμιλήσει» στον φοβερό δικαστή-κατήγορο:

– Σόφι Σόλ: «Ο αδελφός μου κι εγώ προσπαθήσαμε με τα φυλλάδια να ανοίξουμε τα μάτια των ανθρώπων. Και να θέσουμε τέρμα στο τρομερό ρουτρώ αίματος των άλλων λαών και των Έβραίων, πριν να το κάνουν οί Σύμμαχοι. Πρέπει λοιπόν εμείς οί Γερμανοί να είμαστε ο λαός που θα απορρίπτεται και θα μισείται από όλους για πάντα;».

– Δικαστής: «Ένας λαός κυρίαρχων δεν ενδιαφέρεται γι' αυτά!».

– Σόφι Σόλ: «Ο λαός θέλει ειρήνη και να δει να αναγνωρίζεται ξανά η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Θέλει Θεό, συνείδηση, συμπόνια».

– Δικαστής: «Τί φαντάζεσθε; Ο ολοκληρωτικός πόλεμος θα φέρει τη νίκη στον γερμανικό λαό».

– Σόφι Σόλ: «Αυτό που εμείς είπαμε και γράψαμε το σκέπτονται τόσο πολλοί, αλλά δεν τοημούν να το εκφράσουν».

– Δικαστής: «Επιτέλους, σιωπή! Τέλος της εξέτασης! Οδηγήστε την κατηγορούμενή στο έδωλιο!».

Ή καταδίκη σε θάνατο δεν ήταν έκπληξη για κανέναν. Όταν οί τρεις μελληοθάνατοι επέστρεψαν στον χώρο κράτησής τους, ενημερώθηκαν ότι θα έκτελούνταν την ίδια κιόλας ημέρα, νωρίς το απόγευμα – και αυτό, αν και κατά κανόνα προβληπόταν διάστημα τριών μηνών ανάμεσα στην επιβολή της θανατικής ποινής και την έκτέλεσή της.

Έμενε μία ακόμα, άληθινά συγκλονιστική κορύφωση στο δρώμα: Λίγη ώρα πριν την προγραμματισμένη έκτέλεση, οι γονείς του Χάνς και της Σόφι Σόη, ο φιλελεύθερος Ρόμπερτ και η βαθιά θρησκευόμενη Μαγκνταλένα, έφθασαν στον χώρο όπου κρατούνταν τα παιδιά τους και παρακάλεσαν να τα δοῦν. Πρώτος όδηγήθηκε μπροστά στους γονείς του ό Χάνς, και τους άποχαιρέτησε με γενναιότητα και αξιοπρέπεια. Κατόπιν ήλθε ή σειρά της Σόφι. Η συγκλονιστική στιγμή περιγράφεται στο βιβλίο της άδελφής της Ίνγκε Σόη. Άφοῦ ή Σόφι άγκάλιασε τους γονείς της, χωρίς τίποτα στο πρόσωπό της να προδίδει ταραχή, τους είπε:

- *Σās παρακαλῶ, μὴν άνησυχεῖτε. Θὰ τὰ ἔκανα ὅλα ξανὰ μὲ τὸν ἴδιο ακριβῶς τρόπο.*

Ό πατέρας της τή διαβεβαίωσε:

- *Ήταν ὅλα σωστά. Εἶμαι περήφανος γιὰ σās.*

Η μητέρα δέν μπορούσε να μιλήσει από τή συγκίνηση, καθόταν ὄρθια και χάιδευε τὸ μάγουλο

Ό άνακριτὴς της Σόφι Σόη, ό Ρόμπερτ Μόρ, έπρόκειτο να έχει μιὰ τελευταία συνάντηση μαζί της. Ό ἴδιος περιγράφει:

«Συνάντησα τὴ Σόφι Σόη στὸ κελλὶ τῶν φυλάκων, ὅπου εἶχε μεταφερθεῖ μετὰ τὴν ἐπίσκεψη τῶν γονιῶν της, καὶ τὴν εἶδα, γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τότε ποὺ τὴ γνώρισα, νὰ κλαίει. Άπολογήθηκε γιὰ τὰ δάκρυά της, λέγοντάς μου: “Μόλις άποχαιρέτησα τοὺς γονεῖς μου, καὶ θὰ μὲ καταλάβετε”. Τὸ πῶς ἔνωσα ἐκείνη τὴν ὥρα μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ συναγάγει ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα ποὺ γράφω».

Ό Ρόμπερτ Μόρ έχει ένα τελευταῖο σχόλιο, ποὺ άσφαλῶς παρουσιάζει ξεχωριστὸ ενδιαφέρον γιὰ τὸ θέμα μας:

«Μετὰ ἀπὸ μερικὰ λόγια παρηγοριᾶς, άποχαιρέτησα τὴ Σόφι Σόη. Μπορῶ μόνο νὰ ἐπαναλάβω ὅτι αὐτὸ τὸ κορίτσι, ὅπως καὶ ὁ άδελφός της, κράτησε μιὰ στάση ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ μόνο ἀπὸ τὴ δύναμη τοῦ χαρακτήρα, τὴν ἰσχυρὴ άδελφικὴ ἀγάπη καὶ μιὰ σπάνια, βαθιὰ θρησκευτικὴ πίστη».

Άφοῦ ή Σόφι άγκάλιασε τους γονεῖς της, χωρίς τίποτα στο πρόσωπό της να προδίδει ταραχή, τους είπε:

- *Σās παρακαλῶ, μὴν άνησυχεῖτε. Θὰ τὰ ἔκανα ὅλα ξανὰ μὲ τὸν ἴδιο ακριβῶς τρόπο.*

Ό πατέρας της τή διαβεβαίωσε:

- *Ήταν ὅλα σωστά. Εἶμαι περήφανος γιὰ σās.*

Η μητέρα δέν μπορούσε να μιλήσει από τή συγκίνηση, καθόταν ὄρθια και χάιδευε τὸ μάγουλο της κόρης της. Άκοηούθησε ένας συγκλονιστικὸς διάλογος, τὸν ὁποῖο μεταφέρουμε ἐδῶ χωρίς σχόλια:

- *Μαμά, μὲ πόση γενναιότητα καὶ καθοσύνη στέκεσαι στὸ πλευρὸ μου...*

- *Λοιπόν, τῶρα δέν θὰ ξαναδιαβεῖς τὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιοῦ μας...*

- *Θὰ ξαναβρεθοῦμε στὴν αἰωνιότητα.*

- *Φώναξέ το, Σόφι: Ἰησοῦς!*

- *Ναί, μητέρα, ἀλλὰ κι ἐσὺ ἐπίσης.*

της κόρης της. Άκοηούθησε ένας συγκλονιστικὸς διάλογος, τὸν ὁποῖο μεταφέρουμε ἐδῶ χωρίς σχόλια:

- *Μαμά, μὲ πόση γενναιότητα καὶ καθοσύνη στέκεσαι στὸ πλευρὸ μου...*

- *Λοιπόν, τῶρα δέν θὰ ξαναδιαβεῖς τὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιοῦ μας...*

- *Θὰ ξαναβρεθοῦμε στὴν αἰωνιότητα.*

- *Φώναξέ το, Σόφι: Ἰησοῦς!*

- *Ναί, μητέρα, ἀλλὰ κι ἐσὺ ἐπίσης.*

Γύρω στις 5 τὸ απόγευμα της 22^{ης} Φεβρουαρίου 1943, ή Σόφι Σόη άποκεφαλίσθηκε στη λαιμητόμο της φυλακῆς Στάντελχαιμ τοῦ Μονάχου ἀπὸ τὸν δήμιο Γιόχαν Ράιχαρτ. Φαίνεται ὅτι ή Σόφι Σόη βάδισε στὸν θάνατο σιωπηλῆ, ἄν και ὑπάρχει και ή έκδοχή ὅτι τὰ τελευταῖά της λόγια ἦταν: «Θεέ μου, εἶσαι τὸ καταφύγιό μου στὴν αἰωνιότητα!». Τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι ή Σόφι Σόη βάδισε στὸν θάνατο μὲ άσύλληπτη γενναιότητα, σχεδὸν πέρα και πάνω ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα - τὴ γενναιότητα ποὺ της

έδινε ή βαθιά χριστιανική της πίστη. Και αυτό, μόλις στα 21 χρόνια της. Ό ίδιος ό δήμιος Γίοχαν Ράιχαρτ δήηλωσε μεταπολεμικά ότι δέν είχε δεϊ ποτέ κανέναν νά πεθαίνει τόσο γενναία όσο ή Σόφι Σόη. Και σημειωτέον ότι ή μαρτυρία του Ράιχαρτ δέν ήταν καθόλου εύκαταφρόνητη: ό ίδιος, κατά τή μακρά θητεία του ως δήμιος, κατά τήν όποία προσέφερε τις ύπηρεσίες του πρώτα στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης, κατόπιν στο έθnikοσοσιαλιστικό καθεστώς και τέλος στην άμερικανική διοίκηση, έκτέλεσε συνοηικά 3.165 θανατοποινίτες... Και αυτό που είχε νά πεί ήταν ότι δέν είχε δεϊ ποτέ κανέναν νά πεθαίνει τόσο γενναία όσο ή Σόφι Σόη...

γεγονός ότι προσωπικά δέν είχα καμμία έννοχή και έπίσης δέν ήξερα τίποτε γι' αυτά - δέν ήξερα τίποτε γιά τήν έκτασή τους. Άλλα μιá μέρα πέρασα δίπλα από τήν άναμνηστική πηλακέτα που είχε σπηθεί στην όδο Φραγκίσκου Ίωσηφ γιά τή Σόφι Σόη. Και τότε είδα ότι αυτή είχε γεννηθεί τήν ίδια χρονιά με μένα, και είχε έκτελεσθεί τήν ίδια χρονιά που μπήκα στην ύπηρεσία του Χίτλερ. Και έκείνη τή στιγμή ένιωσα πραγματικά ότι δέν ήταν δικαιοηογία τó ότι ήμουν νέα, άλλα θα μπορούσε κανείς ίσως νά είχε μάθει πράγματα».

Τά πέντε νέα παιδιά του «Λευκού Ρόδου» ήταν πέντε νέοι άνθρωποι που ή καρδιά τους παηήόταν από τήν πιό γνήσια, τήν πιό ζωντανή πίστη στον Χριστό. Ήταν πέντε... «Χριστιανόπουλα», που κίνησαν ν' άλλιάξουν τον κόσμο. Ό πίστη τους στον Χριστό ήταν αυτή που τά έκανε νά δοϋν τή φρίκη του Έθnikοσοσιαλισμού, τήν όποία όλοι γύρω τους είτε δέν έβηεπαν είτε προτιμούσαν νά κάνουν ότι δέν έβηεπαν.

Και ή πίστη τους στον Χριστό ήταν αυτή που τά έκανε νά ύψώσουν με άυταπάρνηση τó άνάστημά τους ένάντια στο κακό, με τή βεβαιότητα ότι τó καηό τελικά θα νικούσε.

Ό μορφή και ή άντιστασιακή δράση της Σόφι Σόη ύπήρξε καθοριστική γιά τήν άυτοσυνειδησία των Γερμανών στη μεταπολεμική περίοδο. Άποκαληπτικά έν προκειμένω είναι τά λόγια της Τράουντλ Γιούγκε, της κοπέλας που διετέλεσε προσωπική γραμματέας του Χίτλερ από τον Δεκέμβριο του 1942, όταν ήταν σε ήλικία 22 έτων, μέχρι και τó τέλος τον Άπρίλιο του 1945. Πρόκειται γιά ένα πρόσωπο που έγινε εύρύτατα γνωστό μέσα από τήν έξαιρετική ιστορική δραματική ταινία του 2004 «Ό Πτώση» («Der Untergang»). Στο τέλος της ταινίας ένσωματώνεται ένα άπόσπασμα από έκτενη συνέντευξη της πραγματικής Τράουντλ Γιούγκε, από ένα άυστριακής παραγωγής ντοκυμαντέρ του 2002:

«Φυσικά, ένιωσα τις φρικαηεότητες που άποκαλήφθηκαν με τή Δίκη της Νυρεμβέργης, γιά τά έξι έκατομμύρια των Έβραίων και γιά τους άνθρωπους διαφορετικών πεποιθήσεων ή διαφορετικών φυλών που δολοφονήθηκαν, ως ένα πέρα γιά πέρα συγκληονιστικό, τρομακτικό γεγονός. Άλλα δέν μπορούσα άκόμα νά διακρίνω τή σύνδεση με τó δικό μου παρελήθόν. Ήμουν άκόμη ίκανοποιημένη με τó

Σήμερα, αξίζει νά διερωτηθούμε: Τί ήταν, άλληθια, αυτά τά πέντε νέα παιδιά που κρύβονταν πίσω από τó «Λευκό Ρόδο»; Μετά τά όσα είδαμε έδω γιά τή Σόφι Σόη (και τά όσα έντελώς άνάηογα θα μπορούσαμε νά δοϋμε και γιά τους συναγωνιστές της), νομίζουμε ότι μπορούμε νά τó ποϋμε, και είναι πιá αποηύτως σαφές: Τά πέντε νέα παιδιά του «Λευκού Ρόδου» ήταν πέντε νέοι άνθρωποι που ή καρδιά τους παηήόταν από τήν πιό γνήσια, τήν πιό ζωντανή πίστη στον Χριστό. Ήταν πέντε... «Χριστιανόπουλα», που κίνησαν ν' άλλιάξουν τον κόσμο. Ό πίστη τους στον Χριστό ήταν αυτή που τά έκανε νά δοϋν τή φρίκη του Έθnikοσοσιαλισμού, τήν όποία όλοι γύρω τους είτε δέν έβηεπαν είτε προτιμούσαν νά κάνουν ότι δέν έβηεπαν. Και ή πίστη τους στον Χριστό ήταν αυτή που τά έκανε νά ύψώσουν με άυταπάρνηση τó άνάστημά τους ένάντια στο κακό, με τή βεβαιότητα ότι τó καηό τελικά θα νικούσε.

Βεβαίως, παρά τις προσδοκίες της Σόφι Σόη και των άλλων μελών του «Λευκού Ρόδου», καμμία μαζική άντίσταση ένάντια στο έθnikοσοσιαλιστικό

καθεστώς δὲν μπόρεσε νὰ πυροδοτηθεῖ. Καὶ ὅμως, τὰ «Χριστιανόπουλα» τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» ἴσως πέτυχαν τελικὰ κάτι πέρα καὶ πάνω καὶ ἀπὸ τὶς πιὸ φιλόδοξες προσδοκίες τους.

Ἡ μεγάλη πηλατεῖα μπροστὰ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου, τὸ κέντρο τῆς δράσης τῶν μελῶν τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου», ὀνομάζεται ἀπὸ τὸ 1946 «Πηλατεῖα Ἀδελφῶν Σόη». Καὶ τὸ λιθόστρωτο μπροστὰ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ πύλη τοῦ Πανεπιστημίου ἔχει διαμορφωθεῖ, ὥστε νὰ προσομοιάζει πεταμένα φυλλιάδια, ποὺ τιμοῦν τὸ «Λευκὸ Ρόδο». Ὅμοίως, «Πηλατεῖα Χὰνς καὶ Σόφι Σόη» ὀνομάζεται καὶ ἡ πηλατεῖα ἀκριβῶς βόρεια ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ δημαρχεῖο τῆς πόλης Οὐήμ, ὅπου διέμενε

κοῦ Ρόδου» ἢ τὰ μνημεῖα ποὺ τιμοῦν τὸ «Λευκὸ Ρόδο», πιθανώτατα θὰ χρειαζόμασταν περισσότερες γραμμὲς ἀπὸ αὐτὲς στὶς ὁποῖες ἐκτείνεται ἡ παρούσα μελέτη.

Ἀφήσαμε γιὰ τὸ τέλος τὸ πιὸ ἐντυπωσιακό: Τὸ 2003 οἱ Γερμανοὶ τηλεθεατὲς κλήθηκαν ἀπὸ τὸν τηλεοπτικὸ σταθμὸ ZDF νὰ συμμετάσχουν σὲ ἓναν ἐθνικὸ διαγωνισμὸ μὲ τὸν τίτλο «Οἱ καλύτεροί μας», γιὰ νὰ ἀναδείξουν μὲ τὴν ψῆφὸ τους τοὺς δέκα κορυφαίους Γερμανοὺς ὄλων τῶν ἐποχῶν. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ διαγωνισμοῦ προβλήθηκαν στὴν ἐκπομπὴ τῆς 28^{ης} Νοεμβρίου 2003. Τὰ ἀδέλφια Χὰνς καὶ Σόφι Σόη ψηφίσθηκαν στὴν τέταρτη θέση. Τὸ ξαναγράφουμε: στὴν τέταρτη θέση μεταξὺ

Τὸ 2003 οἱ Γερμανοὶ τηλεθεατὲς κλήθηκαν ἀπὸ τὸν τηλεοπτικὸ σταθμὸ ZDF νὰ συμμετάσχουν σὲ ἓναν ἐθνικὸ διαγωνισμὸ μὲ τὸν τίτλο «Οἱ καλύτεροί μας», γιὰ νὰ ἀναδείξουν μὲ τὴν ψῆφὸ τους τοὺς δέκα κορυφαίους Γερμανοὺς ὄλων τῶν ἐποχῶν. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ διαγωνισμοῦ προβλήθηκαν στὴν ἐκπομπὴ τῆς 28^{ης} Νοεμβρίου 2003. Τὰ ἀδέλφια Χὰνς καὶ Σόφι Σόη ψηφίσθηκαν στὴν τέταρτη θέση. Τὸ ξαναγράφουμε: στὴν τέταρτη θέση μεταξὺ τῶν κορυφαίων Γερμανῶν ὄλων τῶν ἐποχῶν! Καὶ γιὰ νὰ γίνεῖ ἀκόμα σαφέστερο τί σημαίνει αὐτό, ἀρκεῖ νὰ ποῦμε ὅτι, σὲ αὐτὴ τὴν κατάταξη τῶν δέκα κορυφαίων Γερμανῶν ὄλων τῶν ἐποχῶν, ΠΙΣΩ ἀπὸ τὰ ἀδέλφια Σόη βρίσκονταν ὁ Μπάχ, ὁ Γκαίτε, ὁ Γουτεμβέργιος, ὁ Βίσμארκ καὶ ὁ Ἀϊνστάιν! Καὶ τὸ ἀκόμα ἐντυπωσιακώτερο; Ὅπως ἀνακοινώθηκε, ἂν εἶχαν προσμετρηθεῖ οἱ ψῆφοι μόνο ὅσων ἦταν κάτω τῶν 40 ἐτῶν, τὰ ἀδέλφια Σόη θὰ εἶχαν καταταγεῖ στὴν πρώτη θέση!

ἡ οἰκογένεια Σόη. Πίσω στὸ Μόναχο, τὸ Ἰνστιτοῦτο Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὀνομάζεται ἀπὸ τὸ 1968 «Ἰνστιτοῦτο Ἀδελφῶν Σόη». Στὸ ἴδιο τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου ἡ Γενικὴ Ἐπιτροπὴ Φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἔχει ἐπιλέξει ὡς λογότυπό της τὴ μορφή τῆς Σόφι Σόη καὶ ἔχει αἰτηθεῖ ἐπίσημα τὴ μετονομασία τοῦ Πανεπιστημίου σὲ «Πανεπιστήμιο Ἀδελφῶν Σόη». Ἡ ἱστορικὴ Βασιλικὴ Σχολὴ τῆς Αὐγούστας στὸ Βερολῖνο ὀνομάζεται πλεόν ἀπὸ τὸ 1946 «Σχολὴ Σόφι Σόη». Πληθῶς σχολεῖων σὲ ὅλη τὴ Γερμανία –υπολογίζονται γύρω στὰ 200!– φέρουν τὴν ὀνομασία «Σχολεῖο Σόφι Σόη» ἢ «Σχολεῖο Ἀδελφῶν Σόη» ἢ «Σχολεῖο Χὰνς καὶ Σόφι Σόη». Καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἀριθμῆσουμε ὅλους τοὺς δρόμους σὲ ὅλη τὴ Γερμανία ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα μελῶν τοῦ «Λευ-

τῶν κορυφαίων Γερμανῶν ὄλων τῶν ἐποχῶν! Καὶ γιὰ νὰ γίνεῖ ἀκόμα σαφέστερο τί σημαίνει αὐτό, ἀρκεῖ νὰ ποῦμε ὅτι, σὲ αὐτὴ τὴν κατάταξη τῶν δέκα κορυφαίων Γερμανῶν ὄλων τῶν ἐποχῶν, ΠΙΣΩ ἀπὸ τὰ ἀδέλφια Σόη βρίσκονταν ὁ Μπάχ, ὁ Γκαίτε, ὁ Γουτεμβέργιος, ὁ Βίσμארκ καὶ ὁ Ἀϊνστάιν! Καὶ τὸ ἀκόμα ἐντυπωσιακώτερο; Ὅπως ἀνακοινώθηκε, ἂν εἶχαν προσμετρηθεῖ οἱ ψῆφοι μόνο ὅσων ἦταν κάτω τῶν 40 ἐτῶν, τὰ ἀδέλφια Σόη θὰ εἶχαν καταταγεῖ στὴν πρώτη θέση! Στὴν πρώτη θέση τοῦ καταλόγου τῶν κορυφαίων Γερμανῶν ὄλων τῶν ἐποχῶν!

Ὅχι ἀσήμαντο ἐπίτευγμα γιὰ τὰ «Χριστιανόπουλα» τοῦ Μονάχου...

Ἐάν καὶ τὰ παραπάνω εἶναι ἀσφαλῶς τοῦλάχιστον ἐντυπωσιακά, ὅμως ὁ ἀναγνώστης δὲν πρέπει νὰ ἀφθεῖ νὰ καταλήξει σὲ συμπέρασμα ποῦ δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα. Διότι τὸ συμπέρασμα στὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε πολλὴ εὐκολὰ νὰ καταλήξει κανεὶς εἶναι ὅτι τὰ νεαρὰ μέλη τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» μπορεῖ μὲν νὰ καταδικάσθηκαν σὲ θάνατο καὶ νὰ ἐκτελέσθηκαν, ἀλλὰ αὐτὸ ποῦ ἀντιπροσώπευαν τελικὰ νίκησε, καὶ οἱ ἄδικοι ἐκτελεσθέντες νέοι τιμῶνται ὡς παγκόσμια σύμβολα τῆς ἀντίστασης ἐναντὶα στὴ φρίκη τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ καθεστώτος, ποῦ ἡ ἱστορία τους συγκινεῖ καὶ συγκληνίζει.

Ἦταν πρωτίστως ἕναν κόσμο ποῦ θὰ ἦταν πιὸ κοντὰ στὸν Χριστό. Καὶ ἐνῶ τὸ τέλος τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου σήμανε πράγματι τὴν κατάρρευση τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ καθεστώτος, δὲν σήμανε ὡστόσο καὶ τὸ τέλος τῆς ἀποστασίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό. Οἱ δεκαετίες ποῦ ἀκολούθησαν ὄχι μόνο δὲν ἀποκήρυξαν τὴν ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπεξεργάσθηκαν περαιτέρω, καὶ πέτυχαν τελικὰ νὰ ξεριζώσουν τὴν πίστη στὸν Χριστὸ ἀπὸ τὶς καρδιὲς ἀκόμα περισσότερων ἀνθρώπων.

Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη, ὄχι, αὐτὸ ποῦ ἀντιπροσώπευαν τὰ μέλη τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» ΔΕΝ νίκησε

Τὰ μέλη τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» δὲν ὀραματίζονταν ἀπλῶς ἕναν κόσμο στὸν ὁποῖο δὲν θὰ ὑπῆρχε πιὰ Ἐθνικοσοσιαλισμός. Ὅραματίζονταν πρωτίστως ἕναν κόσμο ποῦ θὰ ἦταν πιὸ κοντὰ στὸν Χριστό. Καὶ ἐνῶ τὸ τέλος τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου σήμανε πράγματι τὴν κατάρρευση τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ καθεστώτος, δὲν σήμανε ὡστόσο καὶ τὸ τέλος τῆς ἀποστασίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό. Οἱ δεκαετίες ποῦ ἀκολούθησαν ὄχι μόνο δὲν ἀποκήρυξαν τὴν ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπεξεργάσθηκαν περαιτέρω, καὶ πέτυχαν τελικὰ νὰ ξεριζώσουν τὴν πίστη στὸν Χριστὸ ἀπὸ τὶς καρδιὲς ἀκόμα περισσότερων ἀνθρώπων. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη, ὄχι, αὐτὸ ποῦ ἀντιπροσώπευαν τὰ μέλη τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» ΔΕΝ νίκησε μὲ τὸ τέλος τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ἐάν μᾶς συγκινεῖ ἡ ἱστορία τους καὶ μᾶς ἐμπνέουν τὰ κείμενά τους, ἂν ἐδῶ μᾶς συγκληνίσῃ ἡ μορφή τῆς Σόφι Σόλη, αὐτὸ συμβαίνει, ἀκριβῶς ἐπειδὴ μπαίνουμε στὸν πειρασμὸ νὰ σκεφθοῦμε πόσο καλλύτερος θὰ ἦταν σήμερα ὁ κόσμος μας, ἂν αὐτὸ ποῦ ἀντιπροσώπευαν τὰ νεαρὰ παιδιὰ τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» εἶχε πράγματι νικήσει...

Αὐτὸ ὅμως τὸ συμπέρασμα εἶναι μόνο ἐν μέρει σωστό. Σίγουρα τὰ μέλη τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» τιμῶνται ὡς παγκόσμια σύμβολα τῆς ἀντίστασης ἐναντὶα στὴ φρίκη τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ καθεστώτος, καὶ ἡ ἱστορία τους συγκινεῖ καὶ συγκληνίζει. Ἀλλὰ, γιὰ νὰ πῆμε ὅλη τὴν ἀλήθεια, αὐτὸ ποῦ ἀντιπροσώπευαν ΔΕΝ νίκησε.

Πραγματικά, τὰ μέλη τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» δὲν ὀραματίζονταν ἀπλῶς ἕναν κόσμο στὸν ὁποῖο δὲν θὰ ὑπῆρχε πιὰ Ἐθνικοσοσιαλισμός. Ὅραματίζο-

μὲ τὸ τέλος τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ἐάν μᾶς συγκινεῖ ἡ ἱστορία τους καὶ μᾶς ἐμπνέουν τὰ κείμενά τους, ἂν ἐδῶ μᾶς συγκληνίσῃ ἡ μορφή τῆς Σόφι Σόλη, αὐτὸ συμβαίνει, ἀκριβῶς ἐπειδὴ μπαίνουμε στὸν πειρασμὸ νὰ σκεφθοῦμε πόσο καλλύτερος θὰ ἦταν σήμερα ὁ κόσμος μας, ἂν αὐτὸ ποῦ ἀντιπροσώπευαν τὰ νεαρὰ παιδιὰ τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» εἶχε πράγματι νικήσει...

Μνήμες ανεξίτηλες. Μνήμες ιερές!...

Ἅγιος Στέφανος Ἀττικῆς (Οἶον - Μπογιατί)

(1924 - 2025)

Περνοῦν τὰ χρόνια... Ἐνας αἰώνας ἀπὸ τότε!...

101 χρόνια μακριὰ ἀπὸ τὶς ἁγιασμένες, χαμένες πατρικὲς ἐστίες!...

101 χρόνια μετὰ τὴν δραματικὴ ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τοῦ Πόντου, τῆς Καππαδοκίας!...

101 χρόνια ἀπὸ τότε, ποὺ μὲ δακρυσμένα μάτια οἱ πρόγονοί μας –οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ τὰ περὶχωρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως–, ὅταν ἔφευγαν ἀπὸ τὸ λιμάνι τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (Γεσίλκιοι ὀνομάζονται

κυρίως ὄσων εἴμαστε ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν μαρτυρικὰ δοκιμασμένων, τῶν ξεριζωμένων Ἑλλήνων τῆς Ἰωνίας... Ἀφηγήσεις γεμᾶτες ἀλλοτε ἀπὸ γλυκιὲς ἀναμνήσεις καὶ ὁμορφὰ βιώματα καὶ ἀλλοτε ἱστορίες τῆς προσφυγιάς ἐφιαλτικὲς, τραγικὲς, πονεμένες, ποὺ εἶχαν χαρακτηῖ ἀνεξίτη-

λα στὶς καρδιές τους!... Κι ἐμεῖς, ἐγγόνια καὶ δισέγγονα, καθισμένοι γύρω τους, μαθαίναμε γιὰ τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, γιὰ τὶς χαρὲς καὶ τὰ τοπικὰ πανηγύρια, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν καθημερινὸ τους μόχθο καὶ γιὰ τὶς λῆψεις καὶ τὶς δοκιμασίες ποὺ πέρασαν στὴ ζωὴ

101 χρόνια ἀπὸ τότε, ποὺ μὲ δακρυσμένα μάτια οἱ πρόγονοί μας –οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ τὰ περὶχωρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως–, ὅταν ἔφευγαν ἀπὸ τὸ λιμάνι τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (Γεσίλκιοι ὀνομάζονται τώρα στὰ τούρκικα), ἀποχαιρετοῦσαν τοὺς τόπους ὅπου γεννήθηκαν, καθὼς τοὺς ἔβλεπαν νὰ ἀπομακρύνονται καὶ νὰ χάνονται γιὰ πάντα στὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντα τῆς θάλασσας τοῦ Μαρμαῤα...

101 χρόνια, καὶ ὁ πόνος, οἱ μνήμες ἀπὸ τὶς ἀφηγήσεις τῶν κατατρεγμένων παππούδων καὶ γιαιγιάδων μας, κατακλύζουν τὶς καρδιὲς ὀθλων, μὰ κυρίως ὄσων εἴμαστε ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν μαρτυρικὰ δοκιμασμένων, τῶν ξεριζωμένων Ἑλλήνων τῆς Ἰωνίας...

τώρα στὰ τούρκικα), ἀποχαιρετοῦσαν τοὺς τόπους ὅπου γεννήθηκαν, καθὼς τοὺς ἔβλεπαν νὰ ἀπομακρύνονται καὶ νὰ χάνονται γιὰ πάντα στὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντα τῆς θάλασσας τοῦ Μαρμαῤα...

101 χρόνια, καὶ ὁ πόνος, οἱ μνήμες ἀπὸ τὶς ἀφηγήσεις τῶν κατατρεγμένων παππούδων καὶ γιαιγιάδων μας, κατακλύζουν τὶς καρδιὲς ὀθλων, μὰ

τους. Πάντοτε ὄμως μιλοῦσαν μὲ νοσταλγία γιὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔζησαν τότε, πρὶν τὴν ἀνταλλαγὴ... Ὅλα ὅσα ἀκολούθησαν δὲν τοὺς ἔκαναν νὰ ξεχάσουν...

Καὶ πῶς νὰ ξεχάσουν; Ἄφησαν πίσω τους περιουσίες, ἐπιτυχημένες ἐμπορικὲς δραστηριότητες καί, οἱ πιὸ πολλοί, ἕνα ὑψηλὸ ἐπίπεδο διαβίωσης. Ἐκεῖνο ὄμως ποὺ τοὺς πονοῦσε βαθιὰ ἦταν ποὺ

ἄφησαν πίσω τοὺς τάφους τῶν ἀγαπημένων τους καὶ τὶς βυζαντινὲς ἐκκλησιᾶς τους, τῆς ἱστορικῆς Μητροπόλεως Δέρκων, ποὺ θὰ ἔμεναν ἀλειτούργητες ἢ, τὸ χειρότερο, θὰ βεβηλώνονταν ἀπὸ τοὺς Τούρκους...

“Ὅλη τους τὴ ζωὴ ἄφησαν καὶ πῆραν τὸν θλιβερὸ δρόμο τῆς προσφυγιάς, τῆς φτώχειας καί, συχνά, τοῦ ἐξευτελισμοῦ... Ἄλλα τοὺς ὑποσχέθηκαν οἱ τρανοὶ τῆς γῆς καὶ ἄλλα βρῆκαν... Καὶ ὅμως ἄντεξαν! Στάθηκαν στὰ πόδια τους καὶ πάλη. Πάλησαν, δούλησαν σκληρά, ξανάχτισαν τὴ ζωὴ τους, μὲ ὑπομονή, μὲ ἐργατικότητα, μὲ ἀξιοπρέπεια! Τὸ Μπογιάτι τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ἐγκαταστάθηκαν, τὸ ὀνόμασαν «Ἅγιο Στέφανο», γιὰ νὰ τοὺς θυμίζει τὸ λιμάνι τῆς ἀναχώρησής τους...

Πόση δύναμη, στ’ ἀλήθεια, ἔπρεπε νὰ διαθέτουν οἱ δοκιμασμένοι καὶ χιλιοταλαιπωρημένοι αὐτοὶ ἄνθρωποι! Naί, διέθεταν δύναμη καὶ θέληση,

Κειμήλια ἱερά, πολύτιμα, ἀνεκτίμητα, ποτισμένα μὲ δάκρυα προσευχῆς καὶ λατρείας, καπνισμένα μὲ τῆς πίστεως τὸ μυρωμένο λιβανωτό!... Εἰκόνας ποὺ κοσμοῦσαν τέμπλα καὶ προσκυνητάρια βυζαντινῶν Ναῶν. Εἰκόνας, οἰκογενειακὰ κειμήλια, ποὺ εἶχαν περάσει ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ, ξεκρεμάστηκαν μὲ ἄρρητη εὐλάβεια καὶ συγκίνηση ἀπὸ εἰκονοστάσια σπιτιῶν, γιὰ νὰ τοὺς κατευθύνουν μὲ τὴ χάρη τους καὶ νὰ φτερώνουν τὶς ἐλπίδες τους.

“Ὅλα αὐτὰ τὰ ἱερά Σκεύη, καὶ κυρίως οἱ Ἅγιες Εἰκόνας, φρεσκοσυντηρημένες, περι-

ποιημένες, κοσμοῦν σήμερα τὸν περικαλῆ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ Ἁγίου Στεφάνου, στὸν Ἅγιο Στέφανο Ἀττικῆς. Τὶς βλέπουμε στὸ τέμπλο τοῦ Ναοῦ νὰ δέχονται δεήσεις, ἀλλὰ καὶ δοξολογικὲς προσευχὲς. Πολλὰ ἐπίσης ἱερά κειμήλια καὶ ἄλλα σκεύη, ἔγγραφα, ἀντικείμενα τῆς κα-

Πόση δύναμη, στ’ ἀλήθεια, ἔπρεπε νὰ διαθέτουν οἱ δοκιμασμένοι καὶ χιλιοταλαιπωρημένοι αὐτοὶ ἄνθρωποι! Naί, διέθεταν δύναμη καὶ θέληση, ἤξεραν νὰ ἐλπίζουν καὶ νὰ ἀγωνίζονται, γιὰτὶ εἶχαν πίστη στὸν Θεὸ, στὴν Παναγία Μητέρα μας, στοὺς Ἅγίους μας! Χέρια ἱερέων, ἀγιασμένα, τρεμάμενα ἀπὸ δέος καὶ εὐλάβεια, μετέφεραν Τίμια Λείψανα, ἱερά Σκεύη, γιὰ νὰ τὰ προστατέψουν ἀπὸ τὴ βεβήλωση, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ συνεχίσουν αὐτὰ νὰ δίνουν εὐλογία καὶ χάρη στὶς πονεμένες τους ψυχές...

ἤξεραν νὰ ἐλπίζουν καὶ νὰ ἀγωνίζονται, γιὰτὶ εἶχαν πίστη στὸν Θεὸ, στὴν Παναγία Μητέρα μας, στοὺς Ἅγίους μας!

Χέρια ἱερέων, ἀγιασμένα, τρεμάμενα ἀπὸ δέος καὶ εὐλάβεια, μετέφεραν Τίμια Λείψανα, ἱερά Σκεύη, γιὰ νὰ τὰ προστατέψουν ἀπὸ τὴ βεβήλωση, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ συνεχίσουν αὐτὰ νὰ δίνουν εὐλογία καὶ χάρη στὶς πονεμένες τους ψυχές...

Ὁμοὶ παλληκαριῶν καὶ ἀνδρῶν, ἀγκαλιᾶς γυναικῶν, πόσες ἅγιες Εἰκόνας δὲν μετέφεραν μὲ εὐλάβεια, μὲ θεία λαχτάρια καὶ ἀφοσίωση, γιὰ νὰ τὶς ἐναποθέσουν στὸν Ναὸ ποὺ οἱ ἴδιοι θὰ ἔχτιζαν, στὰ χώματα τῆς νέας πατρίδας!...

θημερινῆς ζωῆς τῶν προγόνων μας, φερμένα ὅλα μὲ αὐτοθυσία καὶ κόπο ἀπὸ τὴ μαρτυρικὴ χαμένη πατρίδα, δωρεὲς εὐσεβῶν οἰκογενειῶν προσφύγων, φυλάσσονται καὶ ἐκτίθενται στὸ νέο, ἀξιόλογο Μουσεῖο τῆς Ἑνορίας μας. Βρίσκονται ἐκεῖ, γιὰ νὰ κρατοῦν τὶς μνημὲς ζωντανές, τὴν ἱστορία αὐτοῦ τοῦ τόπου ἀπαράχαρκτη στὶς ψυχὲς ὄλων μας, μὰ πιὸ πολὺ, γιὰ νὰ ἐμπνέουν καὶ νὰ γαῖουχοῦν μὲ τὰ νάματα τῆς Πίστεως τὴ νέα γενιὰ!

Ἐχωριστὴ θέση ἀνάμεσα στὰ ἱερά κειμήλια κατέχει ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὴ Εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ἀβασσιώτισσας^(*). Θὰ τὴν προσκυνήσει εὐλαβικὰ ὁ πιστὸς, μόλις μπεῖ στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Κοιμήσεως

της Θεοτόκου, στὰ ἀριστερὰ, σὲ ἕνα ἐπιβλητικό, λιτὸ μαρμάρينو προσκυντήριο. Ἐκεῖ Τῆς ἔπρεπε νὰ τοποθετηθεῖ ἡ Εἰκόνα Της, σὲ περίοπτη θέση, μέσα στὸν Ναὸ τῆς Κοιμήσεώς Της!... Πρόκειται γιὰ μιὰ πολὺ παλαιὰ Βυζαντινὴ Εἰκόνα τοῦ 14^{ου} αἰῶνος, διαστάσεων 0,76 x 0,99, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἰβασσος (Ἰβάσκοι στὰ τούρκικα), ἕνα ἀπὸ τὰ 40 χωριά τῆς ἱστορικῆς Ἰερῶς Μητροπόλεως Δέρκων^(*).

Σ' αὐτὴν, στὴν Ἀβασσιώτισσα Παναγία, εἶναι ἀφιερωμένο τὸ ποίημα ποὺ ἀκολουθεῖ, ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν περσινὸ μεγαλοπρεπῆ ἑορτασμὸ τῶν 100 χρόνων ἀπὸ τὴν ἄφιξη τῶν προσφύγων στὸν Ἅγιο Στέφανο, οἱ ὁποῖοι καὶ ἔφεραν μαζί τους τὴν Εἰκόνα αὐτὴ τῆς Παναγίας μας.

^(*) Δὲν γνωρίζουμε σὲ ποιά Θεομητορικὴ Ἑορτὴ ἀκριβῶς ἐορταζόταν ἡ Παναγία ἡ Ἀβασσιώτισσα.

Ἀπολυτίκιον τῆς Παναγίας τῆς Ἀβασσιώτισσας

Ἦχος α΄. Τοῦ λίθου σφραγισθέντος.

«Τὴν θείαν σου Εἰκόνα εἰς ἡμᾶς ἐφανερώσας, τὴν πάσαι τιμωμένην ἐν Ἀβάσσω, Πανάχραντε, καὶ ὡμοῖς εὐλαβῶν σου οἰκετῶν ἀρθεῖσαν πρὸς ἡμᾶς ξενοπρεπῶς· ὡσερ δώρημα τῶν θείων σου οἰκτιρμῶν τοῖς ἐκζητοῦσι δέδωκας. Δόξα τοῖς σοῖς χαρίσμασιν Ἄγνη, δόξα τοῖς μεγαλείοις σου, δόξα τῇ πρὸς ἡμᾶς σου, Παρθένε, χρηστότητι!».

^(**) Ἡ Ἱ. Μητρόπολις Δέρκων ἰδρύθηκε τὸν 6^ο μ.Χ. αἰῶνα. Ἀπὸ τὸ 1801 Μητροπολίτης τῆς ὑπῆρξε ὁ Ἅγιος Γρηγόριος, μιὰ ἐξέχουσα προσωπικότητα, μὲ τεράστια μόρφωση καὶ μὲ βαρύνουσα θέση στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὑπῆρξε μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ κατοπιν Ἐθνομάρτυρας, ὅταν, στὶς 3 Ἰουνίου τοῦ 1821, ἀπαχονίστηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, μαζί μὲ ἄλλους τρεῖς Ἀρχιερεῖς. Το ἴμιον λείψανό του ρίχτηκε στὸν Βόσπορο ἀπὸ τὸ ἐξαγριωμένο πλῆθος τῶν Ὁθωμανῶν...

Στὴν Ἀβασσιώτισσα

Ἐημερώνουν μέρες, ἔρχονται νύχτες,
Περνοῦν τὰ χρόνια... Ἔνας αἰώνας!
Κρύφτηκε στῶν ψυχῶν τὰ τρίσβαθα
ὁ καημὸς τῆς «ἀνταλλαγῆς»!
Κι ἄνθισε τὸ χρυσολούλουδο τῆς ἐλπίδας!

Ἐημερώνουν μέρες, ἔρχονται νύχτες,
Περνοῦν τὰ χρόνια... Ἔνας αἰώνας!
Πότε πέρασε, Θεέ μου!
Ἔνας αἰώνας! Κι ἐμεῖς συνάζουμε τὶς προσευχές
μας
καὶ τὶς ἀπιθώνουμε στὰ χέρια Σου,
Ἀβασσιώτισσα, Παναγιά μας!

Ἦγμος στὰ χεῖρῃ μας τὸ ὄνομά Σου,
Ἀβασσιώτισσα Κυρά!
Κυρὰ τῆς Πόλης τῆς Ἐπτάλοφης!
Κυρὰ τῶν Δέρκων, τῆς χαμένης Πατρίδας!

Κυρά μας, Ἀβασσιώτισσα, Παναγιά!
Στὰ χέρια σου ἀπιθώνουμε τὶς εὐχαριστίες μας...
Ποὺ μᾶς ἔσωσες! Ποὺ μᾶς βρῆκες γῆ ὁμορφή,
γιὰ νὰ ξαναχτίσουμε τὶς ζωές μας!

Ὁδηγητρά Ἐσύ, καὶ γύρω Σου συνοδεία θεϊκή!
Ἄγγελιοι κι Ἀρχάγγελοι κι ὁ Στέφανος,
ὁ Πρωτομάρτυρας, ποὺ ἔδωκε τ' ὄνομά του
στὸν τόπο ποὺ ριζώσαμε!

Κι ἀπὸ κοντὰ Σου, πηλαῖ Σου, τοῦ Εἰκοσιένα ὁ
Ἐθνομάρτυρας,
ὁ Δέρκων Γρηγόριος!

Πρόσφυγες τότε τὰ παιδιὰ Σου, Πρόσφυγας
τότε κι Ἐσύ
ἀπ' τὴ γῆ ποὺ μαζί τους περπάτησες,
μαζί τους καὶ τότε προστασία ἀκοίμητη,
Ἀβασσιώτισσα, Μάνα Παναγιά!

Καὶ σήμερα ἀπ' τὸ μαρμαρένιο θρονί Σου,
Στοῦ Πρωτομάρτυρα τὸν πάγκαλλο Ναὸ,
βλέπεις, εὐλόγεῖς, προστατεύεις,
τῆς Πόλης τῆς Ἐπτάλοφης, τῆς Βασιλεῦσας,
τῶν χαμένων Πατρίδων τὰ ἐγγόνια!...

Ἐημερώνουν μέρες, ἀνατέλλουν χρόνια,
Ἔνας αἰώνας ἀπὸ τότε!... Πότε πέρασε, Θεέ μου!
Κι ἐμεῖς συνεχίζουμε νὰ συνάζουμε τὶς δεήσεις
μας
καὶ νὰ τὶς ἀπιθώνουμε στὰ χέρια Σου,
Ἀβασσιώτισσα, Μάνα Παναγιά!

Σῶζε, σῶζε, σκέπαζε τὴν Ἐλλάδα μας!
Ἀπῆλωνε τὸ μοφόρι Σου κι ἀγκάλιαζε τὰ νιάτα
μας,
τῶν χαμένων Πατρίδων βλαστάρια,
στῆς Πίστεως τὴ στράτα νὰ πατᾶνε...
Σκέπαζε, Ἀβασσιώτισσα, Μάνα Παναγιά!

Τεχνολογική πρόοδος, σπουδή και ζωή

Η τεχνολογική πρόοδος είναι κάτι για το οποίο καυχάται με κάθε τρόπο ο σύγχρονος άνθρωπος. Δεν κάνει ευκαιρία να εκθειάζει τα επιτεύγματά της, τα οποία έρχονται άπαυτά, σε βαθμό που δεν προλαβαίνουμε να τα γνωρίσουμε και να τα αξιολογήσουμε. Πριν καλά-καλά ακούσουμε για το ένα, έρχεται το επόμενο. Ίσως αυτή η σπουδή θα μπορούσε να είναι ένα βασικό επιχείρημα έναντι της, ωστόσο το σημείο αυτό θα το δοῦμε λίγο παρακάτω.

«Μά, είναι δυνατόν να ἔχει μειονεκτήματα ή πρόοδος;», θα ρωτήσει με άπορία κάποιος. «Θα θέλαμε να ζοῦμε ακόμη στον Μεσαίωνα, ἢ, ακόμη χειρότερα, στην Αρχαιότητα, χωρίς ἠλεκτρικό ρεύμα, τρεχούμενο νερό, συγκοινωνίες και τηλεπικοινωνίες ἄφθαστες σε ἄνεση και ταχύτητα, χωρίς την κάθε εἴδους ευκολία που μᾶς ἔχει διαθέσει ἄφθονη ἢ τεχνολογία;», Δεν νομίζω ὅτι θα δυσκολευόμασταν να ἀπαντήσουμε ἀρνητικά. Τὸ ζητούμενο δὲν εἶναι να γυρίσουμε πίσω, ἐγκαταλείποντας ὅτι ἔχουμε δημιουργήσει για τὴ βελτίωση τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἡ ἔνσταση ἀφορᾷ κυρίως στὸν ρυθμὸ τῆς προόδου, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐπιλογή τῶν ἐξελιξέων που θὰ ἐνσωματώσουμε στὴ ζωή μας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα που δὲν μᾶς χρειάζονται καὶ μπορούμε να τὰ ἀποφύγουμε ὀλίποτε. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θὰ ἔλεγε καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση τὸ «πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει... οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος» (Α΄ Κορ., 6:12): να μὴ γίνουμε δοῦλοι τῆς προόδου. Ὅπως λέγεται στὴν Ἱατρική, ἢ τεχνικὴ δυνατότητα ἐκτέλεσης μιᾶς πράξης δὲν ἀποτελεῖ καὶ ἔνδειξη για να τὴν κάνουμε (κάτι που δὲν τηρεῖται πάντα με ἀκρίβεια). Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ σε κάθε ἄλλο τομέα.

Ἡ πρόοδος λοιπὸν ἔχει καὶ τίς «σκιές» της. Συνήθως τὰ ἀγαθὰ της ὀφείλονται ἀρχικὰ στὴν ἔμπνευση, τὴν περιέργεια καὶ τὴν ἐπίμονη προσπάθεια κάποιων τεχνικῶν ἢ ἐπιστημόνων, που μπορεί να ἐμφοροῦνται ἀπὸ καλὲς προθέσεις καὶ

ἀνιδιοτελεῖ κίνητρα. Ὡστόσο, ἡ ἐργασία τους ἀπαιτεῖ οικονομικὴ στήριξη, καὶ αὐτὴ πολλὴ συχνὰ (για να μὴν ποῦμε πάντα) παρέχεται με τὴν προοπτικὴ τῆς ἐμπορικῆς ἐκμετάλλευσης καὶ τοῦ κέρδους. Οἱ χορηγοὶ τέτοιων προσπαθειῶν δὲν ἀφήνουν ἀνεκμετάλλετες τίς ευκαιρίες: μόλις διαπιστώσουν ὅτι κάποιος εὔρημα ὑπόσχεται κέρδος, σπεύδουν να τὸ οἰκιοποιηθοῦν, να τὸ ἐξαγοράσουν καὶ να τὸ «σερβίρουν» στὴν ἀγορὰ με τὴν ἀνάλογη προβολὴ καὶ διαφήμιση, συχνὰ παραμερίζοντας τὸν ἀρχικὸ δημιουργό, που ἄλλα μπορεί να σκεφτόταν για τὸ πνευματικὸ του «παιδί».

Τὸ φαινόμενο αὐτὸ τὸ βλέπουμε, ὅπουδήποτε κι ἂν στρέψουμε τὰ μάτια μας στὸν κόσμος. Πολλὴ συχνὰ φέρει τὴν ὀνομασία «ἀναβάθμιση», καὶ κλασικὸ παράδειγμά της ἀποτελοῦν οἱ ποικίλες ἠλεκτρονικὲς μας συσκευές. Ἀπὸ ὑπολογιστὲς μέχρι κινητὰ τηλέφωνα καὶ λειτουργικὰ συστήματα καὶ προγράμματα καὶ ἐφαρμογές, δὲν περνάει μέρα που να μὴν ἀνακοινώνεται μιὰ νέα ἔκδοση, ἓνα καινούργιο μοντέλο, μιὰ ἐξελιγμένη μορφή, που ἀμέσως παραγκωνίζει, ἀκυρώνει, ἀχρηστεύει τὸ προηγούμενο, ἔστω κι ἂν ἀκόμη δὲν τὸ εἶχαμε μάθει, ἔστω κι ἂν ἦταν ὑπερᾶρκετὸ για τὸν σκοπὸ του. Καὶ βέβαια οἱ ἐξελιξέεις σπάνια προσφέρουν κάτι ριζικὰ καινούργιο καὶ πραγματικὰ χρήσιμο·

κατὰ κανόνα ἔχουν νὰ κάνουν μὲ τὸ φαίνεσθαι, μὲ τὴν ἐπιφάνεια (ἔξ οὗ καὶ ὁ ἀγγλικὸς ὄρος "facelift", ποὺ σημαίνει φτιασίδωμα, αἰσθητικὴ ἀνόρθωση τοῦ προσώπου). Ἀλλὰ βέβαια αὐτὸ μεταφράζεται σὲ πωλήσεις γιὰ τὴ βιομηχανία, ποὺ ποντάρει στὴν ἀνθρώπινη δίψα γιὰ προβολὴ καὶ ἐπίδειξη μὲ δευτερεύοντα πράγματα, συνήθως σὲ βάρος τῆς τσέπης μας, ἀφοῦ τὸ κάθε καινούργιο ἀποκτᾶται μὲ ἀνάλογο κόστος. Πῶς νὰ φτάσουν τὰ λεφτὰ γιὰ τὰ ἀπαραίτητα, ὅταν ἀναλίσκονται στίς «ἀναβαθμίσεις»; Κι ἂν χρησιμοποιήσαμε τὴν ψηφιακὴ τεχνολογία ὡς παράδειγμα, τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ ὁποιοδήποτε ἄλλο καταναλωτικὸ εἶδος.

Ἐπὶ ἄραυται θεραπεία γιὰ τὸ πρόβλημα αὐτό; Καὶ βέβαια. Δὲν εἰσηγούμε νὰ πετάξουμε τὸ κιντὸ μας τηλέφωνο οὔτε νὰ σπάσουμε τὸν ὑπολογιστὴ μας, ὅπως ἔκαναν οἱ λουδίτες (Luddites) στὴν πρώτη βιομηχανικὴ ἐπανάσταση τῆς Ἀγγλίας, ποὺ κατέ-

Ἐναφερθήκαμε παραπάνω καὶ στὸν ρυθμὸ, τὴν ταχύτητα τῆς προόδου. Ἐχει κι αὐτὴ τὴ σημασία της, καὶ συνεπῶς ὡς προσπαθήσουμε σύντομα νὰ τὴν ἐξετάσουμε.

Κάποτε ὁ ρυθμὸς τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἦταν σχετικὰ ἄργος, τοῦλάχιστον σὲ σύγκριση μὲ τὶς δικές μας, σύγχρονες ἐμπειρίες. Στὴν βιομηχανικὴ ἐποχὴ ἡ ζωὴ κυλοῦσε μὲ κύριο ρυθμιστικὸ παράγοντα τὴν ἐναλλαγὴ τῶν ἐποχῶν, ποὺ γενικὰ ἦταν ἄρκετὰ γνωστὴ καὶ προβλέψιμη καὶ δὲν μποροῦσε νὰ «ἐκβιασθεῖ», νὰ πάει πιὸ γρήγορα. Ἐπὶ ἄραυται καὶ πολλὰ ἀπρόοπτα ποὺ ἄλλαζαν τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν, ἀνέβαλλαν ἢ καθυστέρησαν τὰ ταξίδια ἢ τὶς ὁποῖες ἄλλες μετακινήσεις, ποὺ βέβαια ἦταν πολλὴ λιγότερες (καὶ μικρότερες σὲ ἀπόσταση) ἀπὸ τὶς σημερινές. Κάποιος ποὺ ξεκινοῦσε νὰ ὁδοιπορήσει ἀπὸ τὸ μέρος Α στὸ Β ἤξερε ὅτι μπορεῖ νὰ φτάσει π.χ. σὲ δυὸ ἡμέρες,

Τὸ ζητούμενο δὲν εἶναι νὰ γυρίσουμε πίσω, ἐγκαταλείποντας ὅ,τι ἔχουμε δημιουργήσει γιὰ τὴ βελτίωση τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Ἡ ἔνστασις ἀφορᾷ κυρίως στὸν ρυθμὸ τῆς προόδου, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐπιλογὴ τῶν ἐξελίξεων ποὺ θὰ ἐνσωματώσουμε στὴ ζωὴ μας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα ποὺ δὲν μᾶς χρειάζονται καὶ μποροῦμε νὰ τὰ ἀποφύγουμε ὀλιότεια.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θὰ ἔλεγε καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσις τὸ «πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει... οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τίνος» (Α' Κορ., 6:12): νὰ μὴ γίνουμε δοῦλοι τῆς προόδου.

στρεφαν τὶς ὑφαντικὲς μηχανές (διότι τοὺς ἔκλεβαν τὴ δουλειά). Ὡστόσο, πρὶν προχωρήσουμε στὴν ἀγορὰ ὁποιοδήποτε νέου τεχνολογικοῦ ἢ ἄλλου «ἀγαθοῦ», ὡς κάνουμε στὸν ἑαυτὸ μας δυό-τρεις ἀπλὲς ἐρωτήσεις: Μοῦ χρειάζεται σ' ἀλήθεια τὸ καινούργιο; Προσθέτει κάτι οὐσιαστικὸ σ' αὐτὸ ποὺ ἤδη ἔχω; Μπορῶ νὰ ζήσω χωρὶς αὐτό; Ἐὰν ἀπαντήσουμε εὐθιγῶς, μὲ τὸ χέρι στὴν καρδιά, καὶ ὡς ἐνεργήσουμε μὲ γνώμονα τὶς ἀπαντήσεις αὐτές, καὶ ὄχι τὶς εἰσηγήσεις τῆς ἀγορᾶς καὶ τὴν ὅποια δίψα μας γιὰ τὸ καινούργιο. Ἐξάλλου, ὅπως ἴσκει καὶ ἡ λαϊκὴ παροιμία, τὸ περίσσιο χαλάει τὸ ἴσιο. Γιὰ νὰ ξαναγυρίσουμε στὸν Ἀπόστολο Παῦλο, καὶ τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, «ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τοῦτοις ἀρκεσθησόμεθα» (Α' Τιμ., 6:8).

ἀλλὰ μπορεῖ νὰ χρειάζεταν καὶ μία ἐβδομάδα, ἂν ὁ καιρὸς δὲν τοῦ ἐπέτρεπε νὰ συνεχίσει. Οἱ γεωργικὲς ἐργασίες ἐξαρτῶνταν ἀπόλυτα ἀπὸ τὸν καιρὸ καὶ ρυθμιζόνταν ἀπὸ αὐτόν. Ἀκόμη καὶ οἱ πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ οἱ ἐκστρατεῖες εἶχαν σύμμαχο ἢ ἀντίπαλο τὸν καιρὸ: εἶναι γνωστὸς οἱ συνέπειες τοῦ Ρωσικοῦ χειμῶνα τόσο γιὰ τὴν τύχη τοῦ Ναπολέοντα ὅσο καὶ γιὰ τὶς στρατιές τοῦ Χίτλερ στὸν 2° Παγκόσμιος Πόλεμος.

Ὅλα αὐτὰ ἀκούγονται σχεδὸν ἐξωπραγματικὰ ἀπὸ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, ποὺ ἔχει καθιερθεῖ μὲ τὸ δόγμα «Ὁ χρόνος εἶναι χρῆμα» καὶ ζεῖ μὲ τὸ μάτι στὸ ρολοῖ καὶ τὸ ἡμερολόγιο, κάνοντας μακρόχρονα σχέδια καὶ δυσανασχετώντας ἀφόρητα, ἂν κάτι ἀπρόβλεπτο ἐπιφέρει ἔστω καὶ μικρὲς καθυστερήσεις ἢ ἀλλαγές στὸν προγραμματισμὸ του. Ὅπως ὅποτε, πολλὰ πράγματα γίνονται πιὸ ἀπο-

δοτικά με τη συντόμευση κάποιων διαδικασιών. Αυτό όμως δεν είναι γενικός κανόνας, και μπορεί να αποβαίνει σε βάρος της ποιότητας, όταν η ταχύτητα μεταφράζεται σε βιασύνη [«Να προλάβουμε τις αγορές (ή τον ανταγωνισμό)!»]. Έξάλλου, όταν π.χ. τρέχει κανείς υπερβολικά στους δρόμους, δεν

προλαβαίνει και τις στροφές, συχνά με τραγικά αποτελέσματα.

Η ταχύτητα στην εκτέλεση εργασιών αλληλιώνει και τις εμπειρίες μας από τον κόσμο. Όπως μαθαίναμε στην αρχαία ιστορία, οι πρόγονοί μας ταξίδευαν «κατ' έμποριαν και θεωρίαν», δηλαδή όχι

Δέν εισηγοῦμαι νὰ πετάξουμε τὸ κιντὸ μας τηλέφωνο οὔτε νὰ σπάσουμε τὸν ὑπολογιστὴ μας, ὅπως ἔκαναν οἱ λουδίτες (Luddites) στὴν πρώτη βιομηχανικὴ ἐπανάσταση τῆς Ἀγγλίας, ποὺ κατέστρεφαν τὶς ὑφαντικὲς μηχανές (διότι τοὺς ἔκλεβαν τὴ δουλειά).

Ὅστόσο, πρὶν προχωρήσουμε στὴν ἀγορὰ ὁποιοῦδήποτε νέου τεχνολογικοῦ ἢ ἄλλου «ἀγαθοῦ», ἄς κάνουμε στὸν ἑαυτό μας δύο-τρεῖς ἀπλὲς ἐρωτήσεις: Μοῦ χρειάζεται σ' ἀλήθεια τὸ καινούργιο; Προσθέτει κάτι οὐσιαστικὸ σ' αὐτὸ ποὺ ἤδη ἔχω; Μπορῶ νὰ ζήσω χωρὶς αὐτό; Ἄς ἀπαντήσουμε εἰλικρινά, μὲ τὸ χέρι στὴν καρδιά, καὶ ἄς ἐνεργήσουμε μὲ γνώμονα τὶς ἀπαντήσεις αὐτές, καὶ ὄχι τὶς εἰσηγήσεις τῆς ἀγορᾶς καὶ τὴν ὅποια δίψα μας γιὰ τὸ καινούργιο. Ἐξάλλου, ὅπως ἴζει καὶ ἡ λαϊκὴ παροιμία, τὸ περίσσιο χαλιᾶει τὸ ἴσιο.

μόνο για τὸ ἐμπόριο, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ βλέπουν καὶ νὰ γνωρίζουν τόπους καὶ ἀνθρώπους. Τὸ ταξίδι δὲν ἦταν μόνο ὁ προορισμὸς (ὅπως γίνεται ἐν πολλοῖς σήμερα), ἀλλὰ καὶ ἡ διαδρομὴ, μὲ ὅλες τὶς χαρὲς, τὶς συγκινήσεις, τὶς δυσκολίες καὶ τὰ ξαφνιάσματα ποὺ ἐκκλίνει. Γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸν Καβάφη, τὸ ταξίδι ποὺ χάρισε ἡ «Ἰθάκη» στὸν Ὀδυσσεῦα χαρακτηρίζεται «*ώραιο*», παρ' ὅλο ποὺ ἔκρυβε τόσες ταλαιπωρίες καὶ κινδύνους.

Ἡ ταχύτητα δὲν ἀναφέρεται μόνο στὴ διεκπεραίωση ἐργασιῶν, ἀλλὰ καὶ στὴν εἰσαγωγή καὶ ἀποδοχὴ νέων τεχνολογιῶν ἢ ἐξελιξέων, πρὶν ἀκόμη προλάβουμε νὰ γνωρίσουμε τὶς προηγούμενες. Ἡ δίψα τῶν παραγωγῶν γιὰ περισσότερο κέρδος ὀδηγεῖ σὲ προώθηση προϊόντων μὲ ἡμερομηνία λήξης, ποὺ πρακτικά «ἀπαρχαίωνονται», πρὶν κὰν ὠριμάσουν: ἡ ἐταιρεία παύει νὰ τὰ ὑποστηρίζει, οἱ «ἐφαρμογές» ἔχουν διαφορετικὲς ἀπαιτήσεις (σὲ ἰσχύ, μνήμη, ταχύτητα κτλ.), ἡ διαφήμιση οὐσιαστικά ἀπαξιώνει κάθε προηγούμενο, γιὰ νὰ ἀναδείξει τὸ ἐπόμενο, κι ἔτσι δημιουργεῖται ἕνας γενικευμένος ψυχολογικὸς ἐκβιασμὸς τῶν καταναλωτῶν, ποὺ αἰσθάνονται ὑποχρεωμένοι νὰ μὴ μείνουν πίσω στὴν «πρόοδο» (καὶ τί γίνεται, ἀλήθεια, μὲ ὅλα τὰ τεχνολογικὰ σκουπίδια ποὺ συσσωρεύονται στὰ ράφια καὶ τὰ ντουλίπια μας;).

Γιὰ νὰ συσχετίσουμε τὴν ταχύτητα μὲ τὴν πρόοδο, ἄς σκεφθοῦμε καὶ μιὰ ἀκόμη παράμετρο. Ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη καὶ τεχνολογία ἔχει ἐπιτύχει τεράστιες ἐξελιξεις σὲ κάθε τομέα, ἀκόμη καὶ σὲ πεδία ποὺ κάποτε θεωροῦνταν «ἄβητα» ἀπὸ δεοντολογικὴ ἀπόψεως (π.χ. μεταμοσχεύσεις, ἔλεγχος γεννήσεων, ἀνθρώπινη ἀναπαραγωγή, γονιδιακὲς θεραπείες, κλωνοποίηση κτλ.). Ὁ ρυθμὸς μὲ τὸν ὁποῖο εἰσάγονται καὶ καθιερώνονται οἱ ἐξελιξεις αὐτὲς στὴν πράξη εἶναι τέτοιος, ποὺ δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐκ τῶν προτέρων ἐπαρκῆ θεώρηση τῶν συνεπειῶν τους καὶ τῶν ἠθικῶν προεκτάσεων τῆς ἐφαρμογῆς τους. Ἔτσι, πρῶτα παρουσιάζεται τὸ καινούργιο, καὶ στὴ συνέχεια τίθενται τὰ βασικὰ αὐτὰ ἐρωτήματα. Οἱ ἀπαντήσεις ποὺ δίνονται συχνὰ ὑπαγορεύονται ἀπὸ οικονομικὲς ἢ κοινωνικὲς πιέσεις καὶ ἀπαιτήσεις, καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς παραδοσιακοὺς κανόνες τῆς δεοντολογίας, ποὺ συχνὰ στρεβλώνονται, γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς «νέες συνθήκες». Μὲ ἄλλα λόγια, στρώνουμε ἠθικὰ ναρκοπέδια καὶ προσπαθοῦμε στὴ συνέχεια νὰ τὰ διασχίσουμε, χωρὶς νὰ τὰ ξηλιώσουμε.

Οἱ ἀρχαῖοι καὶ πάλι εἶχαν ἐκφράσει τὴν ἀντίρρηση τους πρὸς τὴ βιασύνη μὲ τὸ γνωστὸ ἀπόφθεγμα «*Σπεῦδε βραδέως*», ὅπου «*σπεῦδε*» δὲν σήμαινε «τρέχα», ἀλλὰ μὴν ἀμελήσεις, δεῖξε σπουδὴ, φροντίδα. Ὁ μεγάλος χειρουργὸς Paul Brand ἐξηγεῖ στὸ βιβλίο του γιὰ τὸν πόνο πῶς ἡ σταδιακὴ, πιὸ ἀργὴ ἀποκατάσταση τῶν συγγενῶν ἀνωμαλιῶν

τῶν ποδιῶν σὲ βρέφη εἶχε καλύτερο ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὴν βίαια διόρθωσή τους, ποὺ ὀδηγοῦσε σὲ δυσκαμψία, ἀγκυλώσεις καὶ μόνιμη παραμόρφωση καὶ ἀναπηρία. Ὁ κανόνας ποὺ δίδασκε στοὺς συνεργάτες του ἦταν «*Πιὸ ἀργά, πιὸ συνετά*»*.

Σήμερα ἔχουμε φθάσει νὰ ταυτίζουμε τὴ ζωὴ μὲ τὴν ταχύτητα, νὰ θεωροῦμε τὴ μετρημένη καὶ πιὸ προσεκτικὴ πορεία ὡς μειονέκτημα. Ὡστόσο, τελικὰ ὁ φρενήρης ρυθμὸς τῆς σύγχρονης καθημερινότητας δὲν προσθέτει, ἀλλὰ μᾶλλον ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωὴ. Ἴσως κι ἐδῶ ἀξίζει νὰ θυμηθοῦμε τὸν στίχο τοῦ T. S. Eliot: «*Ποῦ εἶναι ἡ Ζωὴ ποὺ χάσαμε ζώντας;*».

Σήμερα ἔχουμε φθάσει νὰ ταυτίζουμε τὴ ζωὴ μὲ τὴν ταχύτητα, νὰ θεωροῦμε τὴ μετρημένη καὶ πιὸ προσεκτικὴ πορεία ὡς μειονέκτημα. Ὡστόσο, τελικὰ ὁ φρενήρης ρυθμὸς τῆς σύγχρονης καθημερινότητας δὲν προσθέτει, ἀλλὰ μᾶλλον ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωὴ. Ἴσως κι ἐδῶ ἀξίζει νὰ θυμηθοῦμε τὸν στίχο τοῦ T. S. Eliot: «*Ποῦ εἶναι ἡ Ζωὴ ποὺ χάσαμε ζώντας;*».

Ἵστερόγραφο: Οἱ παραπάνω σκέψεις εἶχαν γραφεῖ, πρὶν ἔρθει στὸ προσκήνιο τῆς ἐπικαιρότητας ἡ Τεχνητὴ Νοημοσύνη μὲ τὴ ραγδαία τὴς διάδοση. Ἴσχύουν μὲ τὸ παραπάνω καὶ ἀπέναντι στὴ νέα αὐτὴ τεχνολογικὴ πρόκληση, ἴσως τὴ μεγαλύτερη ποὺ ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσει ὁ σύγχρονος ὀθονοεξαρτώμενος ἄνθρωπος.

* Brand P. & Yancey P., *Πόνος: Ἐνα δῶρο ποὺ κανένας δὲν θέλει*, μτφρ. Ἄ. Παπαγιάννης. Θεσσαλονίκη, University Studio Press 2006.

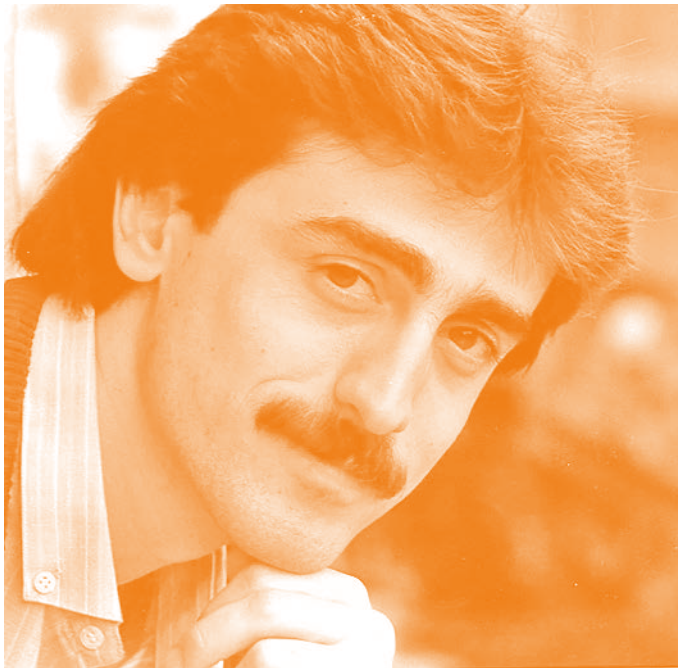
Ἀπὸ τὶς πίστες τοῦ τραγουδιοῦ στὴ μοναχικὴ ζωὴ τοῦ Ἀγίου Ὁρους Ἡ ζωὴ τοῦ Διονύση Θεοδόση

Στὸ προηγούμενο τεῦχος εἶχαμε ἀναφερθεῖ στοὺς Φεστιβάλλ Τραγουδιοῦ Θεσσαλονίκης. Πολλὰ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Φεστιβάλλ, τὴ δεκαετία τοῦ '80, τραγουδοῦσε ἕνας τραγουδιστὴς ποὺ δὲν τοῦ ἀξίζει νὰ ξεχαστεῖ. Εἶναι ὁ Διονύσης Θεοδόσης.

Ὁ Διονύσης Θεοδόσης ἄρχισε ἀπὸ νωρὶς νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ τραγούδι. Τὸ 1981 κέρδισε τὴν 5^η θέση στοὺς Φεστιβάλλ, μὲ τὸ τραγούδι «Τὰ πάντα εἶσαι ἐσύ».

Γεννήθηκε στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης τὸ 1958. Ἡ μητέρα του ἀσχολεῖτο μὲ τὸ λαϊκὸ τραγούδι καὶ ἔκανε καριέρα στὸ ἐξωτερικὸ, ἐνῶ ὁ πατέρας του ἦταν γιατρός ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο. Τόσο οἱ ἐπαγγελματικὲς ὑποχρεώσεις τῆς μητέρας του, ὅσο καὶ τὰ διάφορα οἰκογενειακὰ προβλήματα καὶ οἱ τριβὲς στὴ σχέση τῶν γονιῶν του, ποὺ κατέληξαν σὲ διαζύγιο, τὸν ἔφεραν πολὺ κοντὰ στὴ γιαγιά του, δίπλα στὴν ὁποία πέρασε τὰ παιδικὰ του χρόνια. Ἡ γιαγιά του εἶχε μείνει χήρα σὲ νεανικὴ ἡλικία, καὶ μετὰ τὶς ὑποχρεώσεις γιὰ τὴν ἀνατροφή παιδιῶν καὶ ἐγγονῶν εἶχε σκοπὸ νὰ γίνει μοναχὴ. Κοντὰ στὴ γιαγιά του λοιπόν, ποὺ ἦταν βαθιὰ θρησκευόμενη, ὁ μικρὸς Διονύσης γνώρισε τὴν πίστη καὶ τὸν χριστιανικὸ τρόπο ζωῆς.

Στὰ 15 του, μπαίνει στὰ πρῶτα μουσικὰ γκρουπ καὶ γίνεται ροκάς. Ὄταν ἐνηλικιώνεται, ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τοῦ πατέρα του, ἀρχίζει τὶς σπουδὲς του στὴν Ἱατρικὴ, πρῶτα στὸ Ἀμστερνταμ καὶ μετὰ στὴ Ρώμη, ἐνῶ παράλληλα ψάχνεται σὲ

δραματικὲς σχολές, θεατρικὲς παραστάσεις, σήριαλ καὶ μουσικὰ φεστιβάλλ, καὶ σιγὰ σιγὰ ἐγκαταλείπει τὴν Ἱατρικὴ.

Γίνεται γνωστὸς ἀπὸ τὴ συνεργασία του μὲ ὄλους τοὺς συνθέτες καὶ τραγουδιστὲς τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Γιώργος Νταλάρας τὸν παίρνει μαζί του στὶς συναυλιές του, γιὰ τέσσερα χρόνια. Συνεργάζεται μὲ τὸν Γιάννη Σπανὸ καὶ συμμετέχει σὲ σωρεῖα δίσκων. Τὸ 1989 ὁ Διονύσης ἔχει κηλίσσει τὰ 31

του χρόνια καὶ κάνει τὸν πρῶτο του δίσκο μὲ τὸν Θάνο Μικρούτσικο, μὲ μπαλάντες καὶ ἠλεκτρικοὺς ἤχους.

Μέσα του ὅμως ὑπάρχει πάντα ἡ μορφὴ καὶ τὸ παράδειγμα τῆς γιαγιάς του, ἡ ὁποία εἶναι πλέον μοναχὴ στὸν Ὀρωπὸ. Ἔτσι, ἐκμυστηρεύεται στοὺς δικούς του ὅτι, ὅταν τελειώσει μὲ τὸ τραγούδι, θὰ γίνει καὶ αὐτὸς μοναχὸς ὅπως ἡ γιαγιά του.

Ἡ μητέρα του, ἡ Δέσπω, ἦταν καὶ ἡ ἴδια τραγουδίστρια, ἀρχικὰ στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴ συνέχεια στὸ ἐξωτερικὸ. Τραγουδοῦσε δημοτικὰ, κλέφτικα καὶ λαϊκὰ γιὰ τοὺς Ἑλληνας στὸ Ἰσραήλ, στὴν Τουρκία καὶ ἀλλοῦ. Σὲ ἕνα ταξίδι της στὴν Τουρκία, συναντᾷ τὸν δεῦτερο σύζυγό της, τὸν Βενιαμὴν Κούρη, ὁ ὁποῖος ἦταν Μουσουλμάνος. Ἡ ζωὴ του συνεχίστηκε στὴν Ἑλλάδα. Βαπτίστηκε χριστιανός, μὲ νονὸ τὸν Διονύση Θεοδόση, τὸν γιό της Δέσπως, καὶ μετὰ παντρεύτηκε τὴ Δέσπω. Ὁ Διονύσης ἔμοιαζε πολὺ μὲ τὸν Βενιαμίν, τόσο ποὺ ὁ κόσμος ἔλεγε πὼς εἶναι γιός του.

“Όσο περνούσε ό καιρός, ό Διονύσης δέν έβρισκε νόημα στό τραγούδι ούτε στή ζωή του. Κάποια στιγμή άκουσε για τόν γέροντα Παΐσιο και άποφάσισε νά τόν έπισκεφθεΐ στό “Άγιο Όρος. Ό “Άγιος Παΐσιος διέκρινε τόν πόνο του και τοῦ εΐπε: « Έσύ, παιδί μου, έχεις πολλή πόνο! Χρειάζεσαι νά έξομολογηθεΐς σέ ένα καλό πνευματικό. Νά πῆς στή μικρή Άγία Άννα και νά μιλήσεις με τόν π. Διονύσιο Μικραγιαννανίτη. Εΐναι καλός και θα σε βοηθήσει».

Ένω εΐχε άρχισει τόν πνευματικό του άγώνα, ένα βράδυ μετά τις 2 ή ώρα, τελειώνοντας τή δουλειά του στό νυχτερινό κέντρο, προχωρούσε με τή μηχανή του στους άδειους δρόμους τής Άθήνας και

λογηθεΐς. Πήγαινε στην μικρά Άγία Άννα και ψάξε για τόν π. Διονύσιο. Ό Διονύσης έβγαλε φτερά στα πόδια του και συνάντησε τόν πνευματικό τής ζωής του, που εΐχε γι’ αυτόν μιá άγκαλιά γεμάτη άγάπη.

Τοῦ συνέβη μιá φορά ένα γεγονός που περιγράφει στους φίλους του.

Στις 19 Οκτωβρίου 1993 άφησε τήν τελευταία του πνοή σε ήλικία 35 ετών. Η κηδεία του έγινε στον “Άγιο Θωμά στο Γουδί, όπου παρευρέθηκαν, μαζί με συγγενείς και φίλους, πολλοί γνωστοί τραγουδιστές, συνθέτες, στιχουργοί, αλλά και ό πνευματικός του από τόν “Άγιο Όρος.

Έκεΐ άποκαλύφθηκε τόν μυστικό, όταν ό Γέροντάς του, αναφέροντας τόν όνομα τοῦ τεθνεώτος, εΐπε «ό δοῦλος τοῦ Θεοῦ μοναχός Διονύσιος»
Τόν εκκλησίασμα έμεινε εκπληκτο.

Ό Διονύσης άκολούθησε τή συμβουλή του και κίνησε με τή βάρκα για τή μικρή Άγία Άννα. Δίπλα του καθόταν ένας μοναχός, που τοῦ έπιασε κουβέντα και τοῦ συστήθηκε ως π. Διονύσιος Μικραγιαννανίτης. Μετά τήν εκπληξη για τήν άπρόσμενη συνάντηση, ό Διονύσης θεώρησε ότι ήταν καλαμπουρτζής, ένω εκείνος φανταζόταν για πνευματικό του ένα βήλοσυρο και σοβαρό γέροντα. Έτσι άνεβαίνει στα Κατουνάκια, θέλοντας νά έξομολογηθεΐ στον γέροντα Έφραΐμ. Περίμενε πολλή ώρα έξω από τόν κελιά και σκεφτόταν νά φύγει, όταν ένας ύποτακτικός βγήκε και τοῦ φώναξε: «Διονύση, έλα μέσα, σε θέλει ό Γέροντας». Ό Γέροντας τόν κοίταξε για μερικές στιγμές και τοῦ εΐπε: «Σε προβληματίζουν πολλή. Νά πῆς νά έξομο-

ήρθε σε πειρασμό νά συναντηθεΐ με τήν παλιά του ζωή. Όστόσο, άκουσε μέσα του έπιτακτικά μιá φωνή νά τοῦ λείει: «Διονύση, που πῆς;». Σταμάτησε, στάθηκε μερικά λεπτά, και άφοῦ σώπασε μέσα του, συνήλθε και επέστρεψε άσφαλής στο σπίτι του. Τόν πρωΐ τοῦ τηλεφώνησε ό γέροντάς του και τοῦ άφηγήθηκε ότι κατά τις 2 τήν ξημερώματα ξύπνησε με άγωνία για τόν Διονύση και άμέσως πῆγε στην εικόνα τής Παναγίας και προσευχήθηκε γι’ αυτόν!!!

Άπό τότε, τουλάχιστον μιá φορά τόν μήνα, μετά τόν τέλος τοῦ προγράμματος όπου τραγουδοῦσε στην Άθήνα, άνέβαινε στή μηχανή του μέσα στή νύχτα και πήγαινε στο “Άγιο Όρος, στον γέροντά του, και έμενε εκεί άλλοτε περισσότερο και άλλοτε πολλή λίγο, όσο κρατάει ένας καφές.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ γράφτηκε τὸ τραγούδι «Ὅσο κρατάει ἓνας καφές», ἀλλὰ ἐλάχιστοι γνωρίζουν ὅτι τὸ ἀφιέρωσε στὸν Γέροντά του, σὲ στίχους Ἁλκη Ἀλκαίου καὶ μουσικὴ Θάνου Μικρούτσικου.

*«Αὐτὸ τὸ βράδυ μὴ μ' ἀφήνεις μόνο
Σ' ἓνα ναρκοπέδιο γυρνῶ.
Αὐτὸ τὸ βράδυ ποὺ σὲ πίνω καὶ στεγνώνω
Ἥ θὰ σωθῶ ἢ θὰ χαθῶ.*

*Μεῖνε ἀκόμα λίγο
Μέχρι ποὺ νὰ ξεφύγω
Καὶ κράτησέ με ἂν θές
Ὅσο κρατάει ἓνας καφές».*

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1993 προσβάλλεται ἀπὸ καρκίνο σὲ ἐπιθετικὴ καὶ μὴ ἰάσιμη μορφή.

Λίγο πρὶν ξεκινήσει τὶς θεραπιές του στὸ Λονδίνο, ἐκάρη μοναχός, ἓνας μοναχὸς χωρὶς ράσο. Ὁ πνευματικὸς του, ξέροντας τὴν κατάστασή του, τὸν ἄφησε νὰ πάει στὸ Λονδίνο καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ βάλει τὰ ράσα, ὅταν μὲ τὸ καλὸ ἐπιστρέψει. Ὁ Δινύσης στὸ κρεβάτι τοῦ Νοσοκομείου προσεύχεται. Προσευχὴ καὶ ὑπομονὴ στὴν ἀρρώστια εἶναι ὁ μοναχικὸς του κανόνας.

Ὁ Θεὸς εἶναι Θεὸς Ἀγάπης
καὶ ἡ Βασιλεία Του
ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ ὅλους!
Ἡ πορεία τῆς ζωῆς τοῦ καθενὸς
μας μπορεῖ νὰ περιλαμβάνει
στοιχεῖα σκοτεινά, ἁμαρτωλιὰ, χρό-
νια ἀμφισβήτησης, ἀπιστίας
καὶ ἀποστασίας. ΟΜΩΣ, ὁ Θεὸς
δίνει σὲ ὅλους μας εὐκαιρίες
νὰ Τὸν γνωρίσουμε
καὶ βρίσκεται στὸ τέρμα
τῆς διαδρομῆς
περιμένοντάς μας
γεμᾶτος ΑΓΑΠΗ!!!

Ἔμεινε στὸ Νοσοκομεῖο τρεῖς μῆνες καὶ στὶς 19 Ὀκτωβρίου 1993 ἄφησε τὴν τελευταία του πνοὴ σὲ ἡλικία 35 ἐτῶν. Ἡ κηδεία του ἔγινε στὸν Ἅγιο Θωμᾶ στὸ Γουδί, ὅπου παρευρέθησαν, μαζὶ μὲ συγγενεῖς καὶ φίλους, πολλοὶ γνωστοὶ τραγουδιστές, συνθέτες, στιχουργοί, ἀλλὰ καὶ ὁ πνευματικὸς του ἀπὸ τὸ Ἅγιο Ὄρος. Ἐκεῖ ἀποκαλύφθηκε τὸ μυστικὸ, ὅταν ὁ Γέροντάς του, ἀναφέροντας τὸ ὄνομα τοῦ τεθνεῶτος, εἶπε «ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ μοναχὸς Διονύσιος». Τὸ ἐκκλησιασμὰ ἔμεινε ἐκπληκτο.

Ὁ μοναχὸς Διονύσιος ἐτάφη στὴ μικρὰ Ἁγία Ἄννα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, στὸν τόπο ποὺ ἤθελε νὰ μονάσει. Ὁ πατριὸς του καὶ βαπτισμιὸς του Βενιαμὶν Κούλη, πήγαινε συχνὰ καὶ προσκυνοῦσε τὸν τάφο του. Ἐπιθυμία του ἦταν νὰ ταφεῖ κι ἐκεῖνος κοντὰ στὸ παιδί του, ὅταν φύγει ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωὴ. Ἡ ἐπιθυμία του πραγματοποιήθηκε λίγα χρόνια ἀργότερα, καὶ τὰ ὀστά του ἀναπαύονται δίπλα στοῦ γιοῦ καὶ νονοῦ του, στὸ Ἅγιο Ὄρος!

Ὁ Θεὸς εἶναι Θεὸς Ἀγάπης καὶ ἡ Βασιλεία Του ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ ὅλους! Ἡ πορεία τῆς ζωῆς τοῦ καθενὸς μας μπορεῖ νὰ περιλαμβάνει στοιχεῖα σκοτεινά, ἁμαρτωλιὰ, χρόνια ἀμφισβήτησης, ἀπιστίας καὶ ἀποστασίας. ΟΜΩΣ, ὁ Θεὸς δίνει σὲ ὅλους μας εὐκαιρίες νὰ Τὸν γνωρίσουμε καὶ βρίσκεται στὸ τέρμα τῆς διαδρομῆς περιμένοντάς μας γεμᾶτος ΑΓΑΠΗ!!!

ΕΛΕΝΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ἐκπαιδευτικὸς

Ὁ ἥρωας¹

Ἄκου λαλήματα, μὰ καὶ φλογέρες,
σκορπάει ὁ Ζάλογγος γλυκοὺς ρυθμούς,
πέφτουν παιδόπουλα μὲ τὶς μπέρες,
πέφτουν, τσακίζονται μὲς στοὺς γκρεμούς.

Ἄχ, μὴ ζηλεύετε, γλυκὰ ἀπδονάκια,
ποὺ ἀφουγκράζεστε τέτοιες φωνές,
τὶς ἴέν' κι οἱ Ἀρχάγγελοι μὲ δίχως κάκια,
φωνές ξεχύνονται ἀπαργινές.

Πᾶν' κι ἀνταμώνονται μὲ μιὰν ἀντρίκια
φωνὴ γλυκόλαλη κι ὀλοξεστή,
ὄρκο αὐτήνη ἔδωσε, πράξη ὀλοδίκια,
γὰ τὴν πατρίδα τὴς μένει πιστή.

Γύρω ἀφουγκράζομαι ἡύκους, τσακάλια,
ἀκούω οὐρλιάσματα βαριά, ἀγριωπά,
τοῖχος τὰ στήθια μου, θεία ἀναγάλια
σ' αὐτὰ τὰ στήθια μου φτεροκοπᾷ.

¹ Τὸ ποίημα εἶναι ἀφιερωμένο στὸν ἥρωα Κωνσταντῖνο Κουκίδη, ὁ ὁποῖος, ὅταν στὶς 27 Ἀπριλίου 1941 μπῆκαν οἱ Γερμανοὶ στὴν Ἀθήνα, ἦταν φρουρὸς στὸν Ἱερὸ Βράχο τῆς Ἀκρόπολης. Γιὰ νὰ μὴν παραδώσει τὴν ἐλληνικὴ σημαία στοὺς κατακτητές, τὴν τύλιξε στὸ σῶμα του, ἔπεσε στὸ κενὸ καὶ αὐτοκτόνησε (βλ. καὶ Ὑπομνηματισμὸ).

- Πατρίδα ὀλόγηκε κι ἀγαπημένη,
ἐντός μου ἡ ἀγάπη σου χοιλάζει, ζεῖ,
ὅσο ἡ σημαία σου σ' ἐμὲ θὰ μένει,
ἱερὸς ὁ ἴσκιος της, θὰ ἴμαι μαζί.

Ἰερὸς ὁ ἴσκιος της, ἀναγαλλιάζω,
ὅταν ἰσκιώνει με καὶ μ' ἀκουμπᾷ,
ἀπὸ τὴ μέθη της ἄλλο δὲ βάζω,
σπίθες στὰ στήθια μου μοῦ ἀνασυμπᾷ.

Βιλέπω ἄγριους γέρακες καὶ γυροφέρνουν,
σκούζουνε, κράζουνε στὸν οὐρανό,
στὴν κόχη βλέπουν με, τὰ βράχια δέρνουν,
μύτες τροχίζουνε, θωροῦν ἀμνό.

- Ποῦ πᾶς καὶ ρίχνεσαι στὸ χάος, αἰτέ μου,
γιὰ ποῦθεν ἄνοιξες πλατιά φτερά;
- Οὐρηιάσματ' ἄκουσα, βροντὲς πολέμου,
σβῆω γιὰ τὸν τόπο μου, μὲ θεία χαρά.

Ἀεροπέταξες, πουλὶ λῆς, φλέτρας,
πουλί, ἀηδονόπουλο, μ' ὦρια λαλιά,
ἀπαλοβάμπακο τ' ἄδρῦ τῆς πέτρας,
σὰν τῆς μητέρας σου τὴν ἀγκαλιά.

Στὸ κατρακύλισμα, συντραγουδοῦσες
μὲ αὔρα πρωινόπνοη, μ' ὦριο σκοπό
κι ἐδῶ ἂν σχιζόσουνα κι ἐκεῖ ἂν χτυποῦσες,
ἕμνο στὸν τόπο μου, ἔλῃες, θὰ πῶ.

Κουκίδη, φώτισε τὸ φῶς μαζί σου,
Κουκίδη, ὀλάστραψε, σὰν ἀστραπή,
Ἄγγελιοι φθάνουνε τοῦ Παραδείσου,
κάτι ὁ καθένας τους γιὰ νὰ σοῦ πεῖ.

- Στὰ οὐράνια οἱ Μάρτυρες ὄλοι ἀνεβαίνουν,
αὐτὸ ἀπ' τὸν Πλάστη τους ἔχει γραφεῖ,
γιὰ τὴν πατρίδα τους ὅσοι πεθαίνουν
σ' ἄγγελιοδῶματα πᾶνε κι αὐτοί.

Κι ἀνοῖ ὁ χρυσάετος διπλὰ φτερούγια,
μιὰ ἀγάπη ὀλόγουρα τότε μεθᾷ,
στὸ οὐρανοπάλατο, στὴ θεία τὴν οὔγια
προσμένουν Ἄγγελιοι μ' ἄνθια ξανθά.

- Θέ μου, τὸ ροῦχό μου, ἡ φουστάνελλα,
μαζὶ μ' ἐμένανε λῆς τραγουδεῖ.
- Τράβα, ἕνας Ἄγγελιος, τοῦ λῆει, πιά ἔλα,
πὲς τὴν πιὸ ὠριότερη στὰ βράχια ψόδη.

– Για ροῦχο οἱ Μάρτυρες ἔχουν τὸ αἷμα,
μὲ ντῦμα κόκκινο τραβᾶς κι ἐσύ,
τ' ἅγιο τὸ φλᾶμπουρο, πανίερο στέμμα
καὶ πᾶς στὸν Ὑψιστο, σὲ θέα χρυσιῆ.

Πέρασε, τέκνο μου, τοῦ Παραδείσου
τὸ δῶμα τ' ἄσπιλο καὶ φωτερό,
ἀντρέϊα τὰ σπλάχνα σου, ἀθῶα ἡ ψυχὴ σου,
στεφάνι πρέπει σου, σοῦ τὸ φορῶ.

Σὰν τ' ἀπριλιάτικα ξανθὰ λουλουῖδια,
ὀπού 'χει ὁ τόπος σου κάτω στὴ γῆ,
ζῆσε μ' ὀλόχρυσά τῶρ' Ἀγγελιοῦδια,
τ' ἄνθι σου πρόβαλλε μόλις νὰ βγεῖ.

Ἄκου ψαλίσματα καὶ πολυβούια,
ὁ κόσμος χαίρεται ὁ ἀγγελικός,
ἐδῶθε ψᾶλματα, πιὸ ἐκεῖ ἀλληλοῦια,
μηδὲ κι ἀκούγεται φθόγγος κακός.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΔ. ΣΑΝΤΑΡΜΗΣ

Γλωσσάρι

ἀδρύ, τό = σκληρό.

ἀφουγκράζομαι = στήνω αὐτὴ καὶ ἀκούω μὲ προσοχή, ἀκροῶμαι.

γεράκι, τό = ἀρπακτικὸ πτηνὸ, ἔχει χρῶμα στακτοκαφέ, τὸ ράμφος τοῦ εἶναι γαμπρὸ καὶ κοντό, τὰ μεγάλα, ζωηρὰ μάτια τοῦ βρίσκονται στὶς πλευρὰς τοῦ κεφαλίου, ἔχει φτεροῦγες σφικτῆς καὶ μυτερές, γι' αὐτὸ πετᾷ γρήγορα, στὰ δάχτυλά τοῦ ὑπάρχουν δυνατὰ γαμπό-νυχα. Ὅταν κυνηγᾷ τὴ λεία τοῦ, ποῦ συνήθως εἶναι πουλιὰ, σφυρίζουν τὰ φτερά τοῦ. Μεταναστεύει, ὅταν φθάνει ὁ χειμῶνας. Κατασκευάζει τὴ φωλιά τοῦ σὲ ἀπόκρημνος βράχους. Τὸ γεράκι ἐλιεωνῶρα ἢ μαῦρος πετρίτης εἶναι γνωστὸ στὴν Ἑλλάδα.

οὔγια, ἡ = γῦρος ὑφάσματος, ἀπλωμένο ὄριο κορυφῆς βουνοῦ.

φλιέτρας, ὁ = πεταλοῦδα.

Ὑπομνηματισμός

Ἡ Ἑλένη Κουκίδη ἦταν ἡ γιαγιά τοῦ Δημήτρη Κουκίδη, σύζυγος αὐτῆ τοῦ Κουκουτάνη. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Κωνσταντίνου Κουκίδη ἦταν μικρασιατικὴ, ἡ ὁποία πῆρε κληρὸ (μερίδιο κληρονομιάς) στὴ Γαστούνη, στὸ ὄνομα Νικόλαος Κουκουτάνης. Τὸν πατέρα τοῦ τὸν ἔφεραν Δημητρακόπουλο. Τὸ ἐπίθετο Κουκίδης τὸ χρησιμοποιοῦσε ὁ ἥρωας, ἐπειδὴ ἦταν ὀρφανὸς καὶ τὸν μεγάλωσε ἡ γιαγιά τοῦ, ποῦ λεγόταν Κουκίδη. Αὐτὸ τὸ ἐπίθετο κράτησε, τῆς γιαγιάς τοῦ.

Στὶς 27 Ἀπριλίου 1941, μέρα Κυριακὴ, ἔμπαιναν οἱ Γερμανοὶ στὴν Ἀθήνα. Τὰ σπίτια ἦταν κατὰκλίεστα, καὶ κανένας δὲν κυκλοφοροῦσε στοὺς δρόμους.

Στὸν Ἱερὸ Βράχο τῆς Ἀκρόπολης, διαδραματιζόταν μιὰ γενναία καὶ λαμπρὴ πράξη. Ὁ φρουρὸς Κωνσταντίνος Κουκίδης ὑπέσπειρε τὴν ἐλληνικὴ σημαία. Γιὰ νὰ μὴν τὴν παραδώσει ὁ ἥρωας, ἀφοῦ τὴν τύλιξε στὸ σῶμά τοῦ, ἔπεσε στὸ κενὸ ἀπὸ ὕψος 200 μέτρων καὶ αὐτοκτόνησε.

Μιὰ ὑπέροχη πράξη αὐτοθυσίας ἐλληνικοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἐθνικῆς ἀντιστάσεως. Μιὰ ἀποθέωση, ἓνα τρόπαιο θριάμβου. Ἐνα ὑπέρτατο χρέος.

26 Ὀκτωβρίου 1912 : Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλονίκης

Ὁ μεγάλος ἔθνε- γέρτης καὶ πρωτομάρ- τυρας τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, Ρήγας Βελεστινίης-Φεραῖος, γύρω στὰ 1797, μὲ φλογερὰ ἐπαναστα- τικὰ κείμενα ἐπέδωκε τὴ σύγχρονη ἐξέγερση τῶν ἡσῶν τῆς Βαλκα- νικῆς γιὰ τὴν ἀποτί- ναξη τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Διασχίζει τοὺς αἰθέρες ἡ «πολεμό- κρατη φωνή του» στὸν Θούριο:

*«Ψηλὰ στὰ μπαϊράκια σκῶστε τὸν Σταυρό
καὶ σὰν ἀστροπελέκια χτυπᾶτε τὸν ἐχθρό».*

Ἐκεῖνο τὸ ὄνειρο τοῦ Ρήγα νὰ συνυπάρξει παμ- βαλκανικὸ μέτωπο γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ Τούρ- κων.

εἰλικρινῆ συνεργασία ὄλων τῶν Βαλκανικῶν ἔθνων». Ἀμετάκλητη ἀπόφαση ἡγεσίας καὶ ἡσοῦ τῶν χριστιανικῶν ἔθνων τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου ἦταν νὰ διεκδικήσουν στὸ πεδίο τῆς μάχης τὴν ἀναγνώριση τῶν ἔθνικῶν δικαίων τους. Καὶ συνέπρα- ξαν βέβαιοι πὼς δὲν θὰ ἀργήσει ἡ στιγμή τῆς ἀντιμετώπισης

τῶν Τούρκων.

Οἱ ἐξελίξεις, ἐν τῷ μεταξύ, ἐκβιάζουν τὰ γε- γονότα. Στις 13 Σεπτεμβρίου 1912 ἡ Τουρκία κη- ρύσσει ἐπιστράτευση στὴ Θράκη. Ἐπιστράτευση κηρύσσουν καὶ ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Σερβία στὶς 16

Μὲ διάγγελμά του πρὸς τὸν ἑλληνικὸ ἡλὸ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Α΄ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἔθνους νὰ διεκδικήσει τὴν ἀναγνώριση τῶν δικαίων του στὸ πεδίο τῆς μάχης: *«Αἱ ἱεραὶ ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν φιλιτάτην πατρίδα, πρὸς τοὺς ὑποδούλους ἀδελφούς μας καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἐπιβάλλουσιν εἰς τὸ κράτος, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν εἰρη- νικῶν προσπαθειῶν του πρὸς ἐπίτευξιν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν Χριστιανῶν, ὅπως διὰ τῶν ὀπλων θέση τέρμα εἰς τὴν δυστυχίαν ἣν οὔτοι ὑφίστανται ἀπὸ αἰώνων...».*

κου κατακτητῆ γίνεται ἐν μέρει πράξη στὶς ἀρχὲς τοῦ 1912, ὅταν Βουλγαρία, Σερβία, Μαυροβούνιο καὶ Ἑλλάδα ἀποφασίζουν νὰ συμπράξουν γιὰ τὴν προστασία τῶν ἔθνικῶν δικαίων τῶν χριστιανῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἀπαιτήθηκαν μακρὲς καὶ ἐπίμονες διαπραγματεύσεις. Οἱ Μεγάλες Δυνά- μεις δὲν ἐπιθυμοῦσαν τὴ μεταβολὴ τοῦ ἐδαφικοῦ καθεστώτος στὸν Βαλκανικὸ χῶρο. Ὁ Πρωθυ- πουργὸς τῆς Ἑλλάδος Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐπέ- μενε: *«Ἡ ἐνδεχόμενη ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὴν Τουρ- κικὴ ἡγεμονία ἦταν δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθεῖ μὲ τὴν*

Σεπτεμβρίου, καὶ στὶς 17 ἀκολουθεῖ ἡ Ἑλλάδα, ἐνῶ στὶς 25 Σεπτεμβρίου 1912 πρῶτο τὸ Μαυρο- βούνιο κηρύσσει στὴν Τουρκία τὸν πόλεμο, ἀφοῦ τῆς προβάλλει χωρὶς ἀποτέλεσμα τὴν ἀξίωση γιὰ νέα διαρρύθμιση τῶν συνόρων του. Στις 30 Σεπτεμ- βρίου Βούλγαροι, Σέρβοι καὶ Ἑλληνας διὰ τῶν δι- πλωματῶν τους στὴν Κωνσταντινούπολη ἐπιδίδουν στὴν τουρκικὴ κυβέρνηση κοινὴ τηλεσιγραφικὴ ἀνακοίνωση, ἀπαιτώντας τὴν ἄμεση ἀνάκληση ἐπιστρατεύσεως καὶ τὴν εἰσαγωγὴ ριζικῶν μεταρ- ρυθμίσεων στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτο-

κρατορίας, όπως: επικύρωση της εθνικής αυτονομίας των εθνотήτων, αναλογική εκπροσώπηση τους στο όθωμανικό κοινοβούλιο, διορισμό χριστιανών σε δημόσια αξιώματα, αναγνώριση των σχολείων των χριστιανικών κοινοτήτων ως ισόβαθμων προς τα όθωμανικά κ.ά.

Άρνητική, όπως εξάλλου αναμενόταν, ή αντίδραση της Πύλης. Η τηλεγραφική διακοίνωση των Συμμάχων κρατών της Βαλκανικής χαρακτηριζόταν από την Τουρκία ως «*θρασεΐα απόπειρα έπεμβάσεως εις τας έσωτερικας υποθέσεις της αυτοκρατορίας και άναξία άπαντήσεως*», ενώ

παράλληλα οί Τουρκοί πρεσβευτές διατάσσονταν να εγκαταλείψουν άμέσως τή Σόφια, τή Βελιγράδι και τήν Άθήνα. Οί τρεις συμμαχικές κυβερνήσεις άπάντησαν με τρόπο άνάλογο. Οί διπλωματικοί τους εκπρόσωποι έγκαταλείπουν τήν Κωνσταντινούπολη, άφου έπιδίδουν τή διακοίνωση για τήν κήρυξη του πολέμου, στις 4 Οκτωβρίου 1912. Έτσι άρχίζει ο Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος!

Με διάγγελμά του προς τόν έλληνικό λαό ο Βασιλεύς Γεώργιος Α΄ έπιβεβαιώνει τήν άπόφαση του Έθνους να διεκδικήσει τήν αναγνώριση των δικαίων του στο πεδίο τής μάχης: «*Αΐ ίεραΐ υποχρεώσεις προς τήν φιλιτάτην πατρίδα, προς τους υποδούλους άδελφούς μας και προς τήν ανθρωπότητα επιβάλληουσιν εις τή κράτος, μετά τήν άποτυχία των εϋρηνικών προσπαθειών του προς έπίτευξιν και έξασφάλισιν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των υπό τόν Τουρκικόν ζυγόν Χριστιανών, όπως δια των όπλων θέση τέρμα εις τήν δυστυχίαν ήν ούτοι ύφίστανται από αίωνων...*».

Η Βουλή των Έλλήνων, κατά τή συνεδρίαση της στις 5 Οκτωβρίου, χαιρέτισε τή γεγονός τής κηρύξεως του πολέμου με έπευφημίες, ζητωκραυγές και χειροκροτήματα. Στην αίθουσα δέν ύπηρχαν παρατάξεις. Τό Έθνος είχε βρεΐ και πάλη τή δύναμη εκείνη που τή χαρακτηρίζει πάντοτε σε στιγμές μεγάλων άποφάσεων. Η πανελλήνια κοινή γνώμη με ένθουσιασμό άποδέχεται τήν κήρυξη του πολέμου. Τό Έθνος ήτο ψυχικώς έτοιμον και ώριμον δια τόν άγώνα. «*Μόνον 30 έτη βραδύτερον, κατά τήν ίταλικήν έπίθεσιν του 1940, παρουσιάσθη τοιαύτη ένότης του Έθνους, τόση εκδηλος διάθεσις προς τόν άγώνα και τοιοῦτον ύψηλόν φρόνημα*», γράφει ο Σπ. Μαρκεζίνης. Άθροοί οί Έλληνες του έξωτερικού έπιστρέφουν στην Πατρίδα, για να ύπη-

ρηθήσουν στις τάξεις του Στρατού, και σύσσωμος ό λαός μας άναμένει τήν άπελευθέρωση των άλύτρωτων άδελφών μας στα βόρεια των συνόρων μας. Ός που έφθαναν τότε τή σύνορα μας; Η συνοριακή γραμμή Παγασπτικού-Άμβρακικού μεταξύ Έλληνικής Έπικράτειας και Τουρκίας, σύμφωνα με τή Πρωτόκολλο του Λονδίνου (1829), είχε μετατεθεί με τή Συμφωνία Κωνσταντινουπόλεως τή 1881 προς τή βόρεια και είχε προσαρτηθεί στη Έλλάδα ή Θεσσαλία, εκτός τής Έλιασσόνας, και ό νομός τής Άρτας.

Ο πόλεμος άρχίζει. Άπό τους Συμμάχους οί Βούλγαροι διαθέτουν ισχυρότερο στρατό,

ένω ή Έλλάδα, πλην του στρατού της, 95.000 άνδρες, έχει και ισχυρό στόλο, τόν όποιο υπολογίζουν οί Τουρκοί, δεδομένου ότι θα έμποδιστεί ή μεταφορά στρατευμάτων τους στη Θράκη και Μακεδονία από τή Μικρά Άσία. Οί Τουρκοί έχουν να άντιτάξουν 350.000 στρατού. Οί έπιχειρήσεις των Συμμάχων θα διεξαχθούν σε τέσσερα χωριστά μέτωπα: Θράκης, βόρειας Μακεδονίας και Άλβανίας, νότιας Μακεδονίας και Ηπείρου. Στο πρώτο πολέμησαν οί Βούλγαροι, στο δεύτερο οί Σέρβοι και οί Μαυροβούνιοι, και στα δύο τελευταία οί Έλληνες. Ο στρατός μας κατανεμήθηκε στον στρατό Θεσσαλίας και στον στρατό Ηπείρου. Διοικητής του στρατού Θεσσαλίας, Άντιστράτηγος, ό Διάδοχος Κωνσταντίνος. Για τή συγκρότηση του στρατού του, κατά τή φράση του Έλευθερίου Βενιζέλου, εκλήθη «*πασα ή ζωσα δύναμις του έθνους*». Του στρατού Ηπείρου διοικητής ανέλαβε ό Άντιστράτηγος Κωνσταντίνος Σαπουντζάκης.

Ο έλληνικός στρατός Θεσσαλίας παρατάχθηκε κατά μήκος τής συνοριακής γραμμής, και ό Διάδοχος στις 5 Οκτωβρίου από τόν Τύρναβο εκδίδει Διαταγή έπιχειρήσεων και προελαύνει προς τήν Έλιασσόνα. Έπιτίθεται με δύο μεραρχίες, και με κινήσεις κυκλωτικές οί έχθροί ύποχωρούν. Στις 6 Οκτωβρίου ή Έλιασσόνα άπελευθερώνεται. Η πρώτη νίκη του έλληνικού στρατού πανηγυρίζεται από τή Πανελλήνια ως ή άρχή τής άπελευθέρωσης τής μαρτυρικής Μακεδονίας. Μα ό στρατός μας συνεχίζει νικηφόρος τήν προέλαση προς τή στενά του Σαρανταπόρου, ιδιαίτερα όχυρη και ένισχυμένη με τεχνικές όχυρώσεις τοποθεσία. Έκεί οί Τουρκοί μπορούσαν να ανακόψουν τή έλληνική προέλαση. «*Άπόρθητα είναι τή στενά*», είχε πεί ό Γερμανός όργανωτής του τουρκικού στρατού,

στρατηγὸς von der Goltz. «Τὰ στενὰ αὐτὰ θὰ ἦταν ὁ τάφος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἂν ἀπεπειρᾶτο ποτὲ νὰ τὰ ἐκβιάσει». Μάχες δεινὲς διεξάγονται στὶς 9-10 Ὀκτωβρίου. Τουρκικὸ πεζικὸ καὶ πυροβολικὸ μὲ σφοδρὰ πυρὰ πλήττουν τὰ ἑλληνικὰ τμήματα, ἀλλὰ οἱ ἐχθροί, μπροστὰ στὴν ὀρμὴ τοῦ στρατοῦ μας, τρέπονται σὲ φυγὴ πρὸς τὸν Ἀλιάκμονα, ἐγκαταλείποντας στὸ πεδίο μάχης 25 πυροβόλα καὶ αἰχμαλώτους. Ἡ ἐποποιΐα τοῦ Σαρανταπόρου ὑπῆρξε σημαντικὴ γιὰ τὶς ἐξελίξεις. Τονώθηκε ἡ αὐτοπεποίθηση τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Βαλκάνιοι σύμμαχοι βλῆπουν μὲ ἐκτίμηση τοὺς Ἕλληνας. Οἱ ξένοι ἐκπληθύνονται, οἱ Τοῦρκοι ἀντιλαμβάνονται ὅτι δὲν ἀντιμετωπίζουν τὸν ἀνοργάνωτο στρατὸ τοῦ 1897. Ὁ Διάδοχος εἰσέρχεται στὰ Σέρβια «ἐν μέσῳ ἐνθουσιωδῶν ζητωκραυγῶν στρατοῦ καὶ χριστιανικοῦ πλήθους», σύμφωνα μὲ τὸ ἐπίσημο ἀνακοινωθὲν τῆς 11^{ης} Ὀκτωβρίου 1912.

Ἀλλὰ καὶ ὁ στόλος μας θριαμβεύει. Τὴ νύχτα τῆς 18^{ης} πρὸς 19^η Ὀκτωβρίου 1912, τὸ ἑλληνικὸ Τορπιλοβόηλο 11, μὲ κυβερνήτη τὸν Νικ. Βότση, βύθισε στὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης τὸ τουρκικὸ θωρηκτὸ «Φετιχ Μπουλέντ». Τὸ κατόρθωμα αὐτὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ποὺ θεωρήθηκε ἐφάμιλλο τῶν ναυτικῶν κατορθωμάτων τοῦ 1821, ἐξέπληξε τοὺς ξένους. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἔχασε μιὰ πολὺτιμη μονάδα, ἀλλὰ κυρίως ἔχασε τὸ ἠθικὸ του. Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες, μέχρι 19 Ὀκτωβρίου, ὁ στόλος μας ἀπελευθέρωσε τὰ νησιά μας: τὴ Θάσο, τὴν Ἰμβρο, τὸν Ἅγιο Εὐστράτιο καὶ τὴ Σαμοθράκη. Καὶ τὰ κατορθώματα συνεχίζονταν.

Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἀγωνιοῦν νὰ προπαρασκευαστοῦν γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς Θεσσαλονίκης. Σέρβοι καὶ Βουλγάροι προσπαθοῦν νὰ πληροφορηθοῦν ποῦ θὰ κατευθυνθεῖ ὁ ἑλληνικὸς στρατός. Ὁ Τοῦρκος Στρατηγὸς Χασὰν Ταχσὶν πασᾶς μὲ 5 μεραρχίες

Τὸ Ἕθνος εἶχε βρεῖ καὶ πάλι τὴ δύναμη ἐκείνη ποὺ τὸ χαρακτηρίζει πάντοτε σὲ στιγμὲς μεγάλων ἀποφάσεων.

Ἡ πανελλήνια κοινὴ γνώμη μὲ ἐνθουσιασμό ἀποδέχεται τὴν κήρυξη τοῦ πολέμου. Τὸ Ἕθνος ἦτο ψυχικῶς ἔτοιμον καὶ ὄριμον διὰ τὸν ἀγῶνα.

«Μόνον 30 ἔτη βραδύτερον, κατὰ τὴν ἰταλικὴν ἐπίθεσιν τοῦ 1940, παρουσιάσθη τοιαύτη ἐνότης τοῦ Ἕθνους, τόση ἔκδηλος διάθεσις πρὸς τὸν ἀγῶνα καὶ τοιοῦτον ὑψηλὸν φρόνημα», γράφει ὁ Σπ. Μαρκεζίνης.

Τὸ ἑλληνικὸ Στρατηγεῖο ὅμως ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀπασχολεῖ τὸ πρόβλημα: Πρὸς ποιά κατεύθυνση νὰ βαδίσει ὁ Στρατός; Πρὸς Θεσσαλονίκην ἢ πρὸς Μοναστήριον; Ὁ Διάδοχος, σκεπτόμενος στρατιωτικὰ καὶ φοβούμενος προώθηση τουρκικῶν δυνάμεων ἀπὸ τὰ βόρεια γιὰ ἐνίσχυση τῆς Θεσσαλονίκης, προτιμᾷ τὴν πορεία πρὸς Μοναστήριον. Ὁ Βενιζέλιος ὅμως, σκεπτόμενος πολιτικὰ καὶ ἔχοντας ἐνδοιασμοὺς γιὰ τὶς εἰληκρινεῖς διαθέσεις τῶν Βουλγάρων –ἀλλησμόντες οἱ θηριωδίες τους στὸν Μακεδονικὸ ἀγῶνα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Παύλου Μελά εἶναι ἀκόμη ζεστό–, τηλεγραφεῖ στὸν Διάδοχο: «Παρακαλῶ νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψιν ὅτι σπουδαιότατοι πολιτικοὶ λόγοι ἐπιβάλλουσι νὰ εἰσέλθωμεν μίαν ὥραν ταχύτερον εἰς Θεσσαλονίκην». Συναινεῖ ὁ Διάδοχος, καὶ ἡ προέλαση τῶν Ἑλλήνων τρέπει τοὺς ἐχθροὺς σὲ φυγὴ. Στὶς 12 Ὀκτωβρίου ἀπελευθερώνεται ἡ Κοζάνη, στὶς 15 τὰ Γρεβενά, στὶς 16 ἡ Κατερίνη, Βέροια, Νάουσα. Οἱ ἀλήτρωτοι ἐπὶ πέντε περίπου αἰῶνες ἀδελφοί μας ἀπαιτᾶν ἀπὸ χαρὰ, καθὼς ξεδιπλώνουν τὶς ἑλληνικὲς σημαῖες.

καὶ 6 πυροβολομαρξίες ὀχυρώνεται στὸ πιὸ στενὸ σημεῖο τῆς πεδιάδας τῶν Γιαννιτσῶν, μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τῶν βουνῶν. Θὰ ὑπερασπιστοῦν πάση θυσίᾳ τὰ Γιαννιτσά, τὴν ἱερὴ πόλη τῶν Μουσουλμάνων. Ὁ ἑλληνικὸς στρατός μὲ 5 μεραρχίες καὶ μιὰ ταξιαρχία ἵππικου ἐπιτίθεται στὶς 16 Ὀκτωβρίου. Ἐπὶ δύο μέρες συνάπτονται μάχες σφοδρὲς κάτω ἀπὸ ραγδαία βροχή. Οἱ Τοῦρκοι φοβοῦνται κύκλωση, καὶ τὴ νύχτα τῆς 19^{ης} Ὀκτωβρίου ἀποχωροῦν, ἐγκαταλείποντας 3.000 αἰχμαλώτους καὶ πλοῦσιο πολεμικὸ ὑλικό. Ὁ στρατός μας μὲ λόγχεσ καταλαμβάνει τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ ἐχθρικὰ ὀχυρώματα καὶ μὲ θυσίες στὶς 11 τὸ πρωῖ τῆς 21^{ης} Ὀκτωβρίου 1912 μπαίνει νικητὴς στὴν πόλη τῶν Γιαννιτσῶν. Ὡς πρὸς τὴν ἀξιοθλόγησι τῆς νίκης, ὁ Ἀρχιστράτηγος Κωνσταντῖνος στὴν ἡμερήσια διαταγὴ του τῆς 21^{ης} Ὀκτωβρίου ἔλεγε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ νίκη τῶν Γιαννιτσῶν συμπληροῖ τὴν τοῦ Σαρανταπόρου καὶ ἀποτελεῖ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν νέον τίτλον τιμῆς καὶ δόξης». Καὶ βέβαια: «Ἄν ἡ νίκη τοῦ Σαρανταπόρου ἐπέτρεψε στὸν ἑλληνικὸ στρατὸ

την κατάληψη της δυτικής Μακεδονίας, ή νίκη των Γιαννιτών άνοιξε τον δρόμο για την απελευθέρωση της κεντρικής Μακεδονίας και της Θεσσαλονίκης», επισημαίνει ο Νικ. Οικονόμου.

Και μόνο το όνομα της Θεσσαλονίκης άπηχοῦσε την ιστορία της ένδοξης Μακεδονίας μας. Την ξακουστή πόλη ίδρυσε τὸ 315 π.Χ. ὁ βασιλιάς Κάσσανδρος, ένας ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, και τῆς ἔδωσε τὸ ὄνομα τῆς συζύγου του «Θεσσαλονίκης» και ἑτεροθαλοῦς ἀδελφῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἡ πόλη ἔγινε σταυροδρόμι λαῶν και πολιτισμῶν με σημαντική ἔμπορική, στρατιωτική και πνευματική κίνηση. Οἱ Ρωμαῖοι, κυρίαρχοι κάποτε, τὴν ἐξωράισαν με σπουδαῖα μνημειακά συγκροτήματα. Ἐκεῖ τὸ 50 μ.Χ. κήρυξε τὸν Χριστιανισμό ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, και μαρτύρησε στις 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 303 ἢ 305 μ.Χ. ὁ Ἅγιος Δημήτριος. «*Συμβασιλεύουσα*» τοῦ Κράτους του τὴν ὀνόμασε ὁ Μ. Κωνσταντῖνος. Δεύτερη πόλη τῆς πανένδοξης Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολη, κέντρο παιδείας και πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης. Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες τὴν ὀχύρωσαν με ἰσχυρά τείχη και τὴ διακόσμησαν με περίτεχνες βυζαντινῆς ἐκκλησιές, νὰ μὴν ὑστερεῖ ἀπὸ τὴ Βασιλεύουσα.

Κι ἀντιμετώπισε ὀρδὲς βαρβάρων, ἐξεγέρσεις και ἐπιδρομὲς ἀλλεπάλληλες Ἀραβοσλάβων, Σαρακηνῶν και Βουλγάρων, Νορμανδῶν, Φράγκων

και Γόθων. Πόλεμοι, θρησκευτικὲς διαμάχες και κοινωνικὲς ἀναταραχὲς δὲν τὴν ἔκαμψαν νὰ ζήσει κατὰ τὸν 14^ο αἰῶνα τὴ χρυσὴ τῆς ἐποχῆς. Και οἱ Σλάβοι τῆς Βαλκανικῆς τῆς ὀφείλουν τὸν ἐκχριστιανισμό τους και τὴν πολιτιστικὴ τους διαφώτιση με τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἀδελφοὺς Μεθόδιο και Κύριλλο τὸν 9^ο αἰῶνα. Ἄλλὰ με τὴν ἄλωσή τῆς ἀπὸ τοὺς Τούρκους τοῦ Μουράτ Β' τὸ 1430 καταδικάστηκε σὲ μακροαῖωνη περίοδο τουρκοκρατίας ἕως τὸ 1912. Παρὰ τὰ τετρακόσια ὀγδόντα δύο χρόνια Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, ἡ Θεσσαλονίκη δὲν ἔχασε τὴν ἑλληνικὴ τῆς ψυχῆς. Ἐκεῖ κτυποῦσε ἡ καρδιά τῆς Μακεδονίας, και ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ Προξενεῖο τῆς Θεσσαλονίκης καθοδηγήθηκε ὁ Μακεδονικὸς Ἀγῶνας (1904-1908) με τὶς συγκρούσεις Ἑλλήνων και Βουλγάρων στὴ Μακεδονικὴ ὑπαιθρο.

Ποιτικὴ εἰκόνα τῆς «*Συμβασιλεύουσας*» μᾶς δίνει με τοὺς στίχους του ὁ Τ. Νικηφόρου.

*«Γύρω ἀπ' τὸν κόλπο λάμπουν ἐκστατικὰ
τὰ ἐρείπια ἀπὸ τότε
ἓνα παράξενο ψηφιδωτὸ τῆς ἱστορίας
κάστρα και μαυρισμένα ξύλα
ἀόρατα τζαμιά, συναγωγές
ἀψίδες, μακεδονικὰ κτερίσματα
τάφοι κι ἐκκλησιές
βυζαντινῆς μέσα στὸ χῶμα
φαντάσματα ποὺ ψιθυρίζουν μυστικὰ
ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου»...*

Και ὁ ποιητὴς Ἴ. Πολέμης σὲ ἐκτενέστατο ποίημα, ζωγραφίζοντας τὴν Ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλονίκης, βλέπει στὴν πρώτη στροφή τὴ μεγάλη ἀνατροπὴ.

*«Ἡ Σαλονίκη ποὺ ἔσθηνε με τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
καντήλι ποὺ τρεμόσθηστο για λάδι λαταρᾶ –
ἀποβραδὶς κοιμήθηκε δυστυχισμένη σκιάβα
και τὴν αὐγούλα ξύπνησε ἀρχόντισσα κυρά».*

Μέχρι ἐκείνη τὴν «αὐγούλα» ὄμως μεσολαβοῦν μέρες ἀγωνίας. Στις 23 Ὀκτωβρίου οἱ Τούρκοι ἐγκαταλείπουν τὸν Ἄξιό, καταστρέφοντας με μανία διαβάσεις και γέφυρες, ὑποχωρώντας πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη. Τὸ Μηχανικὸ τοῦ Στρατοῦ μας καθυστερεῖ, ἐπισκευάζοντας ἢ κατασκευάζοντας γέφυρες και σχεδίες. Οἱ Ἕλληνες διαβαίνουν τὸν Ἄξιό τὴν 25^η Ὀκτωβρίου και προελαύνουν πρὸς τὴν ἱστορικὴ πόλη. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Τούρκος Ἀρχιστράτηγος Χασὰν Ταχσὶν πασᾶς, βλέποντας τὴν κακὴ κατάσταση τοῦ στρατοῦ του και με τὴν μεσολάβηση τῶν Προξένων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων στὴ Θεσσαλονίκη πείθεται νὰ ἔλθει σὲ διαπραγματεύσεις με τὸν Ἕλληνα Ἀρχιστράτηγο: νὰ παραδώσει τὴ Θεσσαλονίκη για τὴν ἀποφυγὴ τῆς ἀσκοπῆς αἰματοχυσίας. Ζητοῦσε ὄμως νὰ ἀποσυρθεῖ με τὸν στρατό του και τὸν ὀπλισμό του στὸ Καραμπουρνοῦ και νὰ μείνει ἐκεῖ μέχρι τέλους τοῦ πολέμου.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπορρίπτει τὰ αἰτήματα τοῦ Ταχσίν καὶ ἀπατεῖ ἄμεση παράδοση τῆς πόλης καὶ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος ἀφοπλισμένος ὡς αἰχμάλωτος πολέμου θὰ μεταφερόταν σὲ κάποιο λιμάνι τῆς Μ. Ἀσίας μὲ ἔξοδο τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης, ἐνῶ ἡ μόνη παραχώρηση θὰ ἦταν νὰ διατηρήσουν οἱ ἀξίωματικοὶ τὰ ξίφη τους. Ἀναμένει ἀπάντηση μέχρι τὴν 6.00 τὸ πρωῖ τῆς ἐπόμενης ἡμέρας, τῆς 26^{ης} Ὀκτωβρίου. Τὸ ἴδιο βράδυ –25 Ὀκτωβρίου– τὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο πληροφορεῖται μὲ τηλεγραφήματα τῶν ὑπουργείων Ἐξωτερικῶν καὶ Στρατιωτικῶν γιὰ τὴν κατάληψη τῶν Σερρών ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, καὶ πιθανὸν ἐλληνοὺς καὶ βουλγαρικοὺς στρατοὺς νὰ ἀφίχθουν ταυτόχρονα στὴ Θεσσαλονίκη. Ἀγῶνας δρόμου λοιπόν, γιὰ νὰ μὴν προλάβουν νὰ φθάσουν ἐκεῖ πρῶτοι οἱ Βούλγαροι.

Ἡ 26^η Ὀκτωβρίου, ἡμέρα ἑορτῆς τοῦ πολιοῦ τοῦ Θεσσαλονίκης Ἁγίου Δημητρίου, εἶναι ἡ μεγάλη μέρα! Στὴν 5 τὸ πρωῖ, ὁ Σεφὴκ πασᾶς, ἀντιπρόσωπος τοῦ Ταχσίν, ἀνακοινώνει ὅτι ὁ Ἀρχιστράτηγός του δέχεται τοὺς ὄρους, ζητεῖ ὅμως νὰ κρατήσει 5.000 ὄπλα γιὰ τὴν ἐκγύμναση τῶν στρα-

τῶν κατὰληψη τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ δὲ Βουλγαρικοὶ δυνάμεις μὲ μήνυμα προτρέπονται νὰ μὴν κινηθοῦν πρὸς τὴν πόλη γιὰ στρατηγικοὺς λόγους.

Στὴν 11.00 τὸ βράδυ τῆς 26^{ης} Ὀκτωβρίου 1912, δύο ἀξίωματικοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, ὁ Β. Δούσμανης καὶ ὁ Ἰ. Μεταξᾶς, συνυπογράφουν μὲ τὸν Ταχσίν πασᾶ τὸ Πρωτόκολλο παραδόσεως τῆς Θεσσαλονίκης, σύμφωνα μὲ τοὺς ὄρους ποὺ εἶχαν συμφωνηθεῖ. «*Ἡ πόλις τῆς Θεσσαλονίκης παραδίδεται εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν μέχρι τῆς συνομοιογήσεως τῆς εἰρήνης*», ἀναφερόταν στὸ ἄρθρο 3. Ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ἡ πόλις ποὺ «*ἐνσάρκωνε καημοὺς καὶ ἐλληνικὰ ὄνειρα*», ἀνήμερα τοῦ πολιοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, εἶναι πιά ἐλεύθερη μετὰ ἀπὸ αἰῶνες στυγνῆς σκλαβιάς!

Τὸ πρωῖ τῆς ἐπόμενης μέρας (27 Ὀκτωβρίου) ὑπογράφεται συμπληρωματικὸ Πρωτόκολλο, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο 25.000 Τοῦρκοι στρατιῶτες παραδίδονται ὡς αἰχμάλωτοι στὸν Ἑλληνικὸ Στρατό, καὶ μαζὶ 1.000 ἀξίωματικοὶ καὶ πλῆθος πολεμικοῦ ὕψιλου, ἐνῶ ὡς πρώτη μονάδα τοῦ Ἑλληνικοῦ

Παρὰ τὰ τετρακόσια ὀγδόνα δύο χρόνια Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, ἡ Θεσσαλονίκη δὲν ἔχασε τὴν ἐλληνικὴ τῆς ψυχὴ. Ἐκεῖ κτυποῦσε ἡ καρδιὰ τῆς Μακεδονίας, καὶ ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸ Προξενεῖο τῆς Θεσσαλονίκης καθοδηγήθηκε ὁ Μακεδονικὸς Ἀγῶνας (1904-1908) μὲ τὴν συγκρούσεις Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων στὴ Μακεδονικὴ ὑπαιθρο.

τιωτῶν του. Ἡ αἴτηση ἀπορρίπτεται ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνο. Δίδεται δίωρη προθεσμία γιὰ ἀπάντηση τοῦ Τοῦρκου πασᾶ, μετὰ τὴν παρέλευση τῆς ὁποίας διατάσσεται ὁ ἐλληνοὺς στρατὸς νὰ προελάσει πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη. Στὴν 11 τὸ πρωῖ τμήματα τῆς 7^{ης} μεραρχίας περνοῦν τὸν Γαλλικὸ ποταμό, τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο ὑδάτινο ἐμπόδιο πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη μετὰ τὸν Λουδία καὶ Ἀξιό, καὶ ἀπὸ διάφορες διευθύνσεις κυκλώνουν τὴν Ὀθωμανικὴν δυνάμειν. Οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐκλιπαροῦν τὸν Μεγαλομάρτυρα Δημήτριο νὰ τοὺς στείλῃ τὴ λύτρωση. Σὲ στιγμὲς συγκλονιστικῆς ὀραματίζονται ὀπτασίαι τοῦ Ἁγίου! Καὶ ὁ Ταχσίν πασᾶς πιεζόμενος συσκέπτεται ἐπὶ ὥρες μὲ τοὺς προξένους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, γιὰ νὰ καταλήξῃ νὰ ἀποστείλῃ ἔγγραφη ἀπάντηση στὸν Κωνσταντῖνο ὅτι ὅλοι οἱ ὄροι του γίνονται δεκτοὶ καὶ ζητεῖ νὰ σταλοῦν ἀντιπρόσωποι γιὰ τὴ σύνταξη τῶν Πρωτοκόλλων. Ἡ ἀπάντηση φτάνει στὴν 2.00 τὸ μεσημέρι στὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο, καὶ ταυτόχρονα διατάσσονται ἡ VII Μεραρχία καὶ τὸ Ἀπόσπασμα Εὐζώνων νὰ σπεύσουν

Στρατοῦ τὸ Ἀπόσπασμα Εὐζώνων καὶ τμήμα τοῦ ἵππικοῦ εἰσέρχεται στὴν πόλι, καταλαμβάνει τὸ Διοικητήριο καὶ ἐγκαθίστανται στοὺς ἐκεῖ στρατῶνες. Πλήθην κόσμου ἔχουν κατακλύσει τοὺς δρόμους, καὶ ὅπως γράφει ὁ τότε μαθητὴς Χ. Χαρίσης, «*ἔλαβαν χώραν σκηναὶ ἀσυλήθητου ἐνθουσιασμοῦ. Τριακόσιοι μαθηταὶ μὲ τὰ μπλὲ πηλήκια κι ἓνα πλῆθος Ἑλλήνων τοὺς περικυκλώσαμε καὶ [...] ζητωκραυγάζαμε ἔξαλλοι. [...] Ὅλοι φιλοῦσαμεν τὴν Πολεμικὴν Σημαίαν μὲ δάκρυα χαρᾶς*».

Τὴν 28^η Ὀκτωβρίου 1912, ἡμέρα Κυριακή, ὥρα 11.00, ὁ Ἀρχιστράτηγος Διάδοχος Κωνσταντῖνος εἰσέρχεται θριαμβευτῆς στὴν πόλι μὲ ὄλο τὸ Ἐπιτελεῖο του, ἐνῶ ὁ ἐλληνοὺς πληθυσμὸς, παρὰ τὴ δυνατὴ βροχή, ἐκδηλώνει τὴ χαρὰ του μὲ κάθε τρόπο: «*χόρευαν, τραγουδοῦσαν, ἐκλαιγαν μὲ θυγμούς...*». «*Ἦρθαν οἱ δικοὶ μας! Ἦρθε ὁ Στρατὸς μας! Ἦρθαν οἱ Ἑλληνοὶ!*». Ἀκοιλοῦθησε δοξολογία στὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Ἐφιππος προσῆλθε ὁ Διάδοχος, συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς ἔφιππους ἐπίσης πρίγκιπες, γιὰ νὰ παραστῇ στὴν τελετὴ, κατὰ τὴν

όποια ό Μητροπολίτης Γεννάδιος έξεφώνησε λόγο παλλόμενο από συγκίνηση. Μεταξύ άλλων εΐπε: «*Σύμπας ό πεπολιτισμένος κόσμος θαυμάζει και έξυμνεΐ τὰ ήρωικά ύμων κατορθώματα [...] Ήμεΐς δέ οί έξλευθερούμενοι δάκρυα χαρᾶς σταλάζοντες ύποδεχόμεθα ύμᾶς θριαμβευτικῶς τῆ δυνάμει τοῦ Σταυροῦ εΐσεληθόντας εΐς τὴν παλαιάτατον ταύτην και περιμάχητον τῆς πολυσενάκτου και αίματοβάπτου Μακεδονίας πρωτεύουσας. [...] Αἰωνία ή μνήμη τῶν*

νομικόν Διευθυντήν και Πολιτικούς ύπαλλήλους, και ή πόλις έξλαβεν άμέσως διοικητικῶς έλληνικόν χαρακτήρα», τονίζει ό Διον. Κόκκινος.

λόγους άνθρωπιστικούς δέχεται, αλλά παρὰ τὴ συμφωνία εΐσηλθε ένα βουλγαρικό σύνταγμα στην πόλη, και οί Βούλγαροι άρχισαν νὰ προκαλοῦν. Οί Έλληνες όμως ήταν ήδη κύριοι τῆς καταστάσεως. «*Η Κυβέρνησις έξσπευσε νὰ τοποθετήση εΐς τὴν Θεσσαλονίκην Νομάρχην, Άστυ-*

Στις 11.00 τὸ βράδυ τῆς 26^{ης} Ὀκτωβρίου 1912, δύο άξιωματικοί τοῦ Έλληνικοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, ό Β. Δούσμανης και ό Ί. Μεταξᾶς, συνυπογράφουν με τὸν Ταχοῖν πασα τὸ Πρωτόκολλο παραδόσεως τῆς Θεσσαλονίκης, σύμφωνα με τοὺς όρους ποὺ εΐχαν συμφωνηθεΐ. «*Η πόλις τῆς Θεσσαλονίκης παραδίδεται εΐς τὸν Έλληνικὸν Στρατὸν μέχρι τῆς συνομολογήσεως τῆς εΐρήνης»,* άναφερόταν στοδ άρθρο 3. Ἡ Θεσσαλονίκη, ή πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ή πόλη ποὺ «*ένσάρκωνε καιμους και έλληνικά όνειρα»,* άνήμερα τοῦ πολιοῦχου τῆς Άγίου Δημητρίου, εΐναι πιὰ έξλεύθερη μετὰ από αΐωνες στυγνῆς σκλαβιάς!

ένδόξως έν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης πεσόντων και διὰ τοῦ πολυτίμου αίματος αὐτῶν έξλευθερωσάντων πατρίδα, παΐδας, γυναΐκας, θεῶν τε πατρῶων έξδη, θήκας τε προγόνων!».

Έν συνεχείᾳ ό Διάδοχος μετέβη στοδ Διοικητήριο, όπου παρήλασε ένωπιόν του ή 1^η Μεραρχία, και στη συνέχεια έγινε παρουσίαση τῶν Άρχῶν τῆς πόλης. Για τὴν ήμέρα εκείνη άναγράφεται στην έκθεση τῆς 1^{ης} Μεραρχίας: «*Η πραγματοποιήσις ένὸς έθνικοῦ μεγάλου όνειρου και ό τρόπος καθ' όν τοῦτο έπραγματοποιεΐτο έχάραξεν τὴν ήμέραν αὐτὴν εΐς τὴν καρδίαν τοῦ Έθνους ως μίαν τῶν ένδοξοτέρων και εὔτυχεστέρων ήμερῶν τῆς Πατρίδος»* (Άρχεῖον ΓΕΣ/ΔΣ.Φ. 1641/Δ/1/).

Άλλὰ οί Βούλγαροι και μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλονίκης έπιμένουν νὰ καρπωθοῦν τὴ δόξα τῆς νίκης και έπιθυμοῦν συγκυριαρχία στην πόλη. Ζητοῦν έξσω νὰ μείνουν δύο τάγματα στη Θεσσαλονίκη για άνάπαυση, επειδὴ καθ' όδὸν ταλαιπωρήθηκαν λόγω βροχῆς. Ὁ Διάδοχος για

Τὸ επόμενο πρωΐ, 29 Ὀκτωβρίου 1912, εΐσηλθε στην πόλη ό Βασιλιᾶς Γεώργιος, περιστοιχισμένος από τὸν Διάδοχο και τοὺς Πρίγκιπες. Ἡ έξκατάστασή του στην άπελευθερωθεΐσα πόλη εΐχε και συμβολικό χαρακτήρα, αλλά ήταν και μιὰ διπλωματική ένέργεια-άπάντηση στη δόλια πολιτική τῶν Βουλγάρων. Έκείνη τὴν ήμέρα απέδωσε τιμές ή 1^η Μεραρχία και τὸ Άπόσπασμα Εὐζώνων, ένῶ, παρὰ τὴ συνεχιζόμενη δυνατὴ βροχή, πλήθη λαοῦ με έξαλλο ένθουσιασμό έπευφημοῦσαν. Ἡ παρέλαση τῆς νίκης πῆρε τὸν παραλιακό δρόμο, κι όταν έξφθασε μπροστὰ στοδ Λευκὸ Πύργο, έγινε έπαρση Σημαίας, ένῶ έλληνικά πυροβόλα έξριξαν 21 χαιρετιστήριες βολές. Τὰ καράβια στοδ λιμάνι σφύριζαν, τὰ πλήθη ζητωκραύγαζαν, οί καρδιές χτυποῦσαν δυνατὰ κι έκαναν τοὺς παλημούς τους τραγοῦδι ποὺ έξμιγε με τὸν άέρα τῆς λευτεριάς: «*... και σαν πρώτα άνδρειωμένη, χαΐρε, ῶ χαΐρε έξλευθεριά!».*

Παρέα με τὸν ἑαυτό μου καὶ τὶς σκέψεις μου

Σιγανομουρμούριζε ὁ ἑαυτός μου, ὅταν ἄκουσε τὶς σκέψεις μου νὰ τὸν ρωτᾶνε νευριασμένες, γιατί δὲν ἄκουγαν. «Τί ἴδες καὶ δὲν σὲ ἀκοῦμε; τί ἔχεις;». «Τίποτα συγκεκριμένο», ἀπάντησε ὁ ἑαυτός μου. «Γιὰ ἴλεγε, δὲν μᾶς γελᾶς ἐμᾶς», συνέχισαν οἱ σκέψεις μου νὰ λένε. «Τί νὰ πῶ! Πέρασε τὸ καλοκαίρι, καὶ ἀκόμη συνεχίζονται ἡ ζέστη καὶ οἱ ἀέρηδες, πού βοηθᾶνε τὶς πυρκαγιές! Λίγο τὸ ἔχετε αὐτό;».

Τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, τὸν Αὐγουστο ὑπῆρχαν τὰ μελιτέμια, πού δροσίζαν γιὰ λίγο τοὺς ἀνθρώπους πού πήγαιναν διακοπὲς τὸ φθινόπωρο. Ὅπως κυρίως καὶ τὰ παιδιὰ πού ἄρχιζαν τὰ σχολεῖα καὶ θὰ προσπαθοῦσαν νὰ προσαρμοστοῦν στὴν ἰδέα τῶν μαθημάτων τους, πού δύσκολη γίνεται αὐτὸ συνήθως.

«Ἄς κάνουμε θετικὲς σκέψεις ὅμως, ὅτι ὁ Σεπτέμβριος θὰ εἶναι πιὸ δροσερός», ἔκανε ὁ ἑαυτός μου, παίρνοντας θάρρος ἀπὸ τὴ σιωπὴ τῶν σκέψεων μου, καὶ τὶς εὐχαρίστησε νοερῶς, πού ἔστω καὶ μία φορὰ συμφώνησαν μαζί του.

Ἄλλα ἡ χαρὰ του δὲν κράτησε γιὰ πολὺ, γιατί οἱ σκέψεις μου τὸν ρώτησαν πάλι: «Ἀλήθεια, δὲν μᾶς εἶπες, πῶς τὰ πέρασες στὶς διακοπές σου; Εἶσαι εὐχαριστημένος;». Σκέφτηκε ὁ ἑαυτός μου καὶ ἀπάντησε: «Δόξα τῷ Θεῷ, ὅσο μπορούσα πέρασα καλά, ἐφόσον δὲν πονοῦσα!». Ἀκούγοντας αὐτὰ οἱ σκέψεις μου δὲν ἔκαναν ἄλλες ἐρωτήσεις.

Μὲ τὴ σιωπὴ τους ὁ ἑαυτός μου πῆρε θάρρος καὶ εἶπε λίγα σὰν ἐξομολόγηση. «Δὲν ὑπῆρξαν πολλὰ πολλὰ γιὰ νὰ θυμηθῶ! Ἄλλωστε, τί θὰ μπορούσα νὰ θυμηθῶ, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν τῆς ἡλικίας μου... Λοιπόν, ἔκανα λίγα μπάνια, ὅσο ἡ θάλασσα τὸ ἐπέτρεψε, γιατί εἶχε πολὺ κύμα, κι ὅσο καὶ ἡ ζέστη τὸ ἐπέτρεψε. Περπατοῦσα λιγάκι, ὅταν βράδιαζε, καὶ αὐτὸ ἦταν ὄλο».

Μ' αὐτὰ καὶ μὲ τ' ἄλλα, τὸ καλοκαίρι πέρασε.

Κι ἔτσι ὁ ἑαυτός μου καὶ οἱ σκέψεις μου σὰς εὐχονται, καλὲς μου φίλες, καλὸ φθινόπωρο νὰ περάσετε!

ΛΙΤΣΑ ΑΠΑΛΑΚΗ

Ἡ ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς μπορεῖ νὰ γίνῃ με τοὺς ἑξῆς τρόπους:

Γιὰ συνδρομὴ Ἐσωτερικοῦ

α) Μὲ κατάθεση στὴν τράπεζα Eurobank, στὸν λογαριασμὸ πού διατηρεῖ ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίων ὑπ' ἀριθμ.: 0026-0201-94-0100366081 (IBAN: GR1102602010000940100366081).

Νὰ ζητᾶτε νὰ σημειώνεται ρητῶς τὸ ὄνοματεπώνυμό σας (καὶ μόνον) στὴν Αἰτιολογία.

β) Στὰ ΕΛΤΑ με ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ στὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα). Προβλέπεται ἐπιβάρυνση με ταχυδρομικὰ τέλη.

γ) Στὰ ΕΛΤΑ με ἔντυπο ταχυπληρωμῆς πού συναποστέλλεται με τὸ τελευταῖο τεῦχος κάθε χρονιάς γιὰ ὅσους ἔχουν ὀφειλὴ.

Σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωση δὲν προβλέπεται ἐπιβάρυνση με ταχυδρομικὰ τέλη.

δ) Στὰ Βιβλιοπωλεῖα «ΖΩΗ» καὶ συνεργαζόμενα βιβλιοπωλεῖα.

ε) Σὲ κατὰ τόπους συνεργάτες καὶ ἀντιπροσώπους, οἱ ὁποῖοι καὶ θὰ κόβουν σχετικὲς ἀποδείξεις.

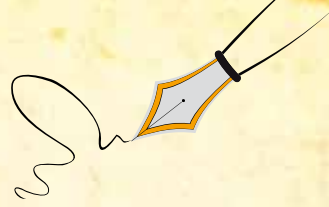
Γιὰ συνδρομὴ Ἐξωτερικοῦ

Παρακαλοῦμε μὴν ἀποστέλλετε ἐπιταγές, γιατί ἀδυνατοῦμε νὰ τὶς εἰσπράξουμε. Ἡ συνδρομὴ μπορεῖ νὰ κατατεθεῖ με τραπεζικὸ ἔμβασμα. Τὰ στοιχεῖα πού θὰ χρειαστεῖτε εἶναι:

– IBAN: GR1102602010000940100366081

– BIC/Swift Code: ERBKGRAA

ΠΡΟΣΟΧΗ! Ὅταν κατατίθεται ἕνα ποσὸ στὸν τραπεζικὸ λογαριασμὸ, χωρὶς νὰ ἀναγράφεται στὴν Αἰτιολογία τὸ ὄνοματεπώνυμο τοῦ συνδρομητῆ / τῆς συνδρομητριάς (ἀκόμη καὶ ἂν ἀναγράφεται: «Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος συνδρομὴ 2025» ἢ ὄ,τι ἄλλο), δὲν εἴμαστε σὲ θέση νὰ γνωρίζουμε ποιά συνδρομὴ ἀφορᾷ τὸ συγκεκριμένο ποσὸ! Ἄν τυχὸν ἔχετε κάνει κατάθεση, ἀλλὰ ἔχετε ἀμελήσει νὰ καταγράψετε τὰ στοιχεῖά σας στὴν Αἰτιολογία, παρακαλοῦμε ἐπικοινωνήστε με τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ (κατὰ προτίμηση με μήνυμα ἠλεκτρονικοῦ ταχυδρομείου), γιὰ νὰ μᾶς ἐνημερώσετε καὶ νὰ μπορέσουμε νὰ πιστώσουμε σωστὰ τὸ ποσὸ.

Άξίζει νά διαβάσετε

Τὸ μηνιαῖο Ὁρθόδοξο Χριστιανικὸ Περιοδικὸ μετὰ τὴν ἱστορία τῶν 100 χρόνων του κοντὰ στὸν ἑλληνικὸ λαό.

Τὸ περιοδικὸ γιὰ τὴν Ἐπιστήμη, τὰ Γράμματα καὶ τὴν Τέχνη, μετὰ τὸ ἔνδοξο παρελθὸν καὶ τὸ δυναμικὸ “παρὼν” στὶς μάχες του κατὰ τοῦ ὕλισμου καὶ τῆς ἀπιστίας.

Ἕνα περιοδικὸ – πολὺτιμος συμπαραστάτης γιὰ ἐκπαιδευτικούς καὶ γονεῖς.

Νεανικὸ περιοδικὸ τῆς “Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως” – μετὰ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῆς νεότητος καὶ τὴ σφραγίδα τῆς πίστεως καὶ τῆς παιδείας.

Τὸ μηνιαῖο παιδικὸ περιοδικὸ ποὺ κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὸ 1946 – ἓνας πολὺτιμος πνευματικὸς φίλος γιὰ τὰ Ἑλληνόπουλα.

ΠΑΡΩΡΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
ΚΕΜΠ.ΑΘ
Αριθμός Άδειας
1754

«Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ.Τ. 10561
ΑΘΗΝΑ

Άξίζει νά διαβάσετε

Τό Όδοιπορικό τῆς Πρόνοιας

Συνεργαζόμενα Χριστιανικά Σωματεία «Ο Άπόστολος Παῦλος»

Έκδόσεις «Δαμασκός»

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ
«Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

ΤΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Η ΚΑΤ' ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ ΑΣΚΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΜΠΡΑΚΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΑΓΓ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ - ΜΑΛΑΜΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»